

‘ నాట్యవిలాసము ’

నవనీతంబునుబోని హృద్యతయు విన్నాణంబు, శృంగార భా
వవిధుల్, రాల్గఱఁగించు గానమును జేవల్ దేరి యానంద రూ।
పవిశిష్టుండగు నీశునాత్మఁగని సంభావించి కన్మోదప్పు నా:
ట్యవిలాసంబిది; రూపమెత్తె యువతీవ్యాజంబునన్ గంటిరే ॥

వ॥ కృ॥ మూర్తి

డిసెంబరు 1935 - గృహలక్ష్మి -

స్త్రీ ధనము

పురాతనసంఘములలో స్త్రీలకు ఏలాటి హక్కులుగాని, స్వాతంత్ర్యముగాని యున్నట్లు కనుపింపదు. గ్రీస్ రోమ్, అంతకన్నను ప్రాచీనములగు అస్సీరియస్, బాబిలోనియన్, దేశములలో స్త్రీలు పురుషుల సొత్తుగా పరిగణింపబడెడివారు. ఈ పరిస్థితికి కారణము ముఖ్యముగా, స్త్రీలు బలహీనులనియు, ఆర్థికజీవనమునందు నిరుపయోగులన్న భావమే. మానవసమానత్వ ఆదర్శము ప్రబలమై క్రమక్రమముగ అన్ని దేశములయందును స్త్రీలయెడల ఈ హైన్యభావము అంతరించి కొద్దిగనో, గొప్పగనో ఆస్తుల విషయమై స్త్రీలహక్కులు, నానాటగుర్తింపబడుచున్నవి.

హిందూ సంఘములో వేదకాలమున స్త్రీలకు చాలా స్వాతంత్ర్యమున్నట్లును, దైవచింతనయందును, అధ్యాత్మికజీవనమునందును, స్త్రీలు పురుషులతో సమానముగ పాల్గొనుచున్నట్లును, గార్గి, మైత్రేయి, అనసూయ, మొదలుగాగలవారిజీవితములవల్ల వ్యక్తమగుచున్నది. ఈవిషయము నాధారముగాజేసికొని పండితులుకొందరు హిందూసంఘములో స్త్రీలకు పురుషులతోపాటు సమానమైన హక్కులున్నవని అభిప్రాయపడియున్నారు. కాని ఆ అభిప్రాయము సరికాదని మనుస్మృతిలోని ఈ క్రిందిశ్లోకమువల్ల వ్యక్తమగుచున్నది.

"భార్యాపుత్రశ్చ, దాసశ్చ
త్రయఏవాధనాస్మృతాః ।
యత్తే సమధిగచ్ఛంతి
యస్యతే తస్యతద్ధనమ్ ॥ 8—416

అనగా భార్య, పుత్ర, దాస, ఈ ముగ్గురకు ఆస్తిలేదు. వారికి ప్రాప్తించిన ఆస్తి వారెవ్వరివారో వారికి జెందును.

ఈసిద్ధాంతము, స్త్రీధనమునకుమాత్రము వర్తింపదని మనుస్మృతివల్లనే తెలియగలదు. కొంతధనము స్త్రీకి చెందవలయునని సంకల్పముతో పద్ధతులను సృష్టిచేసి ఆచరణలో యుంచినవారు ప్రథములు హిందువులేయని తెలియుచున్నది. ఈవిషయమై సర్ హెన్రీ మెయిన్ Sir Henry Maine పురాతన హిందు నాగరికతా సౌజన్యమును మిగుల స్తుతిచేసియున్నాడు.

స్త్రీధనమననేమి? ఇందలి యర్థము కొంత వరకు ఈశబ్దమునుండియే యూహింపనగును. కాని, స్త్రీకి పలువిధముల ఆస్తి ప్రాప్తము కావచ్చును. పుత్రుడులేక గతించిన భర్త తాలూకు సొమ్మంతయు స్త్రీకి రావచ్చును. తనతండ్రితాలూకు ఆస్తి స్త్రీకి రావచ్చును. ఈ రెండుమార్గముల వలన సంక్రమించిన సొత్తు స్త్రీకి వారసత్వమూలమున చెందును. స్త్రీధన మట్టిదికాదు. అయ్యది స్త్రీకి స్వతః సిద్ధమగు హక్కువలన సంప్రాప్తమై, అవిచ్ఛిన్నమగు అనుభవముగల్గిన మూల్యము. మనుస్మృతిలో ఆరురకములుగా స్త్రీధనము స్త్రీలకేర్పడగలదని చెప్పబడియున్నది.

"అధ్యగ్న్యధ్యావాహనికం
దత్తంచ ప్రీతకర్మణి।
భ్రాతృ మాతృ పితృ ప్రాప్తం
షడ్విధం స్త్రీధనం స్మృతం॥ 9—174

వైవాహిక హోమములయెదుట ఇచ్చినది, వైవాహికోత్సవ ప్రదక్షిణ సందర్భమున నిచ్చినది, బంధుమిత్రులు ప్రేమపూర్వకముగ నిచ్చినది, సోదరుడు, తల్లి, తండ్రి, వీరివలన నివ్వబడినది స్త్రీధనమనబడును.

ఇందులో వివాహహోమమువద్ద స్త్రీకివ్వబడిన మూల్యమునకు 'అధ్యగ్ని' యనియు, పతిచే ఇవ్వబడినదానికి 'భర్తృదత్త'మనియు, ఉత్సవసందర్భమున ఇవ్వబడినదానికి 'అధ్యావాహనిక'మనియు అత్తమామలవలన ఇవ్వబడినది 'ప్రీతిదత్త' మనియు నమస్కరించు సందర్భమున ఇవ్వబడినదానికి 'పాదవందనిక'మనియు, స్మృతివ్యాఖ్యాతయగు కాత్యాయనునివలన వర్ణింపబడి ఇప్పటికిని ఈ శబ్దములు ప్రయోగమందున్నవి.

స్మృతివ్యాఖ్యాతలందరును, మనుస్మృతిలోని పై నుదహరింపబడిన ఆరు తెఱగులుగాక మరికొన్ని మార్గముల స్త్రీధనమేర్పడవచ్చునని నిర్ధారణ చేసియున్నారు. అవియేవనిన (1) ప్రథమభార్యను తప్పించి మరియొక భార్యను పరిగ్రహించునపుడు, ప్రథమభార్య కోపముపశమించుటకు భర్త భార్యకు చేయు బహుమానము. దీనికి 'అధివేదనిక'మని పేరు. (2) వివాహానంతరము భర్త బంధువులవల్లను, తన తల్లిదండ్రుల బంధువులవల్లను చేయబడిన బహుమానము. దీనికి 'అన్వాధేయక' మని పేరు (3) శుల్కము.

కొందరు స్త్రీధనమును స్థూలముగ "యౌతక" మనియు, "అయౌతక"మనియు రెండువిధములుగ విభజించియున్నారు. "యౌతక" మనగా వివాహసందర్భమున భార్యా భర్తల సమాగమ సమయమున నివ్వబడినది; తద్భిన్నమగున దంతయు "అయౌతక" మనబడును.

మితాక్షరికారుడగు విజ్ఞానేశ్వరుడు ఈ తొమ్మిది మార్గములుగాక మరి ఏవిధముగానైనను అనగా:—(1) తన తెలివితేటలవల్ల స్త్రీ స్వయముగ ఆర్జించు ధనము (2) వారసత్వమువల్ల సంక్రమించిన ఆస్తి (3) Adverse possession (అవిచ్ఛిన్న అనుభవము) యిత్యాది మార్గముల స్త్రీకిచెందెడి ఆస్తి అంతయు స్త్రీధనమగునని నిర్ణీత మొనర్చియున్నాడు. కాని ప్రీవికౌన్సిల్ వారు (Privy Council) మితాక్షరాభిప్రాయము సరికాదనియు, స్మృతులలో లేనియర్థమును విజ్ఞానేశ్వరుడు కల్పించెననియు స్త్రీధనము స్మృతులలో చెప్పిన కొన్నిరకములకు మాత్రమే అన్వయించుననియు, వారసత్వమున స్త్రీకి సంక్రమించు ఆస్తియందు స్త్రీకి పరిపూర్ణమైన హక్కులేదనియు తీర్పుచేసియున్నారు.

విజ్ఞానేశ్వరుని సిద్ధాంతము స్త్రీకి పురుషునితోబాటు పరిపూర్ణసమానత్వ మొసగుచున్నది. అట్టి సమానత్వము ప్రీవికౌన్సిల్ వారి తీర్పుచేతను, ఆతీర్పుపై ఆధారపడి ప్రస్తుత మమలులోనున్న చట్టములవలనను, చాలావరకు లోపించినది.

ఇకమీద క్లుప్తముగా స్మృతులు వ్యాఖ్యానములు, తీర్పులు, వీటిపై ఆధారపడి వ్యవహరింపబడుచున్న స్త్రీధనము యొక్క తెగలును ఈదిగువ పేర్కొనబడును.

(1) హిందూ న్యాయశాస్త్రకారులలో అన్నిమతములవారును, 'అధ్యగ్ని' స్త్రీధనమని యొప్పుకొనుచున్నారు.

(2) స్త్రీ స్వంతముగ ఆర్జించు యార్జన విషయమై కొన్ని బేధములున్నవి. కన్యగానున్నప్పుడు, వితంతువైనతరువాత స్త్రీ తన తెలివితేటలచేత సంపాదించినది స్త్రీధనమని అందరు వ్యాఖ్యాతలు నొప్పుకొనుచున్నారు. సంసారము చేయుచున్న స్త్రీ తన తెలివితేటలచే సంపాదించిన మూల్యము స్త్రీధనమగునని మితాక్షర సంప్రదాయము అవలంబించుచున్న మద్రాసు, బెనారస్, బొంబాయి రాష్ట్రములలో ఎంచబడుచున్నది. దాయభాగ సంప్రదాయమవలంబించు వంగరాష్ట్రమున ఇట్లుకాదు.

(3) ఇతరులవలన వీలు (Will) మూలకముగా గాని, దానము మూలకముగగాని, కన్యకుగాని, వితంతువునకుగాని ఇచ్చినపుడు అయ్యది స్త్రీధనమగునని యన్నితెగల హిందూన్యాయశాస్త్రకారులు నొప్పుకొనియున్నారు. కాని సంసారముచేయు స్త్రీ తన తెలివి తేటలవల్ల నేదోవృత్తిచే సంపాదించిన ధనవిషయములోనున్న అట్టి స్త్రీకి వీలు మూలకముగగాని, దాన మూలకముగ

గాని, లభించిన సొమ్ము విషయములోను మితాక్షరి సాంప్రదాయమునకును, దాయభాగ సాంప్రదాయమునకును ఒకగొప్ప భేదము గలదు. మితాక్షరిలో యట్టి మూల్యము స్త్రీ ధనమగును. దాయభాగములో యట్టి మూల్యము స్త్రీ ధనము కానేరదు.

(4) తన తల్లిదండ్రులవలనను, వారి తాలూకు బంధువులవలనను స్త్రీకి సంక్రమించెడిఆస్తి దాయభాగ సాంప్రదాయములో తప్ప తక్కిన యన్ని సాంప్రదాయములలో స్త్రీ ధనమని పరిగణింపబడుచున్నది.

(5) కన్యకు వారసత్వమున సిద్ధించు మూల్యము స్త్రీధనమని బొంబాయిరాష్ట్రమున మాత్రము పరిగణింపబడుచున్నది.

(6) పండ్రెండు సంవత్సరములు అవిచ్ఛిన్న స్వాధీనమువలన (Adverse possession) స్త్రీకి సంక్రమించెడుఆస్తి స్త్రీధనమగునని అన్ని సాంప్రదాయములవారు నొప్పుకొని యున్నారు.

(7) దాయాదులతోటి, ఉత్తరవారసుల తోటి రాజీపడునపుడు స్త్రీకి లభ్యపడినది, భరణముక్రింద భార్యకుగాని వితంతువునకు గాని లభ్యపడిన ధనము, స్త్రీధనముతోటి కొన్న నూతన ఆస్తి, భరణాదాయమునుండి స్త్రీ సంపాదించిన నూతన ఆస్తి స్త్రీ ధనమగునని అన్ని సాంప్రదాయ శాస్త్రకారుల చేత నొప్పుకొనబడియున్నది.

స్త్రీధనము స్త్రీకి స్వతస్సిద్ధమగు హక్కుచే సంక్రమించిన మూల్యమని యిదివరకే సూచింపబడియున్నది. దీని విశేషములను క్లుప్తముగ యించుక పరికింతము. ఇందులో స్త్రీ జీవితమును మూడు ఆశ్రమములుగా విభజించి పరికింతము.

(a) కన్య (b) సుమంగలి (c) వితంతువు.

(a) కన్యకు స్త్రీ ధనముమీద పరిపూర్ణ స్వాతంత్ర్యములేదు. అనగా మైనరగుటచేత దాన విక్రయాది అన్యాక్రాంతములకు తన గార్డియన్ (Guardian) ద్వారా చేయవలసి యుండును.

(b) సుమంగలి తాలూకు 'యౌతక' స్త్రీ ధన విషయమై స్త్రీకి పరిపూర్ణమైన హక్కులున్నవి. ఆధనము నామె ఖర్చు చేయ వచ్చును, విక్రయించవచ్చును, దానము చేయవచ్చును. నిరాఘాటానుభవమునకు భర్త ఏమాత్రము నడ్డుగానేరడు.

ఆపద సంభవించినపుడు భర్త ఆధనము నుపయోగపరచుకొనవచ్చును. కాని మరల స్త్రీధనము సొమ్మంతయు భార్యకు చేర్ప వలెను. 'అయౌతక' స్త్రీధనము విషయములో స్త్రీకి భర్తయనుమతి లేనిది అన్యాక్రాంతము చేయు నధికారములేదు. (c) స్త్రీ ధనము తన స్వేచ్ఛానుసారమనుభవించు హక్కు వితంతువునకు గలదు.

స్త్రీధనవారసులు.

(1) కన్య:—కన్యగానుండినపుడు స్త్రీ తన తలిదండ్రులయొద్దనే యుండును. గోత్రముకూడా తండ్రిగోత్రమే యగుటచేత కన్యతాలూకుఆస్తి మొదట సోదరులకును,

అట్టి సోదరులు లేనిచో తల్లికిని, తప్పిన తండ్రికిని చెందును. వీరెవ్వరులేకున్న తండ్రి తాలూకు సపిండులకు చెందును.

(2) వివాహిత—సంసారము చేయుచున్న స్త్రీ చనిపోయినయెడల, ఆమె తాలూకు స్త్రీధనమెవరికి జెందును? వారసత్వము ఆ స్త్రీధన తత్వమునుబట్టి నిర్ణయింపనగును. విజ్ఞానేశ్వరుడు ఈ క్రిందివరుసను నిర్ణయించియున్నారు.

(1) అవివాహితఅయిన కుమార్తె

(2) వివాహితయై పేదరికమువనున్న కొమార్తె

(3) అట్లు కాని కొమార్తె

(4) కొమార్తె కొమార్తె

(5) కొమార్తె కొమారుడు

(6) కొమారుడు

(7) కొమారుని కొమారుడు

(8) సపత్నియొక్క అవివాహితయగు కొమార్తె

(9) భర్త

(10) భర్తజ్ఞాతులు.

(2) "శుల్కము"ను గూర్చి ఒకమాట చెప్పవలయును. ఆర్యసాంప్రదాయరీత్యా వివాహములు ఎనిమిది రకములు. అందులో నిప్పుడమలునందున్నవి బ్రాహ్మ ఆసురములు. ఆసుర వివాహమునకు ముఖ్యవిశేషము కన్య తలిదండ్రులకు శుల్కమొసంగబడుట. అట్టి శుల్కము పుచ్చుకొనినందువలన వివాహము యొక్క సంస్కారబలిమి చాలభాగము లోపించుచునని మనవారి యభిప్రాయము. కనుక శుల్కము పొందినట్టి తల్లిదండ్రులకు కన్యాదానఫలము సిద్ధించదు. అవివాహము వివాహమేకాదు. కనుక అసురపద్ధతిని వివాహమైన స్త్రీతాలూకు స్త్రీధనము తల్లికి, సోదరులకు, తండ్రికి, వారి జ్ఞాతులకును చెందును.

'అయౌతక' స్త్రీధనవారసత్వ విషయములలో హిందూన్యాయశాస్త్రకారులలోండొరులకు భేదాభిప్రాయములున్నవి. కాని మితాక్షర సాంప్రదాయప్రకారము 'యౌతక' స్త్రీధనమునకు పై నుదహరింపబడిన వారసులెవ్వరో 'అయౌతక' స్త్రీధనమునకు కూడా వారేయని తెలియనగును; కాని పై యభిప్రాయము న్యాయశాస్త్రకారులు పలువురచేతను, న్యాయాధికారుల తీర్పులవలనను చాలావరకు ఖండింపబడి మారిపోయినది. ప్రస్తుత మమలునందున్న న్యాయశాస్త్ర ప్రకారము 'అయౌతక' స్త్రీధనమునకు ఈ క్రింద నుదహరింపబడినవారు వరుసగ వారసులయ్యెదరు.

(1) (a) అవివాహితయగు కుమార్తె (వరనిర్ణయముకాని కుమార్తె)

(b) వరనిర్ణీతయై వివాహముకాని కుమార్తె

(2) కుమారుడు

అవివాహితయైన కుమార్తెయు కుమారుడును సమభాగములుగ ఈ స్త్రీధనమును తీసికొనియెదరు.

(3) వివాహితయైన కుమార్తెలు

(4) కుమార్తెయొక్క కుమారుడు

(5) కుమారునియొక్క కుమారుడు

(6) సవతి కుమారుడు

(7) సవతికుమారుని కుమారులు

(8) సవతికుమారుని కుమారుని కుమారుడు

(9) సంతానము లేక వితంతువైన కుమార్తె

హిందూ న్యాయశాస్త్రము బహుళ మైనదియు అనేక శతాబ్దముల చరిత్ర కలిగినది కాబట్టి అనేక మార్పులను చెందియున్నది. స్మృతులు, స్మృతులపై వ్యాఖ్యానములు. వాటి కనుగుణ్యమైన న్యాయాధికారుల తీర్పులపై హిందూ న్యాయశాస్త్ర మాధారపడియున్నది. ప్రభుత్వమువారు దేశీయులు కాకపోవుటచేత స్మృతిప్రోక్తమగు న్యాయమును పాలించుటయందే తృప్తిచెంది యున్నారు. పెద్దలనాటి సాంప్రదాయముల ననుసరించి సంఘమునకు న్యాయమును పాలింపవలయునను సిద్ధాంతమును సమంజసముకాదని చెప్పుటకు వీలులేదు. కాని మానవసంఘము పరివర్తనశీలమైనది. నూతనాదర్శములు, నూతన చైతన్యము ప్రజలలో నిపుడు వ్యక్తమగుచున్నవి. ఈ వికాసమునకు స్మృతులు ఎంత పూజనీయములయ్యు జవాబు చెప్పనేరవు. నూతన సమస్యలకు నూతన సమాధానములు కావలెను. ఈ విధముగా చట్టములను మార్చుట మన హిందూసాంప్రదాయముల కెన్నటికిని విరుద్ధముకాదు. నూతన సమస్యల కనుగుణ్యముగ సంఘమును దిద్దుబాటుచేసికొనుటయందు హిందువులకు ప్రాభవముమెండు. అట్టితరి అవసరమైనచో స్మృతులుకూడా సృష్టిచేయు జీవచ్ఛక్తి మనజాతికుండినది. ప్రస్తుతము కూడా అట్టి నూతన స్మృతిసమయమని మా నమ్మకము. ఇప్పుడు పై చర్చించిన స్త్రీధన విషయములో నూతనముగా స్త్రీలు కోరవలసినదేమియు లేదు. చట్టములవల్లగాని, ప్రీవికౌన్సిల్ తీర్పులవల్లగాని, స్మృతివ్యాఖ్యాతలలో అగ్రగణ్యుడు విజ్ఞానేశ్వరుని సూచనలు అమలులోనుంచిన స్త్రీలకు పురుషులతో బాటు ఆర్థికసమానత్వమును చేకూరును; స్త్రీలను గౌరవింపరన్న కళంకము మనజాతికి తొలగును.

"స్వదేశీప్రచారము గావలెనన్న స్త్రీలే మార్గదర్శకులుగ నుండగలరు."

బాబు రాజేంద్రప్రసాద్.

మల్లెలూ — మొల్లలూ

కం॥ మొల్లమకవయిత్రి యిదే।
మల్లెలు మొల్లలును దెనుఁగు మానినులకు నై
సల్లలిత జానకీపద
పల్లవములఁ జేర్చికూర్చె బహుమానముగా॥

సీత

కం॥ పతి దైవముగా నెప్పుడు
మతిఁ దలఁచుచు నుండునట్టి మగువలఁ జెరుపన్
బ్రతినగలయట్టి నీతోఁ।
బ్రతివచనము లాడుకంటెఁ బాపముకలదే॥

కం॥ పరదారాపేక్షకులగు
పురుషుల కాయువు నశించుఁ బుణ్యము సెడు స
త్పురుషులు దూషింపఁగఁదుది।
నరకంబునఁ బడుదురనెడి న్యాయము వినవే॥

కం॥ తన సాహసంబు తానే
కొనియాడునతండు హీనగుణుఁడని వినుచున్।
నిను నీవ పొగడుకొంటివి
వినఁగూడను నీదు నీతివిరహితభాషల్॥

మండోదరి

కం॥ మగటిమిగలిగిన పురుషులు
మగతనములు విడచినకున మగువలు నగరా।
తగదనక నేఁడు మరుగున
విగతశ్రీకుండవగుచు ప్రేల్వందగునే॥

కం॥ రాముని దూతలు నన్నుం
బాములఁ బెట్టంగఁ జూడఁబండువె నీకున్।
నా మానముఁ గాపాడని
నీ మానుష మేటికిపుడు నిర్జరవైరీ॥

శ్రీ మొల్లరామాయణ ప్రశంస

శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు

శ్రీరామచంద్రుని దివ్యగాథల కావ్యరూపమున విరచించి ఐహికాముష్మిక సుఖంబులందిన మహానుభావులగు శ్రీమద్వాల్మీకి మహామునియు తదుపరి తేటతెలుంగున భాస్కర రంగనాథులును గోపీనాథులును పిమ్మట 'ఆంధ్రవాల్మీకి' యను బిరుదంబుగాంచిన శ్రీవావిలికొలని సుబ్బారాయ మహాకవియు మున్నగు కవిశ్రేష్ఠులు పూర్ణావతారుండగు శ్రీరామచంద్రుని చరిత్రము మహాకావ్యరూపమున విరచించి తామే తరించుటగాక లోకమున కంతయు అక్షయలోక సామ్రాజ్యము కరతలామలకంబై సుగమంబగునట్లొనర్చిరి. సంస్కృతమున భట్టమురారి భవభూతి మహాకవి కాళిదాసు భోజభూపతి మున్నగు మహాకవిపుంగవులును శ్రీరామచరితల పెక్కు కావ్యనాటకరూపముల వెలయించి కీర్తికాయులైరి. ఆమహాత్ముల మృదుమధురగానామృతరసాస్వాదనానుభవవిశేషమునే యీయుగమునందును యీ భరతదేశమున యీపుణ్యభూమియందు ఎచ్చోటవినినను శ్రీరామచంద్రుని దివ్యగాథలే వీనులవిందులై వినవచ్చుచున్నవి. యేయింట జూచినను శ్రీరామచంద్రులను ముద్దుపేరులతో బాలురు పిలువబడుచున్నారు. ఏధన్యుల పుణ్యమందిరముల కేగినను శ్రీమద్రామాయణముపారాయణమై వారిని పావన మొనర్చుచున్నది. యే గ్రామమందును రామమందిరములే! ఎటజూడబోవ రామభజనలే!! సంసారసాగరమీదుచు నూపిరాడని సమయమున కర్తవ్యతామూఢయగు నే గృహిణిగాని విసుగుజెంది రామ రామ యని రెండుసారులు స్మరించుటచే తరణోపాయ మగపడును. పేదరాలగునిల్లాలు పిల్లలు తినుబండములకై యల్లరిబెట్టినపుడు రామరామ యేమియు లేదు నాయనా నేనేమి సేయగలనని జాలిజెంది రామస్మరణ మొనర్చును. ఆ రెండు రామనామములతో పిల్లలు తృప్తినొంది మరలి పోవుదురు. ఆపిలుపుతో రాముడేమైనవచ్చి వారికి పంచదారలు బెట్టునా? ఏమో రామనామమున మాత్ర మంతకన్న నెక్కుడగు మాధుర్యమున్నది. సంసారసాగరమును తరింపజేయు నావవంటి రామాయణశ్రవణమున నంతటి మహత్తు గలదు గావుననే కవిశ్రేష్ఠులు కవితారూపమునను కాంతలు గానకళలందును నైష్ఠికులనుష్ఠానవిధులందును శ్రీరామనామస్మరణ మొనర్చి ధన్యులగుచున్నారు. ఇంకను ఆధునికాంధ్రకవు లెందరో తామోపినకొలది రామకథల వ్రాసి వెలయించిరి. కాని స్త్రీలలో మున్నెవ్వరును కవిత వ్రాయ నేర్చియుండలేదు. అట్టికాలమున అన్యదుర్లభమగు భక్తిభావోద్రిక్తహృదయయై శ్రీరామకథామృత

రసానందసాగరమున దేలియాడుచు మృదు మధురమనోహర పద్యగద్యశైలిని శ్రీరామాయణకథను తెలుంగున కబ్బము వ్రాసి శ్రీరామభద్రుని కరుణాకటాక్షము నకు పాత్రమైన ధన్యచరిత శ్రీమొల్లమాంబ యొక్కరితయే! ఈమెకవితాధురి యనర్ఘమై మనోహర గంభీరభావ విలసితమై ధీరోదాత్తుండగు శ్రీరామచంద్రప్రభుని దివ్యగాథలను వర్ణించుతెరి బంగారమునకు వెలిగారమద్దినట్లు గ్రంథాదిలిని వ్యక్తీకరించుచున్నది. ఈమె భావము లతిగంభీరములయ్యును సుగమములు; శయ్య లలితమైయుండు శబ్దశ్లేషలు వ్యంగ్యములు ప్రౌఢపదభూయిష్ఠములై పండితులనయితము తల లూపింపజాలి యున్నది. తేటతెలుంగున కవిత వ్రాయుట యం దీమెకీమెయే సాటి. ప్రాసంగికముగా గ్రంథాదియం దీకవయిత్రి,

కం॥ మును సంస్కృతముం దేటగ
తెనిగించెడిచోట నేమి తెలియకయుండన్
దనవిద్య మెరయ గ్రమ్మర
ఘనమగు సంస్కృతము జెప్పగా రుచియగునే॥

అని యున్నది. మరియు నీకవయిత్రి తన కావ్యామృతప్రవాహమున గూఢభావము లుంచిన రసభంగమగునని వానిని బొత్తుగా నిరసించినది.

గీ॥ తేనెసోక నోరు తియ్యనయగురీతి
తోడ నర్థమెల్ల దోపకుండ
గూఢశబ్దములను గూర్చిన కావ్యమ్ము
మూగ చెవిటివారి ముచ్చటగును॥

అట్లసంబద్ధముగా నుండునని చాటిచెప్పినది. తన కుంగల శబ్దాలంకారచణత్వమంతయు బాలకాండమున ప్రతిపద్యమునందును గుప్పించి విడచినది. అందొకటి—

సీ॥ ప్రకటానురాగ సంపన్నులౌదురుగాని
రమణీయ రుక్మకారకులు గారు
తిలకించిచూడ సద్విజులౌదురే కాని
తలపంగ పక్షిజాతములు గారు
శుభపవిత్రోజ్జ్వల సూత్రధారులు గాని
టక్కరిహాస్య నాటకులు గారు
ఉభయసంధ్యాది విధ్యుక్తకర్ములు గాని
చర్చింపగా నిశాచరులు గారు
బాడబులు గాని యగ్నిరూపములు గారు
పండితులు గాని విష్ణులపగిది గారు
ధీవరులు గాని జాతినిందితులు గారు
పరమపావను లాపురి ధరణిసురులు ॥

ఈపద్యముల నామె శబ్దగ్రహణ సామర్థ్య సంపద సాక్షాత్కరించుచున్నది. మరియు కవి స్త్రీయగుటచే చూలాండ్రగు కౌసల్యాదుల నతిమనోహరముగ స్వాభావికముగా వర్ణించినది.

సీ॥ ధవళాక్షులనుమాట తథ్యంబుగావింప
చెలువెక్కె కన్నులు తేటలయ్యె
నీలకుంతలలని నెగడినయామాట
నిలుపంగ నెరులపై నలుపు మాసె
గురుకుచలనుమాట సరవిసంభావింప
దోరమై కుచముల నీరువట్టె
మంజుభాషిణులనుమాట దప్పకయుండ
మెలతలపలుకులు మృదువులయ్యె
కామినులటంట నిక్కమీకాంతలందు
మీరి మేలైనరుచులపై కోరికయ్యె
సవతిపోరన దమలోన సారెసారె
కోకిలింతలు బెట్టి చిట్టుములుబుట్టె॥

తెలుపెక్కు కన్నులు తేటలగుటయు నెఱుల జాలు గురుత గాంచుటయు ఒడలు నీరు వట్టుటయు భాషణ లత్యంతమృదువులగు టయు మున్నగు గర్భిణీలక్షణము లనుభూత పూర్వకములుగా వ్రాసినది. మఱియు అసహ్యములగు చిట్టములకు అట్టిదని సవతి పోరు నుపమించిచూపినది. ఇట్టి స్వాభావిక వర్ణన లీమె గ్రంథమున నెన్నేనిగలవు. కథా సరళియం దెచ్చట నేయేభాగము లుండదగి నవో వానినే సేకరించుకొని తనకవితాఝరిని నిరాటంకముగ ద్రుతగతిని ప్రవహింపజేసిన దీమె. రాముడు వనవాసారంభమున గుహుని పల్లియ కేగినప్పుడు గంగాతరణ సమయమున గుహుడు తన మనస్సున నిట్లుదలంచెనట.

చ॥ సుడిగొని రాముపాదములు
సోకినధూళివహించి రాయి యే
ర్పడ నొకకాంతయయ్యెనట!
పన్నుగ నీతనిపాద రేణు వి
య్యెడ వడినోడసోక నిది
యేమగునోయని సంశయాత్ముడై
కడిగె గుహుండు రామపద
కంజయుగంబు భయంబు పెంపునన్॥

ఏమి యీభావవిలసనము!! రామపాద రజస్సంగమున రాయియే రమణియయ్యెనట! ఇపుడీతనిపాదము సోకినంతనే దారునిర్మిత మగు నీ నావ మరియేమగునోయను సందియ ముచే నాసీతేశుని పాదములంగడిగెనని సందే హాలంకారమున నొక్కముద్దుపద్దెమున వర్ణించినది. ఇందు గుహుని నిర్మలభక్తియు ఆటవికముగ్ధత్వమును రామపాదరజోమహత్త్వమును విపులముగా వివరించినది—మఱియొక చోట వాలి సుగ్రీవులు పోరుసల్పు నెడ,

ఉ॥ సాలముపొంత నిల్చి రఘు
సత్తము డమ్మరివోసి శబ్దవి
న్మాలము గాగ వీల దివిచి
దృష్టియు ముష్టియుగూర్చి గోత్రభృ
త్కూలము వజ్రపాతహతి
గూలువిధంబున గూలనేసె న
వ్వాలిప్రతాపశాలి మృధ
వందనశీలి సురాలి మెచ్చగన్॥

అమ్మరివోసి, ఆకర్ణాంతముగాధనస్సెక్కిడి దృష్టియు ముష్టియు గూర్చి కోదండైక రుండును వాలివధావిధానోత్సుకుండునునగు శ్రీరామచంద్రప్రభుండు సాలము పొంత పొంచి నిల్చియున్నతరి ప్రత్యక్షముగ తా నచ్చటనేయుండి చూచినట్లు చిత్రించినది. పండితమహాశయులకు హృద్యములగు నీమె పద్యములే క్రీడాలోలురగు చిన్నిబాలులకు సైతమవగతములై పఠించుతరి వారి నుత్సాహపూరితచిత్తులం జేయుచున్నవి. ఈ పద్యముం జూడుడు.

చ॥ వెంగమువిగించి పాదముల
మెత్తముగా నట నూది త్రొక్కి నీ
టుగ వెంగమెత్తి భీకరక
ఠోరరవంబున నార్చి బాహు ల
త్యగణితలీల నూచి వల
యంబుగ వాలము ద్రిప్పి వేగనన్
నగము సగమ్ము గ్రుంక కపి
నాథుడు నింగికి బాఱె రివ్వునన్॥

అని చదువునప్పటికి తన్మయులై హనుమంతు డావిధముగా వార్ధిలంఘించెనని తాము

నేదిమో యొకవస్తువును సముద్రప్రాయమున ముందుంచుకొని. యొక్కయెదటున కుప్పళించి దానిందాటి తామే సామీరులై కడలిం గడచితిమని యుబ్బి భుజములం దట్టుచున్నారు. పదలాలిత్యమును అర్థగౌరవమును, భావవ్యక్తీకరణమును, నానార్థసంగ్రహణాదిచణత్వమును, ఈమె కవితాశైలికి పెట్టనిసొమ్ములై యొకవింతసోయగముం గూర్చుచున్నవి. అయోధ్యాకాండమున కౌముదీవర్ణనలయందు,

ఉ॥ వెన్నెలతీగలన్ కొనల
వేడుక ముక్కుల ద్రుంచి తెచ్చి దా
ర్కొన్న ప్రియాంగనాతతికి
కూరిమి నోరికినిచ్చి కేళికిన్
సన్నపు కంఠనాళముల
సన్నలు జేసి సుఖించె నింపుగన్
దిన్నని చంద్రకాంతముల
తిన్నెలమీద చకోరదంపతుల్ ॥

శృంగారరసానుప్రాణితమగు నీ పద్యము, విడచియు విడువని తామరపూవువలె లలితంపువలపులు చిలికియు చిలుకని ట్లతిసుకుమారమై కుసుమకోమలియగు గ్రంథకర్త్రియొక్క మృదులహృదయరాసిక్యతను వెలయించుచున్నది. చకోరకుమారుడు ప్రియానుసరణసంతోషశుభసమయమున తనప్రేమంపుటింతికి మనోనురంజకముగ వెన్నెలతీగలన్ కొనలవేడుక ముక్కులద్రుంచి తెచ్చెనట! ఈపద్యపాదసారస్యము విచారింప వానికింగల ప్రియానుసరణోత్సుకతయు తదభీష్టవస్తుప్రదానాదిసామర్థ్యమును స్ఫురించుచున్నది. (కూరిమి నోరికియిచ్చి, మిక్కుటంబగు మక్కువచే ఆనందో బ్రహ్మేత్యమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి)తన్మయైక్యతనొంది యమృతమయ కౌముదీప్రాశ నోటికేయందిచ్చె. సన్నపు కంఠనాళముల సన్నలుజేసె అనుటచే ప్రేమైకజీవనులై సాత్వికాది భావానుగతులగు నా చకోరదంపతు లుత్తమశృంగార నాయికానాయకులుగా సధ్యవసింపబడుచున్నారు. కవితాసరస్వతి నీరీతి మనోమోహనకలాపవిభూషితఁజేసి విబుధులగు రసజ్ఞులహృదయదర్పణముం దోగాడజేయంగల చాతురి కవియగు కాంతకుగాక మరియొకరి కలవడునా?! ...ఇంకొకచోట కామోద్రిక్తహృదయుండగు రావణుండు సీతకడ తనప్రతాపంబు లుగ్గడించి చెప్పుచున్నతరి వాని సోత్కర్షకుం గసలి యిట్లనినది:

కం॥ తనసాహసంబు తానే
కొనియాడుచుంటెందు హీనగుణుడని వినుచున్
నిను నీవ పొగడుకొంటివి
కనగాదదు నీదు నీతివిరహితభాషల్ ॥

ఆత్మస్తుతియు పరనిందయు సహజగుణములుగాగల పండితమ్మన్యుల కిందలి ప్రత్యక్షరమును చపేటసదృశమై వారి యహామహమికల వారింపజాలియున్నది. గ్రాంథికశైలి గమనించిన దురవగాహమగు పద మీ కవితయందేరిచూచిననైన గలదా! ముద్దులు మూటగట్టుమాటలలో ముక్కుతిమ్మనార్యుని కెందును దీసిపోవ దీమె యిటుజూడుడు

సీ॥ కూకటిముడికైన కురులుకూడనివాడె
చెదరక తాటక పీచమణచె

బొంబాయి వనితావిశ్రామమునకు చెందిన పాఠశాలా బాలికలు.
మొన్నటి దసరాయుత్సవ వినోదములయందీ కోలాటక మొకటి.

మిస్ పి. తంగం. యం. యే., యల్. టి.
ఇంగ్లీషుభాషా ప్రవీణ ఎర్నాకులం కళాశాలలో

ఆర్. సుబ్బమ్మగారు బి. యె.
ఉపాధ్యాయిని, మొదటి వైశ్యయువతీ
పట్టభద్రురాలు, మదనపల్లి.

మిస్ యస్. బోసు
కాన్పూరుబాలికా కళాశాలాధ్యక్షురాలు,

గాధేయు డొనరించు క్రతువును రక్షింప
    చెక్కండ్రు దైతుల నుక్కడించె
నవనిపై విలసిల్లు నఖిలరాజన్యులు
    త్రేలనూపగలేని విల్లు విరచె
ఘోరాటవులలోన గ్రుమ్మరుచున్నపుడు
    ఖరదూషణాది రాక్షసుల ద్రుంచె

గీ|| పాదరజమున నొకరాయి పడతి జేసె
లీలమాయామృగంబును గూలనేసె
రాజమాత్రుండె మేదినీరక్షకుండు
రామభూపాలుఁ డాదినారాయణుండు ||

ఏమి యీమనోహరవర్ణనా చమత్కృతి! బాల్యము వీడియు వీడని ప్రాయమున మునిజన్నంబుగావ తాటకాహననదక్షుండగు దాశరథి కురుచలై యతివక్రములై యింద్రనీల ప్రభాభాసమానములై నున్నని పాలబుగ్గలతో సహవాసమునకై మల్లాడు జనపాలచే రాజకుమారోచిత సుకుమారవేషాలంకృతుండై యున్న కౌమారభావము తనహృదయ దర్పణమున నిల్పుకొని పాఠకమహాశయులకు కన్నులగట్టినట్లు తెలియంబలుకుచు నారామమూర్తి యమానుషపౌరుషాదులును భయకౌతూహలభావములే సహజగుణములుగా నుండదగిన కిశోరప్రాయముననే యొనర్చిన యద్భుతలీలల సహేతుకములుగా పౌలస్త్యునిచేం దెలియజెప్పినది. ప్రశ్నోత్తర సందర్భములకుం గూడ నెడమీయక సర్వము తానయై అమృతగర్భయు, అమృతస్వరూపిణియు, అమృతరసప్రవాహగంభీరశీతల మనోహరనిస్వనయునై యీమె కవితామృతవాహిని అమృతహస్తములెత్తి అక్షరాస్యులగు పాఠకకోటి కమృతమును ప్రసాదించుచున్నది. డొంకతిరుగుళ్లు నిరర్థకవర్ణనలు లేక తనసత్కథారచనము నతినేర్పుమెయి చరితార్థము నొందించిన యది. అట్లని సింహావలోకనమే లేదనలేదు. మహాకావ్యమున నుండదగిన సూర్యాస్తమయ చంద్రోదయాదికములగు వర్ణనలను మితముగా బొందుపరచి తన శ్రీరామాయణ మహార్ణవమున రత్ననిక్షేపములుగా నుంచినది. ఇందు దురాన్వయముగాని క్లిష్టపదములుగాని లేవు. కేవల మృదుమధుర గంభీరోదారా ద్యుత్తమ లక్షణానుప్రాణితమై యెంతేని కొనియాడదగియున్నది. కావుననే స్త్రీవిద్యాపరీక్షావిధానములందును మఱియు అచ్చటచ్చట జరుగు విదుషీసన్మానములందును ఆదికవయిత్రియగు శ్రీమొల్లరామాయణమునే ముఖ్యపఠనీయముగా పండితసంఘములచే నెన్నుకొనబడుచున్నది. ఇట్టి యుత్తమ గ్రంథరాజమునే బాలికాపాఠశాలలందును మహిళాసంఘసమావేశములందును పఠనీయముగా నిర్ణయించుకొని వనితాలోకమింకను, విజ్ఞానవంతమై యభివృద్ధినొందుచు శ్రీరామరక్షనొందుగాక!

పసిబిడ్డ – భాష

బుర్రా వేంకటనాంచారయ్యగారు; ఎం. ఏ.,

(శిశుశిక్షణము)

"ఏకః శబ్దః సమ్యగధీతః సమ్యక్ ప్రయుక్తః స్వర్గేలోకే కామధుగ్భవతి"

నోరుగలవానిదే రాజ్యము. మానవునికిఁగల శక్తులలో భాష ప్రాధాన్యతవహించెననుట నిర్వివాదాంశము. ప్రాచీనకాలమున మానవుఁడు భాషయనదెలియఁడట. అంతయు సంజ్ఞలతోడనే చక్కబెట్టుకొనుచుండెను. కాలక్రమమున పరిసరము లతనియందొక యద్భుతమగు పరివర్తనము గావించెను. చుట్టుఁబట్లనుండు చెట్టుచేమలు జంతుజాలమున కాతఁడచ్చెరువందెనో ఘాతుకమృగములకలని భయముచేతనో భావమును ధ్వనిచేసి వ్యక్తపఱచెనట! అదియే యాతనిభాషను ప్రణవమాయెను. వాల్మీకికవిత్వమునకుఁగూడ నా ఋషిసత్తమునిచే "మానిషాద" యని ప్రారబ్ధమైన యాశ్లోకమేగదా కారణభూతము. కాని Max Muller వంటి మేధాసంపన్నులు, శ్వానాదుల భషణములను మానవుఁడు ప్రప్రథమమున ననుకరించి యుండవచ్చునని యూహించుచున్నారు. అదియే యాభాషాశాస్త్రజ్ఞుని "బౌ, వౌ," Bow, Vow' సిద్ధాంతము.

బిడ్డ చేతులోఁబడునపుడే యేడ్పు మొదలిడుచున్నది. ఆరోదనమే క్రమమున భాషగ పరిణమించును. కొన్ని దినములు గడచిన పిమ్మటగూడ బిడ్డ మాటలాడలేదు. ఆకలియైనను, ఉయ్యాలలో పరుండుటచే ప్రక్కఒత్తుకొనినను, చీమలు మొదలైనవి కుట్టినను, కడుపులో కుట్టుచేసినను తదితరమగు శారీరకబాధ యొదవినను, బిడ్డయేడ్చును. కొందఱుతల్లులు శిశురోదనమునకు కారణ మఱయఁజాలక విసువుకొనుచున్నారు. ఈ యేడ్పు పోను పోను, అ, ఉ, ఉంగ, యను వింతయగు శబ్దముగా మాఱుచున్నది. ఈవర్ణములు భాషగానెటుల పరిణమించునో స్థాలీపులాకన్యాయముగా చర్చించు టుచితము. ఇటుల నుచ్చరించుటకలవడిన శిశువా ఱుమాసములు రాగానే తన పెదవులు, నాలుక, కంఠస్థములగు నాడీతంత్రులు మొదలగు వాగింద్రియముల కొంతవఱకుపయోగపఱచు శక్తిని బడయును. వెంటనే వచ్చియు రానిమాటలు వదరును. వచ్చియు రానిమాటలును, నేరియునేరని యొయారుగాయయు రుచికి ప్రశస్తములేగదా! అట్టితఱి శిశువు శబ్దముల కంటెను సయిగ లెక్కువగాఁజేయును. వీనినే మన వారు బిద్దములందురు. ఈరీతిగా శిశువు తనభావముల వ్యక్తపఱచును. పెద్దవారీసైగల నవగతము చేసికొని శిశువిష్టములగు కార్యముల నాచరింతురు. బిడ్డ 'బు, బు, బూ,' యని సయిగచేసిచూప తల్లియు నది యర్థముచేసికొని యాహారమిడినచో శిశువా సమయమునుండియు నన్నము కావలసినపుడు 'బు, బూ' అనును. క్రమముగానిదియే బువ్వయగును. ఈవిధమున వస్తుసముదాయమునకు శిశువు నామకరణము చేయుచుండును. శిశువట్టి బుడిబుడినుడు లుచ్చరించునపుడు తల్లిదండ్రులు సంతసించి వానిని ప్రోత్సహించినచో నింకను అమితముగా కొన్నిశబ్దముల నోటఁబట్టును. ఇటులనే గ్రుడ్డివేటుగా మాటల నుచ్చరించి బిడ్డతుదకు భాష నలవఱచుకొనుట మీరు శ్రద్ధతో గమనించితిరా? అయినను బుడుతలు రెండుమూడువత్సరములు పైఁబడు

వఱకును మాటల నోటబట్టుటయే లేదు. ఈశక్తి ముఖ్యముగా బిడ్డని యారోగ్యముపుట్టువు, పోషణ మొదలగు విషయములపై నాధారపడియుండును. అన్నివిధములను సౌఖ్యము లనుభవించెడి బిడ్డలు త్వరితముగానే "ఊకొట్టుచుందురు."

ఈ ఘట్టముదాటగనే పిల్లలు పై అచ్చులను (ఉ, అ, ఉంగా) కలిపి "తాత, అత్త, అమ్మ," అని మొదలిడుదురు. బిడ్డలు ప్రయత్నపూర్వకముగా నట్టినడుల పల్కుటలేదనియు నవి యదృచ్ఛాశబ్దము లనియును చదువరు లూహింతురుగాక! "మర, మర" యనపదము నవిచ్ఛిన్నముగా నుచ్చరించిన "రామ, రామ" యెట్లగునో యటులనే యీ పదము లేర్పడును. పిమ్మట శిశువు స్పష్టముగా "పాప, పాప, అమ్మ, అమ్మ" యని పల్కును. అనగా బిడ్డని భాషకు మొదటియక్కరము లోష్ఠ్యములే (Labials) యని నిరభ్యంతరముగ చెప్పవచ్చును. ఆవర్ణములే సులభములైనందున మునుకొనివానినే యుచ్చరించును. అదెట్లుపొసఁగునో యించుక విచారింపుడు. స్తన్యమును గ్రోలునపుడు పసిబిడ్డ పెదవులు, నాలుకయు నుపయోగింప నేర్చుకొనునుగదా! శబ్దోచ్చారణ యందును నవియే వానికి తోడ్పడును. "అభ్యాసం కూచువిద్య" యగును. వానికి కొందఱు, శిశువట్టి యవ్యక్తములగు ధ్వనుల నుచ్చరించుట దాని నాడీ సముదాయ మాకస్మికముగు మార్పునకు లోనగుటవలన నని యభిప్రాయపడిరి. అట్లయినచో మంచియనుభవము గల బిడ్డకు నాడీతంత్రులు బలిష్ఠములగుననియు అట్టివాడుకలే వానికి త్వరితముగా మాటలువచ్చునట్లొనరించుననియు చెప్పుట అతిశయోక్తి కానేరదు. ఇదియును కాక పితరుల మేధాశక్తిపై నట్టికృత్య మాధారఁ పడియుండును. దీనినే అనువాంశికతయందుము. ఇట్టి యస్పష్టములగు శబ్దముల యర్థమును 11 మొదలు 15 నెలలపిల్లలు కొంతవఱకు గ్రహింపఁగలుగుచుండిరి. అప్పటినుంటియే బిడ్డలు, భాషకు సోపానము లేర్పఱచుట, 15 మొదలు 20 మాసములబిడ్డ లీమాటలనే వాక్యములుగగూడ నుచ్చరింతురు.

భాషయును భావమును సంపృక్తములని కొందఱి మతము. భాషయే మానవుని భావపరంపర నభివృద్ధి నొందించుచునుట నమ్మశక్యము కాదు. కుక్కలును కోతులును భావములుగలిగియును భాషించుచున్నవా? లేదే! వాయసము రెండుకంకులు మూడుకంకులకంటె తక్కువని తెలిసికొనఁగలదట. కాని రెండు అనెడు సంఖ్య మూటికంటె తక్కువయని యెఱుఁగదట. అటులనే బిడ్డలకును భావములు ప్రారంభదశయం దెగుడు దిగుడుగానుండును. దీనినిబట్టి పసిగందు మాటలాడుట లేదే! కనుక వానికి భావములుండవని వచించుట పొరపాటు. భాషను బిడ్డఁడు పరిసరములందుఁ దిరుగాడు పెద్దల ననుకరించి దృఢముగా నలవఱచుకొనును. బధిరులు మాటలాడలేకపోవు టెందులకో మీకు తెలియునా? పుట్టుకతోడనే చెవిటియగువాడు పరిసరములందు చెల్లుబాటగు భాష వినజాలఁడుగదా! అట్టివాఁ డనుకరించుటయు మిథ్యయే. అయినాను సంవత్సరములైనతర్వాత చెవుడువచ్చినబాలుఁడు తానిదివఱకు నేర్చుకొనిన రెండుముక్కలును ఇందులకే, గుంటపెట్టి గంటవాయించి సర్వకాలమును మూఁగవాఁడైయుండును. కాని పెద్దవాఁడయిన తర్వాత బధిరుఁడగువాని కిట్టిగతి పట్టుట లేదు.

ఇఁక బిడ్డవాక్యరచన మెటుల నొనరించుచున్నదో యించుక విచారింతము. పెద్దవారివలె పసిపాప కర్త కర్మ క్రియలుగలవాక్యముల గూర్చుటలేదు. పాలు కావలసినచో "అమ్మా, బాయి" యని యడుగును. బిడ్డ $2\frac{1}{2}$ లేక 3 వత్సరములు వచ్చినతర్వాత వాక్యములను కొంచెము భయము పిరికితనముతోఁ బ్రారంభించును. వానివాక్యములం దుపసర్గలు మొదలగు కొన్ని భాషాభాగము లుండవు. శ్రోతయే వానియర్థము చేసికొనవలెను. కొందఱు బిడ్డలు "తాత, కాలే; నాన్న లేవు" అని వచింతురు. మూడుసంవత్సరముల

బుడుతలు "నీవు, నే" ననుమాట లెగుడుదిగుడుగా ప్రయోగింతురు. వారు సాధారణముగా "నే నెక్కడికి పోతావె" నీవుపోతానా!" యని ప్రాక్కుచ్చుట మన యందఱికిని విదితమే.

పసిబిడ్డలు మాటలాడుభాష యనేకవిధములుగా నొప్పారుచున్నది. ప్రారంభదశయందు దానిం దుచ్చరించెడినుడులు వానికే తెలియునుగాని తదితరుల కవగత మగుట కష్టము. అతఁడుమాటల పదేపదే యుచ్చరించును. అట్టి పునరుక్తి యూతని కానందజనకమగును. కొంచె మెదిగినబిడ్డ దానిలోనదిచే మాటలాడుకొనును. మనవారు చెప్పవటుల తుమ్ముకొనుటయు చిరంజీవ యనుటయుగూడ దానివంటే. ఎవ్వరిని యుద్దేశించి గాని భాషింపదు. ఒకప్పుడు సమవయస్కులగు బిడ్డలందఱునుగూడి గోష్ఠులమందవలె యొకటే, ఎవ్వరికి తోచినటుల వారఱతురు. అట్టివారిని మనమడ్డగించినచో వారు నిరుత్సాహు లగుదురు. కొంతకాలము బిడ్డను స్వేచ్ఛగా ప్రవర్తింపనీయవలెను. కొన్నిమాసములు పైఁబడినకొలదియు బిడ్డ చుట్టుఁబట్లవారితో సంభాషణ మొదలిడును. ప్రథమమున నాకదికావలె నిదికావలెనని మారాయించును. పిమ్మట పరిసరములను గూర్చి ప్రశ్నింప మొదలిడును. ప్రత్యుత్తరము వచ్చినను రాకుండినను తానే తనకుతోఁచినటుల సమర్థించుకొనును. కొంచె మెదిగినపిమ్మట దీని తత్త్వమేమో చెప్పుమని పెద్దవారిని బాధించును.

మనము చెప్పునదంతయు బిడ్డ వినుచుండెనని తలంచి మోసపోవుచుంటిమి. బిడ్డ సాధారణముగా తానంతయు నర్థముచేసికొనినటుల నటించును. బిడ్డకుఁగూడ స్వాతిశయ మెక్కువగానే యున్నది. తన కర్థము కాలేదని చెప్పినచో తోటివారలు నవ్వెదరనిగాని బడిపిల్లవాఁడయినచో, పంతులు కొట్టునని గాని అంతయు తెలిసినటులనే నటించును. బిడ్డనికి తాము చెప్పిన విషయజాలము తెలిసినదో లేదో కనుగొన విచ్చగించువారందఱును వానికి తా మొకకథచెప్పి వానిచేత నాకథనే యింకొకబాలునికి చెప్పింపవలెను. అప్పుడు వానిగుట్టు బయటపడునుగదా! పదిమొదలు 15 సంవత్సరములపిల్లలకు "చెట్టెవంగనిది మ్రానై వంగునా" యనునట్టి కొన్ని సామెతలను పదివఱకును యిచ్చి ఒక్కొక సామెత వివరణ మింకొక కాగితముపై వ్రాసియిచ్చి దాని సాహాయ్యమున ప్రతిసామెతను కనుగొనుమనవలయును. ఈరీతిగా పిల్లవాఁ డర్థము చేసికొనినదియు లేనిదియును గుర్తింపనగును. విషయావగాహన మొనరించునపుడు బిడ్డల స్వంతాభిప్రాయము లక్ష్యపడును. అట్టి యభిప్రాయపరంపరప్రోద్బలము వలన బిడ్డలపాగ్రమునూహించుట కెంతేనియవకాశము గలదు. విస్తరించుట కదను లేక సంక్షిప్తముగాఁ జెప్పఁదలంచితిని. బిడ్డ శ్రోత్రవాక్యముల నెందు కర్థము చేసికొనదనగా శ్రోత్రమాట లర్థముకాకనైనను కావచ్చును. లేక అట్టివాక్యములందలి నూతనభావములను గుర్తింపలేకనైనను కావచ్చును. ఇదియునుగాక బిడ్డ పరాకుఁజెందియుండుటవలననైన నగును.

బిడ్డలు మూఁడుసంవత్సరములు పైఁబడగనే యిదెందుకిదెందుకని యత్నప్రశ్నలతో చంపుకుతిందురు తల్లితండ్రులను. అందుల ముఖ్యముగా కొన్నిప్రశ్నల నిట చేర్కొనుట మంచిదని తలంతును. "అమ్మా ఆచెట్టుకు ఆకులెందుకు" "నిప్పెక్కడికి" "నేనెందుకు చదువుకోడం" "ఏట్లోనీళ్లెందు కట్లాపోవడం" అని పృచ్ఛించును. కాని బిడ్డకు 6, 7 సంవత్సరములు రాగానే "పండుగప్పుడు" "పెద్దవాళ్లు తప్పులు చేస్తారా?" "అమ్మా నేనుమంచివాణ్ణా? అమ్మాయిమంచిదా? చెప్పు." "మొగవాళ్లు పేరంటానికెందుకెళ్లరు చెప్పు చెప్పవేం" అని యొకటే కొట్టిపోయును. బిడ్డ చేయు ప్రశ్నలకన్నిటికిని తల్లిదండ్రులుగాని పంతులుగాని వెంటనే ప్రత్యుత్తరమొసంగుట మంచిది. సాధ్యమైనంతవఱ కున్నదున్నటుల చెప్పుటే శ్రేయోదాయకము. అట్లయిననే బిడ్డ మనయందు విశ్వాసముంచఁజాలును.

బిడ్డ లుచ్చారణమునం దినుమంత తప్పుచేసినను వెంటనే తల్లిదండ్రులు గాని పంతులు గాని పెద్దవా,రెవ్వ రైనను దిద్దవలెను. దిద్దుటయేగాక వారివారి శక్త్యను సారముగా పిల్లలకు మాటలు వాక్యములుగూడ చెప్పు చుండుట శ్రేయోదాయకము. అట్లు చెప్పునప్పుడు వారివారి యంతస్తులను గుర్తెఱింగియే భాష నేర్ప వలెను: క్షేత్ర మెఱింగి బీజము పాత్ర మెఱింగి దానము నన్నటుల. కొందఱు తల్లిదండ్రులు బిడ్డలకు భాష నలవఱచుచునేయుండిరి. అత్త తాత మొదలగు పదములనేర్పి యాయాబంధువులగూడ నెఱుకపఱచు చునేయుండిరి. ఇదికాక యుచ్చారణయందు దక్షులగా నొనర్పుటకు బిడ్డలచే పిరరులు "గంపలోది కందిపప్పు, గంపక్రింద పందికొక్కు" "వేసనూరిపడిమి లంకనల్ల తెల్లకల్లు" "పరిపీ! యిరస పెసలువిసిరి యసరు వసలఁబెట్టవే!" "క్రిస్టాఫిష్ప్రిస్ట్" మొదలయిన వాక్యముల నచ్చరింపఁజేయుచునే యున్నారట. కాని వారట్టి వాక్యములు సాంప్రదాయసిద్ధమైనవానిని కొన్నింటినేర్చి కూర్చి వారివారి వయసునకు తగినరీతిని బిడ్డలకు నేర్పుట మంచిది. ఇదియునుగాక మనలో కొందఱు, బొడ్డూడని పసిగందులకు పద్దెములు నేర్పుదురు. మఱికొందఱు తండ్రులు తామే సక్కుబాయి నాటకములోనివి విని యానందించిన "స్వామి కరుణించెన్," అను పాటలను తాము కూనిరాగములు దీసి పిల్లలచే దీయింతురు. ఇంకను కొందఱు "వందే శంభు ముమాపతిం" యని బిడ్డలకు నూఱిపోయుదురు. ఇట్టి కార్యము లుచితానుచితముల నెఱింగి చేసిననేగాని ఫలింపదు. సాధారణముగా 8 మొదలు 10 సంవత్సరముల పిల్లలు విరతపద్యములన్న మచ్చటపడుదురు. ఒకప్పుడు కొందఱు బిడ్డలకు "నరసింహా కృష్ణరాయని కరమరుదుగ కీర్తికాంత కరిభిత్ గిరిభిత్త"ను పద్యమును వినుపింప వార లమందానంద మానసులైరి. కనుక వారివారి శక్తులను, అభిరుచులను గుర్తెఱింగి, నిరతదీక్షతో నిత్యాభిరతితో, పితరులు బిడ్డలను భాషా దక్షులుగా నొనరింతురని నామనవి.

కమలం పెళ్లి

శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తిగారు బి. ఏ.,

"ఏమండీ పిల్లకి పదేళ్లొచ్చినా పెళ్లి ఊసే యెత్తుకోరు" అని అప్పుడే యింటి పనులు చక్కపెట్టుకొని వచ్చిన సుందరం అంది గదిలో మాసపత్రిక చదువుతూఉన్న నారాయణరావుతో. "శారదాశాసనం అమలులోఉంటే యింతచిన్నవయస్సులో పిల్లకి పెళ్లిలా చెయ్యడం. మనకింకా నాలుగేళ్ళుటైముందిలే" అన్నాడు నారాయణరావు. "శారదాబిల్లు ఉంటేమాత్రం ఎంతమంది యీనాం పెళ్లి చక్కా చుద్దొస్తూన్న చిన్నపిల్లలకి పెళ్లి చేసుకోడంలేదు? మనంమాత్రం అలాచేసుకోకూడదూ" అంది ఆవిడ. "శారదాబిల్లు మాట అటుంచి చూసినా, నామతంలో ఇంత చిన్న వయస్సులో పెళ్లిచెయ్యడం భావ్యంగా కనపడలేదు. మనధర్మశాస్త్రాలలో కూడా పెద్ద పిల్లలకు పెళ్లి చెయ్యమనేఉంది. ఆరోగ్య శాస్త్రప్రకారంకూడా పిల్లలు పెద్దవాళ్లయిన తర్వాతనే పెళ్లిచెయ్యడం అవసరమనిన్నీ చిన్నప్పుడు పెళ్లిచేసి కాపురానికి పంపిస్తే హానికరం అనిన్నీ తేలుతుంది. మనలో యీ దురాచారం ఉండడంబట్టీ మనదేశస్థుల్ని 'పిల్లలయొక్క పిల్ల'లన్నారు. గవర్నమెంటువారి ధర్మమా అని శారదాఆక్టు పెట్టినందుకేనా మనం ఈదురాచారం వదులుకొని సంఘానికంతటికీ ఉపకారం చెయ్యకపోతే మరెవరు చేస్తారు. అదీకాక కమలం స్కూలులో యింకా చదువుకుంటున్నాది, మరినాలుగేళ్లయేసరికి స్కూలుఫైనలుక్లాసులో కెళ్లుతుంది. ఆపాటిముక్క లేనావస్త్రీగాని ఆడవాళ్లుదేశానికి ఉపయోగపడరు." అని తాపీగాబోధపర్చేడు సుందరమ్మకి. "ఎప్పుడీ పూసెత్తినా మీరిలాగే నండీ పెద్దలెక్చర్లు చెప్తూఉంటారు. ఇంతో అంతో స్థితిగతులున్నవాళ్లం కాబట్టి పిల్లకి పెళ్లిచేసుకొని ముద్దూముచ్చట తీర్చుకుందామని అనుకున్నాను. మీ మొగాళ్లందరు వెర్రిచదువులు చదువుకొని జాతీ, నీతీ పోగొట్టుకొంటారేకాని ఏదో పూర్వకాలం మనిషిని నామాటలు మీకు నచ్చవని తెలిసియుండికూడా మిమ్మల్ని బ్రతిమాలుకోడం, చీవాట్లు తినడం నాకెందుకని ఊరుకోలేను." అంది సుందరమ్మ చిన్నబుచ్చుకొన్నముఖంతో.

నారాయణరావుకి తండ్రి సంపాదించిన ఆస్తి పదిగరిసెల ధాన్యంవచ్చే భూమిన్ని తనప్లీడరీవల్ల సంవత్సరానికి వెయ్యిరూపాయిలున్నూ ఉన్నాయి. సుందరమ్మ ఒక అగ్రహారంవాళ్లపిల్ల. పూర్వాచారంప్రకారం చదువేమీలేదు. కమలానికి చదువుచెప్పించడానికే మూతి విరుపులు విరిచింది. ఎలాగో

లాగు నెగ్గేడు నారాయణరావు. కాని పెళ్లి విషయంలో నెగ్గేటట్లు కనపడలేదు. పెళ్లాన్ని దుఃఖపెట్టడమంటే నారాయణరావుకి పడదు. చదువురానిదైనా తనఅభిరుచులకు వ్యతిరేకంగాఉన్నా ఆమెమనస్సు నొప్పించడంమాత్రం అతని కిష్టంలేదు ప్రతీదాంట్లోను ఏదో రాజీపద్ధతికి వస్తూఉంటాడు. కమలం పెళ్లివిషయంలోకూడా అలాంటి రాజీపద్ధతికే వచ్చేడు. సుందరమ్మ యిష్టం ప్రకారం యీనాంవెళ్లి యేదోపెళ్లి అంటూ చేసుకొని తర్వాత పద్నాలుగేళ్లుదాటి నప్పుడే కాపురానికి పంపించొచ్చు. అలాగ చేస్తే తనకు కావలసిందికూడా అవుతుంది. అని నిశ్చయించేడు నారాయణరావు.

౨

సుందరమ్మ మంచిసంబంధంకోసం చాల కష్టపడి వెతుకుతున్నాది. చదువున్నచోట అందం, అందంఉన్నచోట ధనం ఈరెండు ఉన్నచోట సాంప్రదాయం, అన్నీఉన్నచోట ఎదురుకట్నాలు అలంకారాలు వగైరా వాటినిగురించి బేరం తెగకపోడం — ఇలా గుంది వ్యవహారం. తుట్టతుదకి రాజమహేంద్రవరంలో కాస్త భాగ్యవంతులైన వాసుదేవరావుగారి యిరవైఅయిదేళ్ల కొడుకు మోహనరావు కివ్వడానికి నిశ్చయించుకుంది. చదువుసంధ్యా అట్టే లేకపోయినా వాళ్లు మంచిభాగ్యవంతులు. పిల్లకి 50 తులాల బంగారం పెట్టడానికి ఒప్పుకొన్నారు. ఇలాంటి సంబంధం కుదుర్చుకొని వచ్చినందుకు గర్విస్తూ భర్తతో చెప్పిందీ సంగతి. "ఇంతాచేసి చదువులేనివాడికా మనకమలాన్నిచ్చి పెళ్లిచెయ్యడం. కమలానికి స్కూలుఫైనలుదాకా చదువుచెప్పించి మంచి విద్యావంతుడికిచ్చి పెళ్లిచేసి వాళ్లిద్దరు అన్యోన్యప్రేమతో కాపురంచేస్తూ భర్తకి పత్రికలూ పుస్తకాలూ చదివి విని పిస్తూఉండగా కమలాన్ని చూడాలనివుంది." అన్నాడు నారాయణరావు. "ఈకబుర్లు చాల్లెండి. ఈకాలంలో బియ్యేలు ఎమ్మేలు యిళ్లలోకూర్చొని తండ్రిమీదో మామగారిమీదో ఆధారపడి కాలక్షేపంచేస్తూన్న వాళ్లున్నారు. ఏదో యింతడబ్బున్నాదంటే యింకొకరిపూచీ లేకుండా హాయిగా తింటారు. మనపిల్లకూడా సుఖపడుతుంది. లేకపోతే మనజీవానికి ఉసూరుమని యేడుస్తుంది తరవాత." అని వాదించింది సుందరమ్మ.

కమలంక్లాసే చదువుతూఉన్న సరోజని అనేపిల్లకూడ కమలంయీడుదే. క్లాసులో కల్లా వీళ్లిద్దరే తెలివైనవాళ్లు. సరోజని తలిదండ్రులు మంచి విద్యావంతులు. సంఘంలో ఉన్న దురాచారాలు పోగొట్టి సంఘోద్ధరణానికి తమశక్త్యనుసారం సాయంచేదామని పూనుకున్నవారు. సరోజనితల్లికూడ విద్యావతి అవడంచేత భర్త అభిరుచులతో ఏకీభవించి పెద్దపిల్లఅయిన తర్వాతనే సరోజనికి పెళ్లిచేయడానికి నిశ్చయించింది. సరోజని ముందర యీపెళ్లి ఊసే యెత్తకుండా మామూల్గాలుగా చదుకోనిచ్చేవారు.

ప్రభాకరరావు ఇంటర్మీడియేటు చదువుతున్నాడు. ప్రతిపరీక్షలోను ఫస్టుగా

మార్కులు తెచ్చుకుంటున్నాడు. తలిదండ్రులు మిక్కిలి బీదకుటుంబమునకు చెందినవారు. తండ్రి చిన్నఉద్యోగంచేస్తూ ఎలాగోలాగు కుటుంబపోషణం చేసుకుంటున్నాడు. గవర్నమెంటు స్కాలర్షిప్పుల తోను, ధనవంతుల సహాయముతోను ప్రభాకరరావుకి చదువుచెప్పిస్తున్నాడు. నలుగురి మీాద ఆధారపడి చదువుకున్నందుకు క్లాసులో బాగా చదువుకుంటున్నాడుగదా అని ప్రిన్సిపాలుగారున్నూ తక్కిన లెక్చరర్లున్నూ ప్రభాకరరావుమీాద మిక్కిలి దయ గలిగియుండేవారు.

నారాయణరావు తన కూతుర్ని పెళ్ళి చేద్దామని అనుకుంటూఉన్న సమయంలో సుందరమ్మ యీా కొత్తసంబంధం తెచ్చి పెట్టింది. "మన కమలాన్ని స్కూలుఫైనలు దాకా చదివించిన తర్వాత ప్రభాకరరావు అప్పటికి బి. ఏ. ప్యాసయియుంటాడు. అతని కిద్దామని అభిప్రాయంఉంది." అన్నాడు నారాయణరావు. "చదవేస్తే ఉన్నమతీ పోయినట్లుంది మీాసంగతి!! ముష్టెత్తుకొని బ్రతికేవాడికిన్నీ ప్రభాకరరావుకిన్నీ యేమీా భేదంలేదు. ఏదో నలుగురు సహాయం చేస్తూన్నారు. చదువుకుంటున్నాడు. చదువు పూర్తయినతర్వాత ఏమిటిచేస్తాడు. పెళ్ళాన్ని పోషించడానికేనా సామర్థ్యం ఉండాలా. మనపిల్ల ప్రారబ్ధం!! దాని కీసంబంధమేమిటండీ!!" అని ఒక్కవిసురిని గబగబా చెప్పింది. ఆఖరుకి సుందరమ్మపంతమే నెగ్గింది. కమలాన్ని చదువుమానిపించడం మోహన రావుకిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యడం అయింది. సుందరమ్మ కీసంబంధం నచ్చడానికల్లా కారణం వాళ్ళు భాగ్యవంతులనిన్నీ తనపిల్లకి 50 తులాల బంగారం పెడతారనిన్నీ.

3

నాలుగేళ్ళయినాయి. కమలం పద్నాలుగేళ్ళ పిల్లఅయింది రెండేళ్ళనుంచీ కాపురం చేస్తూ అత్తవారింట్లోఉంది. పెళ్ళిలో ఏదో మర్యాదలు తిన్నగా జరిగేయి కావన్న మిషతో అత్తవారు కమలాన్ని యీా రెండేళ్ళలోను పుట్టింటికి పంపించడం మాని వేసినారు. ఎన్ని ఉత్తరాలువ్రాసినా, ఎన్ని మాట్లు స్వయంగా నారాయణరావు, సుందరమ్మవచ్చినా అవన్నీ నిష్ఫలం అయేయి. సుందరమ్మ కప్పుడే కొంచెం పశ్చాత్తాపం ప్రారంభమయింది. అయినా ఒకవిధంగా సంతుష్టిపొందేది. పోనీ మనపిల్ల ఎక్కడో దగ్గర సుఖంగాఉంటే అంతే చాలనుకొనేది.

సరోజిని స్కూలుఫైనలు ప్యాసయింది. ప్రభాకరరావు బి. ఏ. ప్యాసయినాడు. ఫస్టు క్లాసులో రావడంచేత నలుగురు సంతోషించినారు. సరోజిని తలిదండ్రులు పిల్ల పెళ్ళివిషయమై అప్పుడు ప్రారంభించేరు ఆలోచించడం. పిల్లనడిగి తన కెవరిని పెళ్ళి యాడవలెననియుందో కనుక్కొని అలాగ చేదామని అంది తల్లి. తండ్రికూడా చాలా సంతోషించేడు. విద్యావతిఅయిన భార్య యుంటే యెంత సౌఖ్యమో, లాభదా

యుకమో అతనికి బాగా తెలిసింది. తనమనస్సులోఉన్న అభిప్రాయం గ్రహించినట్లు భార్య యిలా చెప్పడంవల్ల అతనికి మిక్కిలి సంతోషం కలిగింది. అప్పుడు సరోజినిని పిలిపించి తమకు ప్రభాకరరావు నచ్చేడనిన్నీ తనయిష్ట మెలాఉందో అనిన్నీ అడిగేరు. సరోజిని చదువుకున్న పిల్ల — జ్ఞానంవచ్చిన పిల్ల కనక ప్రభాకరరావునే వరించింది. ప్రభాకరరావుని అతని తలిదండ్రులను రావించి వారి అభిప్రాయం తెలుసుకున్న పిమ్మట సరోజినీ ప్రభాకరులకు పెళ్లి శాస్త్రోక్తంగా చేసేరు. సరోజిని కాపరానికి వెళ్లి ఒక యేడాదయింది. ప్రభాకరరావు బి. ఏ. ప్యాసయిన తర్వాత ప్రస్తుతకాలం బి. ఏ. లలాగ నిరుద్యోగుడై యున్నాడు. తండ్రి సంపాదిస్తూ ఉన్న కొంచెంజీతంతోనే కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు. సుందరమ్మ యిదిచూచి తన తెలివితేటలకి తానే సంతోషిస్తూ నారాయణరావుతో చెప్పింది. "చూసేరా మీరుచేద్దామనుకున్న సంబంధం ఎంచక్కా వెలుగుతున్నాదో. చదువుచదువని ఊరికే ఉబలాటపడ్డారు. ఆ ప్రభాకరరావుగతి యెలా వచ్చిందో చూచేరా. దమ్మిడీ కావలసినా తండ్రిమీదే ఆధారపడాలిసొచ్చింది. పాపమాసరోజిని యెలా కాలక్షేపం చేస్తున్నాదో కాని నాలాంటిదయితే యిప్పటికి అత్తవారిల్లు విడిచిపెట్టి పుట్టింటి కొచ్చేదును" అని.

౪

మోహనరావు విద్యాగంధం లేకపోవడంచేత ఉన్నడబ్బంతా దుర్వ్యయంచేసి రెండు మూడు సంవత్సరాలకి యిల్లు గుల్లచేసుకొని తిండికిలేక మామగారింటికి చేజరయ్యేడు కమలంతో, అప్పటికి కమలానికిద్దరు పిల్లలుకూడాను. చదువుకున్నపిల్ల కాబట్టి కమలంమాత్రం చాలాచిన్నబోయింది తనమొగుడు తన్ని పోషించలేక పోయేడుగదా అని, నారాయణరావుకి కూడా కమలంముఖం చూడడానికి చిన్నతనంగా ఉంది. పిల్లకి బాగా జ్ఞానంవచ్చిన తర్వాత దానియిష్టంకూడా కనుక్కొని పెళ్లిచేసినట్లయితే తనలోపం యేమీ ఉండదుగదా అనుకున్నాడు. మొట్టమొదట యిన్నికబురులూ చెప్పిన సుందరమ్మ యిప్పుడు మరిమాట్లాడలేక పోయింది.

కాలంఎప్పుడూ ఒక్కలాగే ఉండిపోదు. ప్రభాకరరావు చదువుకున్న కాలేజిలోనే ఒక ఖాళీరాగా నెలకి యాభై రూపాయల జీతంతో వేసేరతనిని. బాగా చదువుకొని మేష్టర్లదయ సంపాదించియున్నాడు కాబట్టి రెండేళ్లు పోయినతర్వాత ఎం. ఏ. పరీక్షకు కట్టి ఫస్టుక్లాసులో ప్యాసయి కాలేజీలో లెక్చరరుపని సంపాదించుకొన్నాడు. సరోజిని యెల్లప్పుడు విద్యావ్యాసంగం చేస్తూ ఉభయభాషాప్రవీణ పరీక్షకుకట్టి ఉత్తీర్ణురాలయింది. ఇద్దరు అన్యోన్యప్రేమతో ఒకరినీడలాగు ఒకరుండి కాపురం చేస్తున్నారు. వారిప్రేమలత అన్యోన్య పవిత్రానురాగరసంచేత అభివృద్ధిపొంది ఒకశుభముహూర్తమున సుపుత్రునికాంచి సంతుష్టి చెందింది.

వీరకాంత

నీలంరాజు వేంకటేశ్వరరావుగారు

మీసము లేనిరోసము—సమిష్టికుటుంబము వ్యష్టిఁజేయు వి
శ్వాసమొ? మోహపాశమొ? విశాంపతికన్నులఁ గట్టివైచె, నా
మోసమెఱుంగునాయఁ డొకబోయఁడు; నాయకురాలిప్రజ్ఞతో
కాసుకసాటిరాడు; నలగాముని మూర్ఖత కంతులేమిచే.

కుత్తుకలోనిజీవములఁ గోల్పడ జంకనివారు వెల్మరా
హుత్తులు, హుమ్మరావులు సహోదరులొక్కెడ గూడియుండఁగన్
బొత్తుగనోర్వలేక నిజపుత్రున్కినిటుల్ విజయంబుగాంచె నీ
యెత్తులఁబన్ని; అడుది-ప్రయోజనమేమిరొ దాన నీమెఱన్.

పన్నినవ్యూహచక్రములు వంకనెఱుంగవు వైరిగుండియల్
భిన్నములౌట నిక్కవము: భీతినెఱుంగనినాయఁడొక్కఁడే
యిన్నిటిలెక్కజేయక సహించినదిట్టరి; పల్లెనాటినా
గన్నలు నాయకమ్మ నొకగత్తరదేవతగా దలంచిరే?

ఈ పలనాటిభారతమహీధర మొక్కలతాంగి వ్రేలిపై
మోపి గిరాట్లవేయుట సముద్ధురితనీతివిశేష శేముషిం
దోపఁగఁజేయుగాని, మహితోజ్జ్వలధీరుఁడు బ్రహ్మనాయఁడే
నోర్చి పడరానియిక్కటులనోర్చె సుహృజ్జన బంధుకోటితో.

రణకేళిన్ మగసింగమై చెనకి యుగ్రాసిప్రహారోద్యుతుల్
తనవారిం బెరవారి గుండియలు బ్రద్దల్ గాగ దృప్యత్ చమూ
వనధిం జొచ్చికలంచునాయిక యనల్పాపూర్వదోర్దర్ప మెం
తని వర్ణింపఁగవచ్చు నాంధ్రజననీ! ధన్యాత్మ వీవే గదా?

టి. సి. యస్. గోల్డెన్ మెటల్ జ్యూయలరి మార్టువారి

వివిధ రకముల

ఆభరణములు, లోకప్రశస్తమైనవి.

వివిధ రకములలో సౌందర్య
పోషణ ప్రయత్నమే
మా ఆశయము.

ఉంగరము 1-కి. రూ.	2-0-0
గాజులు పెద్దసైజు జత 1-కి	3-0-0
,, మీడియంసైజు జత 1-కి	2-8-0
,, బేబిసైజు జత 1-కి	2-0-0
చైను పెద్దసైజు సేటు 1-కి	7-0-0
,, బేబిసైజు సేటు 1-కి	5-0-0
వంకీ వడ్డానము పెద్దసైజు 1-కి రూ.	20-0-0
,, బేబిసైజు 1-కి రూ.	15-0-0
గుండీలు 1-కి అణాలు	0-5-0
షర్టు చేతిగుండీలు సెట్టు 1-కి	2-0-0
గజ్జెలుకట్టిన వంకి 1-కి రూ.	15-0-0
సాదావంకి గజ్జెలు లేనిది 1-కి	7-8-0

వి. పి. ఖర్చులు ప్రత్యేకము.

ప్రత్యేకము స్త్రీలకొరకు స్థాపింపబడినది.

మాచేత తయారుచేయబడెడు మెటల్ బంగారు ఆభరణములు మా సోదరీమణులకు సంతృప్తికలుగ జేయునని నిశ్చయముగా చెప్పగలము. ఒకసారి మీ దృష్టిని మా నగలపై ప్రసరింపజేసినచో మీ సౌందర్యాభిలాషులమగు మా ప్రయత్నము మీకు తెలియగలదు.

క్యాటలాగు ఉచితము. నేడే వ్రాయుడు.

టి. సి. నాగలింగప్ప అండు కంపెనీ.,

280 వాల్‌టాక్సురోడ్డు, పోస్టుబాక్సు నెం॥ 516, పార్కుటవున్‌పోస్టు, మదరాసు.

ఏజెంట్లు:—పటేల్ స్టోర్సు, మునిసిపల్ హైస్కూల్ రోడ్, బెజవాడ.

విధికృతము

శ్రీమతి అడపా సుగుణమణిగారు.

(అనుబంధకథ)

[నారాయణి తన యేకైకపుత్రియగు సువర్ణకు బాల్యవివాహము తలపెట్టి, భర్త సమ్మతించనందున రహస్యముగా శ్రీవిలాసునకిచ్చి పరిణయమొనర్చెను. ప్రఫుల్లుడీ సంగతి నెఱింగి, భార్యను పరిత్యజించి, ఆమె అంత్యకాలమున దర్శింపవచ్చి కుమార్తెను రమ్మని కబురంపెను కాని సువర్ణకు అత్త అనుమతి యివ్వనందున ఆమె రహస్యముగా రాత్రి బయలుదేరెను. భార్యమరణానంతరమున ప్రఫుల్లుడు సువర్ణను తోడ్కొని అత్తవారింటికి జేగి వారలు కుమార్తెను పరిగ్రహించనందున స్వగృహమునకు మఱలి, ఢిల్లీ పట్టణమున డాక్టరు పరీక్ష చదువుకొనుమని కుమార్తెను సాగనంపెను. కొంతకాలమునకు శ్రీవిలాసుడు తన భార్యను పంపుమని, లేదన్న కోర్టులో వ్యాజ్యము వేసెదనని భయపెట్టుటచే ప్రఫుల్లుడు కుమార్తెను రమ్మని ఉత్తరము వ్రాసెను. సువర్ణ తానింకను అవివాహితయని తన్ను ప్రేమించుచున్న సుదర్శనుఁ డరి సెలవుగైకొని బయలుదేరి, శ్రీవిలాసునితో తానింకను యతని భార్యగా నుండుట యసంభవమని వాదించును; కాని సుదర్శనుడు తననిజస్థితి నెఱింగి యవమానపరచుచు వ్రాసిన యుత్తరమును చూచి తన మనోభిప్రాయమును మార్చి యత్తవారింటి కరుగుటకై యాయత్తపడెను.]

బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ; కర్మ పూర్వజన్మకృతము; జన్మ జీవితరింప నుపాయముగానక పడు అవస్థారూపము.

సువర్ణ మనోవైక్లబ్యమున మఱల నత్తవారింటి కరుదెంచెను కాని ఆమెకు మనసొక చోటు, తనువొక చోటు. హైమవతి మాతృమరణానంతరమున "రామా, కృష్ణా" అని జపమాల త్రిప్పడం ప్రారంభించి సువర్ణ రాకను గని గృహకృత్యములలో పాల్గొనక సంతతం తనగదిలో కూర్చొనేది; తనలోకంవిదో తనది.

ఒకనాడు మధ్యాహ్నము శ్రీవిలాసుడు చీట్లాటలో విశేషముగా ధనమును గోల్పోయి భోజనమునకై యింటికేతెంచెను. అప్పటికి సువర్ణా హైమవతులు వారివారి గదులలో పనులలో నిమగ్నలై యున్నారు. శ్రీవిలాసుడు స్నానమునకై దుస్తులను మార్చి, చేతచెంబుపట్టికొని వాకిటకు వెళ్లేసరికి అచ్చట నీరు సిద్ధముగా లేదు. కొంతసేపటివరకు కనిపెట్టి చూచేడు. ఎవరూవచ్చి సిద్ధముచేసే ఏర్పాటులో నున్నట్లుకూడా కానరాలేదు. అసలు మగవాళ్లకు కచ్చేరిలో చీవాట్లుతిని వచ్చినా, చీట్లాటలో ద్రవ్యము నష్టమైపోయినా ఇంటి ఆడవాళ్లమీదకదా ఆదమాయింపులు అలవాటు; ఇక కర్మముచాలక ఇంట కాస్త తప్పుకనపడినచో మరిచెప్పనవసరము లేదు. ఆవేళ రామరావణయుద్ధమే. శ్రీవిలాసునకు సువర్ణ గదిని సమీపించి ఆమెను పిలుచుటకు ధైర్యము చాలకపోవుటచే హైమవతి గదినిచేరి "ఏమే? ఇంటందరూ చచ్చేరా? నారాకను తెలుసుకొనుటకై కళ్లులేవా? చెవులులేవా? మహా నిర్లక్ష్యంగా ఉంది

వ్యాపారం. స్నానానికైనా నీళ్లు పెట్టుటకు సమయము దొరకని ఉద్యోగాలు దొరికేయి," అని కేకలు వేసేడు.

హైమవతి శ్రీవిలాసునికన్నా రెండాకులెక్కువ చదువుకొన్నదే గనుక యేమాత్రమును తీసిపోలేదు. "ఒరే చేతగాని చవటా, కొఱమాలినకుంకా, ఎవరి మీదరా నీఏడ్పు? పెళ్లా న్నొకమాటనలేవు మూతి పళ్లు రాలతంతుందని భయం. నెత్తినెక్కించుకొన్న తమవాలె దిగుమంటే దిగుతుందా? తలమాసినముండను, తీర్థయాత్రలకు పోతానంటే పోనివ్వకుండా మీయిద్దర క్రిందా చాకిరీ చేయించుకొనుటకట్రా అడ్డేవు? పెచ్చు రేగి ప్రేలిపోతున్నావుగాని ఎవరికిరా ఉద్యోగాలు పట్టి ఊగులాడుచున్నాయి? తీరికలేని ఉద్యోగం తగలబట్టే తిండికైనా వేళకురాలేక పోతున్నావు" అని కుక్కకాటుకు చెప్పుదెబ్బవలె జవాబుచెప్పింది.

శ్రీవిలాసునకు రౌద్రము ద్విగుణీకృతమైనది. "ఛెష్టా! ఏమిటే నోటికివచ్చినట్లల్ల వాగుచున్నావు?" అని చేతిలోనున్న చెంబుతో హైమవతి తలపై విసరికొట్టేడు. "అమ్మో! చచ్చేను" అని చావుకేక వేసి ఆమె నేలకూలింది. ఇల్లంతా రక్తమయమే. శ్రీవిలాసుడు చక్కా కాళ్లకు బుద్ధిచెప్పేడు. మూర్ఖులకు యోగ్యతా యోగ్యత విచక్షణ శూన్యము.

సువర్ణ పరుగునవచ్చి వేడినీళ్లతో గాయమును కడిగి తనపెట్టెలోనున్న యౌషధులతో కట్టుకట్టి శైత్యోపచారములుచేసి హైమవతికి మరల స్పృహ గలిగించింది.

"అమ్మా, సువర్ణా, నీదయవల్ల నాప్రాణాలు దక్కాయి. నీమేలు మఱచిపోలేనుతల్లీ. నీ ఖర్మమేమి కాలిందమ్మా నిక్షేపంలాటి ఇంటబుట్టి ఈ నిర్భాగ్యునకు భార్యవైనావు? నీగుణములను గుర్తించలేక నిన్ను నానాబాధలు పెట్టేను. నన్ను క్షమించు. ఇకముందు మనం ఒక్కతల్లికడుపున పుట్టినట్లే మెలగుదాం" అని ఆమె సువర్ణను కౌగిలించుకొన్నది.

శ్రీవిలాసుడు కంటబడితే హైమవతి పురాణం విప్పుతుందన్న భయముచే దొంగవలె దొడ్డిదారినివచ్చి భోజనముచేసి పోతుండేవాడు. ఇంట రంభనురాకొట్టు భార్య, తనకా బ్రహ్మచర్యము. పాపం ఏమిచేయ గలడు? ఆమె అతనితో మనస్ఫూర్తిగా మాటలైనా ఆడదు.

ఒకనాటిరాత్రి సువర్ణ వంటచేయుచున్నది. పెద్ద కాపునకు నిండాజబ్బుగా నుందని కబురువస్తే హైమవతి పరామర్శకై వెళ్లింది. శ్రీవిలాసు డీసమయమును కనిపెట్టి వంటయింటికేగి "సువర్ణా నీవెంతటి కఠిన హృదయవు! నాతో నింకనైనను మనసిచ్చి మాట్లాడవా? నీ పరిరంభణ ప్రాప్తికై పడికాపులుపడి యున్న నన్నాదరించవా? అని పరమాతురతతో కారులుకూయుచు సువర్ణను కౌగిలించబోయెను. ఆమె తనబలమునంతయు వినియోగించి శ్రీవిలాసుని వెనుకకుత్రోసివేసినది గాని అతడు మఱల దరియుటకై గమకించుచున్నాడు. సువర్ణ గత్యంతరము గానక గభీలున తలుపువేసుకొని గడియవైచి వంట ఇంట దాగున్నది.

కామాతురులకు కండ్లుకానరావు. శ్రీవిలాసుడు తలుపును బలవంతనుగా తన్నుచు "సువర్ణా తలుపు తెఱువుము; లేనిచో ఈ ద్వారమును ముక్కలు ముక్కలుగా విఱిచియైనను నిన్ను చేపట్టితీరెదన"ని భయపెట్టుచుండెను. సువర్ణ వంటఇంటనున్న కత్తిని సంగ్రహించి తలుపు విఱిగినచో ఆత్మహత్యచేసు కొనుటకై సంసిద్ధయై ఉండెను. స్త్రీలహృదయము పుష్పాదికన్నా మృదువు — వజ్రముకన్నా కఠినము.

హైమవతి గృహమునకు మఱలి, ఈదృశ్యము నవలోకించి తనసహజ వాగ్ధోరణి లంఘించుకొంది. "ఒరే నీ నెత్తికొట్ట, నీ పెదడు పేల్చ. బంగారులాగున్న రైతుకు బాగులేదని చెప్పి, నిలబడ్డపాటున నన్నింటనుండి తఱిమి, ఏమిట్రా ఈ దారుణం?" అని సమీ

పించేసరికి "ఇక దీనినోట్లోనోరుపెట్టలే"నని ఆలెలుపు తాళం వేసుకొని పోయేడు శ్రీవిలాసుడు.

అర్ధరాత్రయింది. ఊరుమాటుమణిగింది. ఆకాశమంతా మేఘావృతమై భోరున గాలివీస్తుంది. శ్రీవిలాసుడు నిద్రాపరవశుడైనాడు. హైమవతి వంటఇంటి కిటికీని విరిచి ఆదారిని సువర్ణకు బంధవిముక్తిచేసి "అమ్మా, సువర్ణా ఇంక నీవీఇంట నుండుట శ్రేయస్కరముకాదు. కాలయాపనమొనర్చినచో కడగండ్ల పాలయ్యెదవు. త్వరితముగ పుట్టిల్లు చేరుకొనుము" అని హెచ్చరించెను.

సువర్ణ హైమవతి పాదములపైబడి "అమ్మా, ఎన్ని జన్మములకైన నీఋణము తీర్చుకొనలేను. సమయమునకు నీవురాకున్నచో నాగతి యేమైయుండెడిదో ...ఇదిగో కడసారి సెలవు" అని ఆ గాఢాంధకారమున అదృశ్యురాలైనది.

స్త్రీలకు సమయోచితబుద్ధి మెండు.

౮

ప్రకృతి కడువిచిత్రమయినది. పోషించుశాధ్యత సమయించు ఆధిక్యత ఒక్కవస్తువులోనే రూపిస్తుంది. ఓర్పునకు పేరెన్నికగన్నభూమి! ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రళయకాలరుద్రునివలె కంపించి లక్షలకొలది ప్రజలను తనకుక్షి నిడుకొనుచున్నది. తల్లివలె సస్యములను పోషించి ప్రజలను కాపాడుజలము పెల్లుకొని ప్రవాహమై పల్లెలను పట్టణములను కొల్లగొనుచున్నది. అబలలచేతి ఆటవస్తువగు అగ్ని పెనుభూతమై గృహములను ఆహుతి యొనర్చుచున్నది.

క్షైరవీనది పొంగి పరిసరగ్రామముల నన్నిటిని ముంచి విశేషనష్ట మొనగూర్చినది. తిననతిండి, కట్టగుడ్డ నిలువనీడలేక ప్రజలు అల్లలాడుచున్నారు. విషూచి జాడ్యము, మన్నుగు అంటువ్యాధులు విశేషముగా ప్రబలినవి. ఇంకను వర్షము సంతతధారగా కురియుచున్నది. రోగులచికిత్సార్థము ప్రభుత్వమువారు డాక్టరు సుదర్శనుని మరికొందరు అనుచరులను క్రొత్తగా నియమించేరు. సుదర్శనుడు అహోరాత్రములు కష్టపడి ప్రజలకువలయు సౌకర్యముల నొనగూర్చుచున్నాడు.

నాడు వర్షము కొంచెమాగినది. సుదర్శనుడు సాయంకాలము వాహ్యాళికై బయలుదేరి శిబిరమును వీడి సుమారొకమైలు పొలములలోనుండి నడచెను. నల్దిక్కులా అంధకార మావరిస్తుంది. మరలిపోవుటకై యత్నించుసమయమున నొకశకట మాదెసకే వచ్చుచున్నట్లు కనబడెను. ఒకలేడీడాక్టరునుకూడా ఆ ఉద్యమములో తోడ్పడుటకై ప్రభుత్వమువారు నియోగించేరు కాని ఆమెఇంకనూ రాలేదు. బహుశా ఆబండీ ఆమెదై యుండనోపునని సుదర్శనుడు వేచియున్నాడు. దైవఘటన అవిలంఘనీయము. సువర్ణ ఆ బండినుండి దిగినది. ఒకరినొకరుచూచి చకితులైరి. కొంతవర కెవరినోటనుండీ మాటరాలేదు.

"సువర్ణా స్వాగతము. నీరాక ముందుగా తెలియబఱచకుండా బయలుదేరేవేమి? ఇక్కడనుండి శిబిరమునకు బండిపోదు. సామానంతయూ కూలివాండ్రచే పట్టించుకొని నడచివెళ్లాలి. చీకటికూడా పడ్డాది. పొలములలోనుండి నడవడం ప్రమాదకరము. దైవవశాత్తు నే రాబట్టి కాని లేకున్న ఈ నిర్జనప్రదేశమున చాల కష్టపడియుండువు."

"నా ప్రయాణము బయలుదేరువరకూ నిశ్చయము కాలేదు. అదిగాక ఇక్కడింతఅవస్థ పడాలనికూడా తెలియదు."

సుదర్శనుడు కొందరి కూలివాండ్రను, రెండు లాంతరులను తక్షణము పంపుమని శిబిరమునకు ఉత్తరమువ్రాసి బండివానిద్వారా పంపించెను. సువర్ణా సుదర్శనులు ఆ సమీపమునకేఉన్న చిన్నవంతెన గట్టుపై కూర్చొని సంభాషణ కుపక్రమించేరు.

సువర్ణ అత్తవారింటినుండి పలాయనమైన తరువాత అధిక ప్రయాసముపై తండ్రిని చేరుకొన్నది. ఎండ కన్నెఱుంగని ఆ ఇల్లాలు అనేకకష్టములకు లోనగుటచే దేహదారుఢ్యము క్షీణించినది. వైద్యుల ఉద్దేశము ననుసరించి ప్రఫుల్లుడు ఆమెను భవానీ పురమునకు గొంపోయి కొంతకాలము చికిత్సలోనుంచెను. ఇంతలో ప్రభుత్వమువారు క్రొత్తగా నియమించిన స్థానికవారణ సంఘములో సువర్ణను లేడీడాక్టరుగా నియమించుచూ తక్షణమే ఉద్యోగములో ప్రవేశించమని ఆజ్ఞాపత్రము పంపిరి.

"సువర్ణా, చాల తొందరపడి నిన్ను వమానపఱచుచూ ఉత్తరము వ్రాసేను. నే చేసినది గొప్పపొరపాటు. నన్ను క్షమించాలి."

"ఇందు మీరొనర్చినదేమున్నది క్షమార్పణకు? కృత్రిమ వేషం వేసుకొని మానవహృదయాన్ని హింసించినందుకు నేనే క్షమార్పణకోరాలి."

"సువర్ణా ఇంకనూ నీకు నీ తిరలేదా? కుందిపడుచున్న నా మానసమును నిష్ఠురోక్తులతో నేల కలంచెదవు? మన పూర్వస్నేహమును జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని నన్ను మన్నించాలి."

"సుదర్శన్, ఎండమావులని ఎఱింగి నీటికై యింకనూ ఆశయేల? నే నొకనామమాత్రపు గృహిణిని. నా జీవితము కడుపీహ్యమైనది. నావంటి దౌర్భాగ్యురాలు లీలోకముననుండబోదు. భగవంతుడు కలకాలము ఇట్లే జీవింపుమని మూడుముడులూ నా నుదుట వ్రాసేడు. ఇట్టి నికృష్టను చేబట్టి నిర్మాయశశ్చంద్రికల కేల కలంకము చేకూర్చుకొనెదరు? మన పూర్వస్నేహమును స్వప్నగత వృత్తాంతముగ పరిగణించి స్వస్తిచెప్పవలసిందనే నా ఉద్దేశము."

"సువర్ణా నీవెంతటి శీలవు. మానవులు బుద్ధిపక్కువచే చేయుపనుల ప్రతిఫల మనుభవించునపుడు విధికృతముగా తలంచుట వెరుగుతనము కాదు? ముక్కుపచ్చలారని పిల్లను మూన్నాళ్ల ముచ్చటచేసి ముదుసలికి ముడిపెట్టి భర్తమెంగ మెఱుంగనిదే బాలవితంతువని పించి "పూర్వజన్మమున ఏ పుణ్యదంపతుల నెడబాటు చేసినో అనుభవింపక తప్పుతుందా?" అని అనడంలో అర్థంవుందీ? నీవే యోచించుకొనుము, యుక్తాయుక్త వివేచనగలదానవు. నా ఆశయముల నడుగంటనీయకుము. మన స్నేహలతను దోహదమొసంగుటకు మారు కూకటివేళ్లతో పెకలింపకుము. శాస్త్రసమ్మతములు సానుకూలము కాకపోయినను సంఘము కత్తికట్టినను వెలిచి వెనుకంజవేయువాడను గాను. సువర్ణా నీకింకను సంశయము వీడలేదా?"

"సుదర్శన్, అదిగో శూలివాంద్రరుదంచుచున్నారు. శిబిరమునుచేరి సావకాశముగా ఈ విషయమైఆలోచిద్దాము. నాకుమాత్ర మింకనూ శ్రీవిలాసుడన్న సింహస్వప్నము సుమా."

"ఇదేమి సువర్ణా స్వర్గమునకుపోయినను సవతి పోరేనా?" అని సుదర్శనుడు మందహాసమునర్చెను.

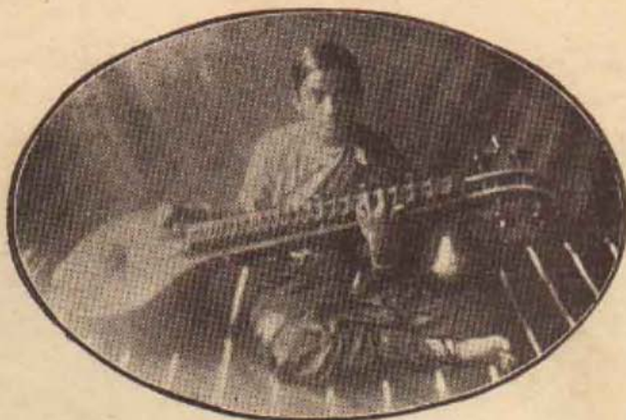
సువర్ణ సిగ్గున తలవాల్చినది. స్త్రీలకు సిగ్గు సహజగుణము.

౯

లోకమునుమాయ మూకుడులేదు. సువర్ణ పలాయనవిషయమై భట్టుగ్రామమున ఆబాలగోపాలము పరిపరివిధములు చెప్పుకొనుచుండిరి. ఆమె ఎవరో డాక్టరును ప్రేమించుటవలననే అత్తవారింటినుండి అదృశ్యమైనదన్న వదంతి ఊరంతా మారుమ్రోగింది.

శ్రీవిలాసుడు సువర్ణజాడను తెలుసుకొనుటకై విశ్వప్రయత్నము లొనర్చి విఫల మనోరథుడయ్యెను. కొంతకాలమునకు వార్తాపత్రికలవలన ఆమె ఉనికిని కనుగొని ఎట్లయినను సుదర్శనుని కవమానపఱచి తన భార్యకు తగినబుద్ధి చెప్పవలయునని బయలుదేరెను.

నాడు చేయవలసినపని పూర్తియగుటచే సువర్ణ తన డేరాలోకూర్చొని విశ్రాంతిగైకొనుచున్నది. ఆమె

కీ॥ శే॥ శ్రీ శిఖరం స్వయంప్రభాదేవిగారు

కీ॥ శే॥ మరుపూరు వెంకటసుబ్బమ్మగారు
శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మగారి ఏకపుత్రిక
వయసు 26-ఆత్మత్యాగిని-దేశసేవకురాలు

కీ॥ శే॥ సన్నిధి మాణిక్యంగారు
(వివరములు సంపాదకీయములో నున్నవి.)

మిస్ నగరాజకుమారి — రుక్మిణి
సరస్వతీ టాకీస్

తన భావిజీవితసమస్యను పరిష్కారమొనర్చుటకై పరిపరి విధముల నాలోచించుచున్నది. ఒకప్రక్క నగ్ని సాక్షిగా వివాహమాడిన భర్త — వేరొకదెస మనస్ఫూర్తిగా ప్రేమించుచున్న ప్రియుడు.

ఇంతలో శ్రీవిలాసుడు ప్రత్యక్షమై వికృతహాసముతో సువర్ణనుద్దేశించి "ఆడుదానివైపుట్టి బహు యోగ్యమైన పనిచేసేవు. తులసివనములో గంజాయి మొక్కవలె పేరుప్రతిష్టగల బ్రాహ్మణకులమునపుట్టి యిరువంశములవాళ్లకు మాయనిమచ్చతెచ్చి పెట్టేవు. నిన్ననవలసినపనిలేదు. ఆ ముసలిపీనుక్కు బుద్ధిచెడితల పట్టబట్టి నిన్ను చదివించేడు. లేకపోతే ఆడుదానికి చదువేమిటికి? అందులో డాక్టరుపరీక్ష!! డాక్టరుపరీక్ష చదువుకొని శౌశీల్యమును కాపాడుకొనిన స్త్రీలను వ్రేళ్లపై లెక్కింపవచ్చు. నీవు ఉద్యోగముచేసి ఊళ్లేలక్కరలేదు. ఇప్పటికే జరిగిందేచాలు. తలెత్తుకొని తిరుగలేకపోతున్నాము. ఇక దయచెయ్యం"డని పల్కెను.

సువర్ణ నిలువునీరయ్యెను; ధైర్యము తెచ్చుకొని "మీరాడవలసినమాటల కిది సమయముకాదు; స్థలముకాదు. మనిషన్నవాడాడినమాటలకు సబబు సందర్భముండాలి. ఇది ప్రభుత్వపు శిబిరముకాని మీయిల్లు కాదు. మర్యాదగా మీరే దయచెయ్యం"డని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

"నేను కదలకపోతే మీసుదర్శనునితో చెప్పి వెళ్లగొట్టిస్తావేమో? రాతి మెత్తదనమును చూచి గుల్లము మూడుకాళ్లతో నడిచిందట. ఆరునూరైనా నూరారైనా నీవు నాభార్యవు. ఈ బంధము తనువులతో నంతరించవలసినదేగాని తాత్కాలికముకాదు. లోకులు నిన్నుపహసించిన నన్నుగూడ నపహసించినట్లే. క్షణభంగురములగు తుచ్ఛసుఖముల కాసించి శాస్త్రవిరుద్ధముగ సుదర్శనుని చేపట్టినచో నీవొనర్చు దుష్కృత్యమునకు ప్రతిఫలముగ నీ కడుపునబుట్టిన బిడ్డలు గతిలేక కలకాలము నీప్రాణమున కేడ్చి చావవలసిందే"యని మఱల నుపన్యసించెను.

"మీ రీయనవసరప్రసంగమున కంతులేదేమో? నాకు లోనెందరపనియుంది; వెళ్ళా"లని సువర్ణ వైద్యశాలకుపోయెను.

గత్యంతరములేక శ్రీవిలాసు డచ్చోటువాసెను.

ఇంకను సంధవృష్టికురియుటచే సుదర్శనుడు శిబిర మునుమార్చు ప్రయత్నములోనుండెను. ఒక సేవకుడు పరుగున సుదర్శనునికడకేతెంచి "బాబూ, ఎవరో కాలా అపదలోనున్న రోగినితెచ్చి తమను తక్షణమే పిలువుమని బ్రతిమాలుచున్నా"డని చెప్పెను.

"ఏమి? అచ్చట లేడీడాక్టరుగారు లేరా?"

"లేరుబాబూ. ఎవరో ముసలివచ్చి తనకూతురికి బాగులేదని కాళ్లమీదపడి బ్రతిమాల ఆయమ ఇంటికివెళ్లేరు."

"మీ రెందు కామెవెంట వెళ్లలేదు?

ఇదంతయును శ్రీవిలాసుని పన్నాగమైయుండవచ్చు. పదండి; కొంపమునిగిం"దని శరవేగమున పరుగెత్తెను.

సుదర్శను డనుచరులతో శిబిరమునుచేరి తీరవీవది మధ్యమున ఒకనావ మందగమనముపోవుచుండుట గమనించెను. దూరదర్శి యంత్రమునందు శ్రీవిలాసుడు బలవంతముగా సువర్ణను చెరగొనుచున్నట్లు కనుగొనెను. "రండు: ఆలసించినచో నాశాభంగము"నని త్వరితముగా దుస్తులనుమార్చి ఆప్రవాహమున దుమికి పడవనుచేరుటకై ఈదుచుండెను.

శ్రీవిలాసు డీదృశ్యము నవలోకించి నావికులకు ద్రవ్యాసచూపి నావను త్వరగ నడిపించుటకై యేర్పాటుచేసెనుగాని యెంతయత్నించినను ప్రవాహవేగమున పడవనడువదయ్యెను.

సుదర్శను డనుచరులతో పడవను సమీపించుట గాంచి పడవలోనున్నవా రాందోళనతో నటూ యిటూ కదలుటవలన పడవ నీటమునిగినది.

సుదర్శనుడు సువర్ణను ప్రవాహమునుండి పైకితీసి శిబిరమునకు గొంపొమ్మని సేవకులకొసంగి శ్రీవిలాసునితో ముష్టియుద్ధమునకు కడంగెను.

ఇరువురును సమవయస్కులు; క్రోధఘూర్ణితమానసులు. మదపుటేనుగలవలె పోరి, యలసి, సొలసి స్పృహతప్ప ప్రవాహమున మునిగిపోయిరి.

సేవకులు చైతన్యహీనులైన సువర్ణాసుదర్శనులను శిబిరమునుచేర్చి వలయు వైద్యసహాయము కొసంగిరి.

కొంతసేపటికి సువర్ణ సేదదేరి "డాక్టరుగారే" రని చెంతనున్న సేవకుని ప్రశ్నించెను.

"అమ్మా, ఎన్నిమందులు వేసినను తెలివిరాలేదు. అపాయస్థితిలోనున్నారు. జీవించుననుయాశలే"దని యేడ్చుచూ ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

సువర్ణ దీర్ఘనిట్టూర్పువిడచి "శ్రీవిలాసు దేమయ్యె"నని మరల ప్రశ్నించెను.

"ప్రవాహమున కొట్టుకొనిపోయి మరణించె"నని సేవకుడు చెప్పెను.

సువర్ణ కనులు మూతలుపడెను. శాశ్వత సుషుప్తి జెందిన ఆమె నయనములనుండి యశ్రుకణములు రాలెను.

* * * * *

ఓమ్ శాన్తిః!

మరువదగని – మగువలు

అయ్యల సోమయాజుల సుబ్బారావుగారు.

భారతభూమిలో దగ్గాపి ఆంధ్రదేశమునం దిట్టి సహగమనపుణ్యశీలాంగనాచరిత్రకథలు లెక్కకు మిగిలి యున్నవి. అవియన్నియు సందరకును దెలియవు. కొన్ని కొన్ని ప్రదేశములయందు గొన్నికొన్ని మాత్రమే యెరుకపడియున్నవి. అట్టివానిని సాధ్యమైనంతవరకు సేకరించుట యుక్తముకదా. ఇక వానిసత్యాయందు విశ్వాసములేనివారికంటె విశ్వాసమున్నవారలే పదిరెట్లెక్కువగ నున్నారు. ఎట్టిదైనను అచంచలవిశ్వాసమే మానవులకు గుణము. "తానకృత్స్నవిదో మందాన్ కృత్స్నవిన్నవిచాలయేత్" అను గీతాప్రమాణమును దలచి తత్త్వవిదులగు వారట్టివిమర్శనములయెడ సానుభూతి జూపుదురుగాక.

(సంపాదకులు)

గారీదేవి

సర్వసంపత్తులతోటీ తులతూగుతూ కోటిదేశాల తలదన్ని వీరపురుషులతోటీ సతీమణుల దివ్యచరిత్రలతోటీ కూడుకొని కొంతకాలం తనకుదానే సామ్యమనుకొని విఱ్ఱవీగుతూండే భారతదేశం ఇప్పుడు ఇతరులపాలనకు లోబడి పూర్వాచారాలు కోల్పోయి అనుకరణమే ముఖ్యముగా పెట్టుకొని తన సహజత్వాన్ని పోగొట్టుకొని పరబుద్ధిపై నాధారపడివుంది.

పూర్వకాలం యీదేశాన్ని గొప్పగొప్ప వీరులు శాసించి దీని సిగపువ్వాడకుండా చేశారు. వీరవనితామణులైన దేశాభిమానినులగు సాధ్వీమణులుకూడా తమ చాతుశక్తులా దేశప్రేమ చూపించారు. ఒకవీరుడు తన శక్తివంచనలేకుండా పాటుపడి భారతదేశమును మహమ్మదీయులనుండి కాచి రక్షించాడు. మఱియొకవేళ అఖండభారతదేశాన్ని దాస్యవిముక్తిచేసి కీర్తిగడించాడు. ఇట్లే వీరవనితాలోకము గూడ తమశక్తిని ధారపోశారు. ఒకసాధ్వి భర్తనుగోల్పోయి బంధువర్గానికిదూరమై అరివర్గం చుట్టుముట్టినప్పటికీ తన సహితకృపాణధారలచే శత్రువుల బారద్రోలి తనసేవ తానుచేసింది. మఱియొక వీరవనిత దేశమునకై శత్రువులమధ్య వీరవిహారంసల్పి ప్రాణములు గోల్పోయింది. యితరదేశాలకన్న శౌర్యానికీ బలానికీ, భక్తికీ, మనదేశమే మిన్నయివుండేది. దేవబ్రాహ్మణభక్తి, పరమార్థచింత యిప్పటికీ పోలేదనే నమ్మకం. పూర్వం ఎదిరిబలం ఎక్కువై తమబలం తక్కువైనప్పటికీ తమ స్త్రీల పాతివ్రత్యప్రభావంచే శత్రువుల దునుమాడినవా రెందఱోగలరు. మఱియు పతిపాదపూజనముచే కొన్ని యద్భుతకార్యాలు చేసి వన్నెకెక్కినవా రెందఱోగలరు. అరుంధతి, అనసూయ, సీత, సుమతి, సావిత్రి, తులసి మొదలైన సాధ్వీమణులంతా తమ శక్తివల్లనే యెంతో కీర్తిగడించారు. ఇది పురాణయుగంమాట. ఇప్పుడుకూడా అట్టివారున్నారంటే మనదేశం గర్వించవలసిందే. గర్విస్తోందికూడాను. ఇదివఱకు ప్రకటించిన ఎఱుకమ్మ, వేంకమాంబల చరిత్రలు నిదర్శనాలై వున్నాయి. వాటి నెఱిగిన

వారు కొంతమందికాక కొంతమందేనా వున్నారు. ఇప్పుడు చెప్పబోయే గౌరీసాధ్వి చరిత్ర అట్టిదికాదు. ఎఱిగినవా రొక్కరూ లేరు. పారంపర్యంగావస్తూన్న తద్దివ్యకథాను వర్ణనమే ముఖ్యాధారం. లేనికథ లోకంలో పుట్టదు. ఇదియొక ఆఖ్యాయిక యను కొన్నను నష్టంలేదు. దీని నిజానిజములు పాఠకులే నిర్ణయించుకోవాలి.

విశాఖమండల ప్రాంతమున శృంగవరపు కోటతాలూకాలో యొక కుగ్రామముంది. దానికిప్పుడు గౌరమ్మపేటయని వాడుక. పూర్వము దానిపేరేమిటో తెలియదు. అందు ఒకక్షత్రియకులంలోపుట్టింది గౌరీదేవి. ఇప్పు డందు క్షత్రియులు లేనేలేరు. వ్యవహారరీత్యా యితరస్థలాలకు పోయివుండొచ్చు! గౌరీదేవి పుట్టింటివారు సామాన్యసంసారులు. వ్యవసాయమే జీవనాధారం. పద్దెనిమిదేళ్లు పైబడ్డాయి గౌరీదేవికి. రజస్వలానంతరవివాహం క్షత్రియకులాచారంగా తప్పు లేకపోయినప్పటికీ ఒక యింటిదాన్ని చేసి తనభారం తగ్గించుకొందామనుకున్నాడు గౌరీదేవితండ్రి. సరియైన సంబంధంకొరకు కొంతకాలం వ్యయం చేశాడు. కొసకి తనబోటిసంసారుల పిల్లవానిని చూచి వాని రూపసంపదకు సుగుణౌదార్యాదులకు మెచ్చుకొని గౌరీదేవి నాతనికిచ్చి పెండ్లిచేశాడు తండ్రి. రతీమన్మథులవలె, పార్వతీ పరమేశ్వరులవలె, లక్ష్మీనారాయణులవలె రూపములోనేమి; సుగుణసంపదలోనేమి; భక్తిప్రేమలవిషయములోనైతే నేమి ఒకరి కొకరు తీసిపోకుండా భార్యాభర్త లిద్దఱూవుంటూండేవారు; కాని ఎప్పటికేనా ఇట్టివోటనే విఘాతం తటస్థిస్తూవుంటుంది. సామాన్యంగా వొకరితో కయ్యానికి కాలు దువ్వనివాడైనప్పటికీ గౌరీదేవిభర్తకు నీటి తగాదాలవిషయములో అవ్వూళ్లో కొంతమందితో అంతఃకలహం లుద్భవించాయి. వాటి కన్నిటికీవోర్చి తన పనేదో తానుచూచుకుంటూండేవాడు. ఒక రోజురాత్రి కొందఱు ఎదిరిపక్షంవారు ఇతనిపొలమునకు పోవునీటిని అడ్డువేసి తమపొలానికి త్రిప్పుకొన్నారు. ఆ సంగతి ఉదయమే తెలిసి గౌరీదేవిభర్త పొలానికివెళ్లి తిరిగి తనపొలమువైపు నీటిని త్రిప్పి వేసినాడు. అప్పు డాశత్రువులు కఱ్ఱలుచ్చుకొని తయారయ్యారు. తన ప్రాణరక్షణకొఱకై గౌరీదేవిభర్తకూడా కఱ్ఱదీసుకొని నిలబడ్డాడు. ఎంతయైనా క్షత్రియబిడ్డకాదూ? శత్రువులు పదిమంది, తనువొక్కడే. ప్రాణరక్షకే ప్రయత్నిస్తున్నాడు. అయినా ఆకొట్లాటలో ఎవడికేనా తగలదా? ఒకడికి దెబ్బ తీవ్రంగాతగిలి పడిపోయాడు. దాంతో వాడి ప్రాణాలు అనంతపథాన్ని కలిశాయి. మిగతా వారు రెట్టించిన కోపంతో తిరగబడ్డారు. ఎలాగో తప్పించుకొని యింటికివచ్చాడు గౌరీదేవిభర్త. ఇంటికొచ్చిన భర్తసంగతంతా తెలిసికొని విచారించి ఉపచారాలు చేసింది గౌరీదేవి. భర్తను ఇల్లుకదలనీకుండా చూచింది. ఇంతలో ఆమఱునా డుదయ మయ్యేసరికి పదిమందిపోలీసులు, ఇన్‌స్పెక్టరు వచ్చేశారు. గౌరీదేవిభర్తను అరెస్టుచేసి కచ్చేరిసావిట్లో ఒక గదిలోనుంచి తాళం

వేశారు. ఆపైని పంచాయితీచేసి శవాన్ని దహనపర్చడానికి ఆజ్ఞయిచ్చి బంధితుని తీసికొనిపోదామని కచ్చేరిగది తలుపుతీసిచూస్తే శవముమాత్రమే దొరికింది. ఎన్నడూలేని అవమానం జరిగిందిగదాయని ఆలోపలనే ప్రాణాలు వదిలేశాడు గౌరీదేవిభర్త. ఎలా ప్రాణంపోయిందో ఎవరికీ తెలియదు. ఒకదానికి మఱొకటి. ఆరోజు అక్కడేవుండిపోయి పంచాయితీచేసి నాభోనల్లమందో తిన్నాడని నిర్ధారణచేసి దహనాని కార్డరిచ్చాడిన్స్పెక్టరు. తీసుకుపోయారుశ్మశానానికి గౌరీదేవిభర్తను. చితిప్రజ్వరిల్లింది. ఎక్కడనుండి వచ్చిందో ఘోషావిడిచి గౌరీదేవి. చితిలో నురకడానికి సిద్ధమైంది. దాంతో ఇన్స్పెక్టరుకు వళ్లుమండుకొచ్చి ఆమె జుట్టందుకొని బరబరా లాక్కుపోయాడు వూళ్లోకి. ఆమె నామెయింట్లోనేపెట్టి పైనితాళంవేసి ఆరాత్రికి అక్కడేవుండిపోయాడు. గౌరీదేవి నింట్లో పెట్టి తాళంవేశాడేగాని పతివ్రత కీ తాళాలు, ఈ బంధనాలు అడ్డగలవా యన్నసంగతి తెలియ దిన్స్పెక్టరుకు.

అర్ధరాత్రి అయింది. అందఱూ నిద్రాముద్రితులైనారు. పెరటిగోడదాటి రెండు కఱ్ఱలుమాత్రం భుజానవేసుకొని శ్మశానానికి బయలుదేరింది గౌరీదేవి. ఆ చితికే ప్రదక్షిణం చేసి తను తెచ్చిన రెండుకఱ్ఱలు చెరో పక్కపెట్టుకొని చితిలోపడుకుంది. ఇంతలో ఎవరైనా చూడరా! ఇన్స్పెక్టరుకు ఊదేశాడు. అప్పు డిన్స్పెక్టరు వగైరాలు శ్మశానానికివస్తే ఏముంది? భగభగమంటలే! ఆరిపోయిన చితి రెండుకఱ్ఱల సహాయంతో ఇంతమంట మండుతూన్నందుకు ఆశ్చర్య పోయారంతా. రూపాయి మొగాలుపెట్టేసి చూస్తూ కూర్చున్నారు. అయిదునిమిషాలకే అంతా పూర్తయిపోయింది. తెల్లపోయారు వచ్చినజనం. నిప్పైనా లేకుండా ఆరిపోయింది చితి. ఈ విపరీతపరిణామం వింతగా చెప్పుకుంటూ తెల్లవార్చేశారు. ఉదయమయ్యాక చితిచూచి అందఱికీ ఆశ్చర్యం కలిగింది. గౌరీదేవిజుట్టుమాత్రం కాలకుండా వుండిపోయింది. ఎంచేతనని తలోఆలోచన్లోకి పోయారు. అప్పు డిన్స్పెక్టరే కళ్లుతెఱచి నమస్కారంచేసి ప్రార్థించాడు. అప్పుడు కిరసనాయిలు పోసినట్టు ఒకమాటు భగ్గున మండీ ఆరిపోయింది. మఱి జుట్టులేదు. ఇన్స్పెక్టరు చితిచుట్టు మూడుసార్లుతిరిగి చెంపలు వాయించుకొని చేసినతప్పుకు క్షమాపణ కోరాడు చితిదగ్గఱ మోకరించిరి.

తరవాత ఊళ్లోకిపోయి యీసంగతంతా మూడురోజులుండి విచారణచేసి నేరం గౌరీదేవిభర్తయందు లేకపోవుటకు చాలవిచారించి తగుచర్య తీసుకొన్నాడు. నిష్కారణముగా ఇద్దఱు పుణ్యమూర్తులను తన అవివేకముచే మట్టిలోకలిపినందుకు చాలా విచారించాడు. ఇంకేముంది? ఈచరిత్ర ఈస్టిండియాకంపెనీవారి కాలమున జరిగినదని పెద్దలవల్ల వినికిడి.

ఒన్నూరమ్మ

అహల్యాభాయి, ఝాన్సీ లక్ష్మీబాయి, ఛాందసుల్తానా మొదలైన వీరవనితామ తల్లుల జీవితములు మనము వింటున్నాము. జగత్ప్రసిద్ధులైన వారలకథలే మనకు ఆనంద దాయకముగానున్నవి. వారివలె గొప్ప రాజ్యము నేలకపోయినప్పటికీ ఒన్నూరమ్మ కూడా కొన్ని గ్రామముల పరిపాలించిన రాణి. వారివలె అశేషసేనాసమూహాము మధ్య వీరవిహారం సలుపకపోయినప్పటికీ కొద్దిపాటి సేనతో పోరాడిన వీరవనిత. ఈమె కడపజిల్లాలో తిప్పారెడ్డిపల్లెయను గ్రామమునకు పాలకుడగు కుమార నరసింహారాయని ధర్మపత్ని. భర్తకు అన్నివిధాలా సహచారిణియైమెలగి ఆతని పొగడ్తలందినది. ఎల్లప్పుడూ బీదసాదలపట్ల మిక్కిలి ప్రేమగా నుండేది. కొంతకాలానికి నరసింహారాయలు మరణించినాడు. ఒన్నూరమ్మపై భారమంతా పడింది. భర్త మరణించగానే ఆతని పూర్వశత్రువు లామెపై కుట్రలుపన్ని ఆమెకున్న కొద్దిపాటి గ్రామములున్నా అపహరించ తలచుకొన్నారు. రోజురోజూ ఒన్నూరమ్మకు కష్టాలు మిక్కుటంగా వస్తున్నాయి. శత్రువులబారినుండి తప్పించుకోడానికి తిప్పారెడ్డి పల్లెలో నాకకోట కట్టించింది ఒన్నూరమ్మ. అయినప్పటికీ ఆమె కష్టాలు గట్టెక్కలేదు. కొనకిలాకాదని అక్కడకు పదిహేనుమైళ్ల దూరంలోవున్న చాకర్లపాడు అను గ్రామంలో కోటకట్టించి అందులోనుండి రైతులనందరినీ మంచిచేసుకొని వారివల్ల సేవలు చేయించుకొంటూ కులాసాగా తన జమీకేమీ ఆపాటం రాకుండా కాచుకొస్తోంది. తన రక్షణకై కొంత సేననుకూడా నిలుపుకుంది. వ్యవసాయదారులకు అదివఱకు కన్న నీటిసదుపాయం ఎక్కువగా కలగజేసి వారి భక్తికి పాత్రమై రోజురోజూ అభివృద్ధి లోకివస్తోంది. అదిచూచి శత్రువులు సహించలేకపోయారు. వారు ప్రత్యేకంగా ఒన్నూరమ్మపై దాడివెడలి జయించలేరు. ఎవని సాయమేనా కావాలి అందుకోసం చూస్తున్నారు.

ఇట్లావుండగా హైదరాలీ దండయాత్రకు వెళ్లి తిప్పారెడ్డిపల్లెమీదుగా తన సైన్యముతోగూడ మైసూరుకువెళ్లి పోతున్నాడు. ఒకరోజు తిప్పారెడ్డిపల్లెలో మకాంచేశాడు. అప్పుడు ఒన్నూరమ్మ శతృవులు ఆమెపై లేనిపోని కొండెములు హైదరాలీతో చెప్పి ఆమెదగ్గఱ విశేషముగా ధనమున్నదని హైదరాలీకి ఆశను పుట్టించారు. దానిమీద హైదరాలీ అమల్దారును చాకర్లపాడువెళ్లి ఒన్నూరమ్మను ధనమిమ్మని అడగమన్నాడు. ఆప్రకారంగానే ఆ అమల్దారు చాకర్లపాడు పోయి ఒన్నూరమ్మను కలిసికొని హైదరాలీ చెప్పినమాటలు చెప్పాడు. అప్పుడు ఒన్నూరమ్మకు ఎక్కడలేని కోపంవచ్చి "డబ్బియ్యవలసిన అవసరం మాకేమీ లేదు పో"మ్మంది దుష్టుడగు అమల్దారు ఆమె క్షాత్రతేజానికి మురిసిపోయి నెమ్మదిగా రెండుమూడు సార్లడిగాడు డబ్బు ఇమ్మని. కసిరివేసింది ఒన్నూరమ్మ. అప్పుడా అమల్దారు తనయిష్ట

మెచ్చినట్లామెను తూలనాడాడు. వినలేక క్రోధాకారిణియై బల్లెముతో నాతని పొడిచి వేసింది ఒన్నూరమ్మ. ఈసంగతి హైదరాలీకి తెలిసి వెంటనే తన సేనతోగూడ చాకర్ల పాడుపై దండెత్తాడు. ఒన్నూరమ్మకూడ తన సేనల జాగ్రత్తపఱచుకొని కోటతలుపులు మూసివేసింది. మహమ్మదీయ సైన్యములు కోటముట్టడించివేసినవి. కోటతలుపులు తీయుటకు ప్రయత్నిస్తున్నాడు హైదరాలీ. కోటగోడలపైనుండి ఒన్నూరమ్మ సైనికులు రాళ్లువిసరి, బల్లెములువిసరి, కాగిననూనె శిరస్సులపై దిమ్మరించి మహమ్మదీయుల ప్రయత్నాలు పాడుచేస్తున్నారు. కాని యినుకపాతఱలాగున్న మహమ్మదీయుల ధాటి కోర్వలేకపోతున్నారు చాకర్లపాడు వీరులు. హైదరాలీ పట్టినపట్టు వీడక కోట తలుపులు భేదించుటకు ప్రయత్నిస్తున్నాడు. ఒకరోజు ప్రయత్నంతో కోటతలుపులు విడిపోయాయి. మహమ్మదీయులు అత్యుత్సాహంతో లోపల ప్రవేశించారు. దొరికినవాణ్ణల్లా నఱికివేసినారు. ఇంక ఒన్నూరమ్మకు గత్యంతరం లేకపోయింది: డాలూ, కత్తీ తీసుకొని మహమ్మదీయులమధ్య నురికింది. వీరవిహారం సలిపింది. ఆమె ధాటికాగలేకపోతున్నారు మహమ్మదీయ సైనికులు! అయినా యింత సేనతో తానొక్కర్తే యెంతకని పోరాడగలదు? దొరికిపోయింది. హైదరాలీ ఆమెను బంధించి వూరంతా యిష్టమెచ్చినట్లు కొల్లగొని ఒన్నూరమ్మను తీసుకొనిపోయి దారిలో కరుణావిహీనుడై చంపివేసినాడు. నాటిలగాయితు నేటివఱకు వూళ్లు పాడుపడినప్పటికీ చాకర్లపాడు తిప్పారెడ్డిపల్లె కోటలు శిథిలావస్థలోనున్నవట. ఒన్నూరమ్మ చనిపోయినప్పటికీ ఆమెపేరు వుండిపోయింది.

ప్రబోధము

శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు

గీ. పాలలో నేయి గూఢమై పరగుభాతి
భూత భూతాన జ్ఞానమ్ము పొదివియుండె
స్వాంతమన్థానమున సదాసరవిందరచ
నది బయల్పడు. నుచ్చనీ చాదులేల ?

స్త్రీల కెట్టివిద్య కావలెను?

బాలాంత్రపు వీర్రాజు పంతులుగారు

స్త్రీవిద్యనుగుఱించి యిక్కాలమున పెక్కురు పెక్కువిధములఁ దలంచుచున్నారు. పాశ్చాత్యనాగరికతాభిమానులకును సనాతనవాదులకును దీనివిషయమున భేదాభిప్రాయములు గలవు. ప్రస్తుతము విద్యాలయములు, వీనియందు పురుషులకుఁ గఱుపఁబడువిద్యయే స్త్రీలకుఁగూడ నావశ్యకమనియుఁ బురుషులవలె స్త్రీలును నుద్యోగములు చేయవలయుననియుఁ బురుషునితో సమానముగా స్త్రీయును బహిరంగసంస్థలలో సంచరించుచు ప్రపంచవేదికలపై స్వేచ్ఛావిహారమును జేయవలెననియు నవీనాశయుల యభిప్రాయము. సనాతనులమత మిందులకు వ్యతిరేకము. స్త్రీలకు బానిస విద్య యెంతమాత్రమును దగదని వీరివాదము. ప్రస్తుతము విద్యయనుపేర విద్యార్థులకుఁ గఱుపఁబడుచున్నది నిజమైన విద్యకాదనియు, విద్యకుండవలసిన ముఖ్యలక్షణము లందులేవనియు, విద్యయొసంగవలసిన పరిజ్ఞానముగాని, స్వేచ్ఛావృత్తిగాని యిప్పటివిద్యవలన నలవడకపోవుటయేగాక పైగా దానివలన బానిసవృత్తియే సంప్రాప్తమగుచున్నదనియు, నట్టిదవుట నది పురుషులకే గ్రాహ్యముగాదనియును, స్త్రీలకది యసలేతగదనియును వీరు వక్కాణింతురు. అయితే స్త్రీలకెట్టి విద్యకావలెనను విషయమున మాత్రము వీరికి భేదాభిప్రాయములున్నను స్త్రీలకు విద్యయనున దవసరమనుట సత్యము. నాగరకులెవ్వరును స్త్రీలకు విద్య యవసరములేదని చెప్పరు. కాని ఆవిద్య యెట్టిదిగా నుండవలయుననునది విచారణీయము. ఈ సందర్భమున మనము పాశ్చాత్యదేశములనుండి యేమైనను విలువగలసంగతుల నేర్చుకొననగునా — లేక స్వదేశచరిత్రవలన ప్రయోజనముకల్గునా — యను విషయము లాలోచింపవలసియున్నది. కావున నన్యదేశములకును మనభారతదేశమునకునుగల ముఖ్యతారతమ్యములు, నాగరకతావిషయము, సంఘజీవనము, వీనిసంగతి కొంచెము జ్ఞాపకముచేసికొని చూడవలసియున్నది.

భారతదేశపు నాగరకత కడుప్రాచీనమైనది. పాశ్చాత్యదేశము లరణ్యాకీర్ణములై యందలిజనులు నాగరకతయనునదియే యెఱుంగక మృగప్రాయులుగా నుండుకాలమున మనదేశము మహోన్నతస్థితియం దుండినట్లు చరిత్ర నుడువుచున్నది. అప్పు డన్యదేశస్థులు వస్త్రధారణముఁగూడ నెఱుంగక దిగంబరులుగనో, పర్ణలతాచ్ఛాదితులుగనో యుండి, యపక్వామిషాదు లాహారముగాఁగలిగి గహనములయందే చెట్లకొమ్మలపైనను కొండగుహలలోను నివాసమేర్పఱచుకొని జీవించుచుండిరి. గృహనిర్మాణాదులు వారెఱుంగరు. అట్టికాలమునఁగూడ భరతవర్షమునందు జనులు నాగరకులై, వాణిజ్యము, రాజ్యపాలనము, యుద్ధము మొదలగు కళలయందు ప్రవీణతగలవారై ప్రజ్ఞావంతులై గొప్పసంగతుల ననేకములను గనిపెట్టి వేదశాస్త్రపురాణేతిహాసాదులమూలమున లోకమునందు మహత్తరవిజ్ఞానము బ్రకటించిరి. ఇటీవల శాస్త్రజ్ఞులు యంత్రసామగ్రీసహాయముచే గనుగొనఁ బ్రయత్నించు భూగోళఖగోళాదిరహస్యములు భారతఋషులు స్వానుభవముచేతను, దివ్యదృష్టిచేతను నామూలాగ్రముఁ దెలిసికొని వ్రాసియుండిరి. వారికిఁ దపశ్శక్తియు ననుభవజ్ఞానమును నపారముగానుండెను. అంతఃకరణశుద్ధిగలిగి భగవత్ప్రేరితులై, నిష్పాక్షికమనీషాగరిష్ఠులై, ధర్మములనువ్యక్తపఱచి పాలకులకు

బోధించిరి. ప్రభువులు వాటి నవలంబించి ప్రజలచే నాచరింపఁజేసిరి. ఋషిప్రోక్తములైన వైదికరాజకీయాదిధర్మములు తత్తదనుష్ఠాతలవలన పరంపరాగతములై నిరంతరాయముగా నడచుచుండెను. అవి శాశ్వతములు, సర్వకాలోచితములు. ఒక్కొక్కప్పుడవి కాలగర్భమునఁ జొచ్చి నశించిన ట్లాభాసించినను మరల వాటిని కాలమే ప్రసవించి వ్యక్తపరుపఁగలదు. అట్టి యనశ్వరమైన ధర్మము లాధ్యాత్మికైకప్రయోజనములై, దైహికార్థదాయకములుగా నుండునట్లు నిర్వహింపఁబడినవి. దేహికి చతుర్విధపురుషార్థము లావశ్యకమైనవి. అందు నాల్గవదియగు మోక్షము సర్వోత్కృష్టమైనది. తక్కుంగల ధర్మార్థకామములను మూడును దైహికానందదాయకములై, యాముష్మికసాధనములునై యలరారుచున్నవి. ఇవి మూఁడును పరస్పరసంబంధబంధితములైనవి. ధర్మసంపాదితవిత్తమును, విత్తకృద్ధర్మమును, ధర్మార్థపరిలబ్ధకామమును బ్రతివ్యక్తికిని సంపాదనీయములు. ఇవి భూమియందు బొందగల సౌఖ్యములన్నిటికి నాకరములై తరువాత బ్రహ్మానందమునకు సాధనభూతములై యొసఁగుచున్నవి. యేవ్యక్తిగాని నిర్మలమైన మనస్సుకలిగి యాత్మీయధర్మములను న్యాయపద్ధతులచే నాచరించుచో నిహపరములసుఖ మనుభవించును. ఈ ముఖ్యసూత్రము నాధారముగాఁ జేసికొనియే మనపూర్వులు లోకు లాచరింపవలసిన ధర్మములు విధులు నిర్మించియుండిరి. మనవారు కరము దూరదృష్టి కలవారై మోక్షమును ప్రధానముగా నెంచి 'యద్దృశ్యం తన్నశ్యం' అను నార్యవచనము చొప్పున సంసారసుఖములు నిత్యములుగావనియు, బ్రహ్మానందముతో సరిపోల్చిచూచిన నవి క్షణికములనియుఁ బరికించిరి. అయినను భూమిపైజన్మించిన తరువాత కర్మయనివార్యము, నావశ్యకము. అందుచేనది వర్జింపనలవికాదనియు, నూహించి సత్కర్మల నేర్పరించిరి. లోకవ్యవహారమున కడ్డులేక యనుకూలముగ నుండులాగున వాటి నెవ్వరెవ్వ రేరీతి నాచరింపవలయునో చక్కగా నేర్పాటుచేసియుండిరి.

పాశ్చాత్యదేశము లిప్పుడు చాలయభివృద్ధిగలిగి గొప్పనాగరకతచేఁ బ్రకాశించుచున్న సంగతి యందరు నెఱింగినదే. వారిలో గొప్పశాస్త్రజ్ఞులు, పరిశోధకులు గలరు. వారిమతసిద్ధాంతములును ముఖ్యవిషయములలో నార్యమతసూత్రముల ననుకరించియేయుండును. అయితే లౌకికధర్మములలో వారికిని మనకును భేదముకలదు. మనవారివలె వారు తమలోకవ్యవహారధర్మములం దాముష్మికసాధనముల నిమిడింపక కేవలము దైహికప్రయోజనములచేతనే తృప్తిగాంతురు. వారిదేశపరిస్థితులకును, మనదేశపరిస్థితులకును జాలభేదము కూడ నున్నది. మనదేశ మనాదినుండియుఁ బాడిపంటలుగలిగి గొప్పజీవనదులచేతను విశాలమైన మైదానములచేతను శోభిల్లుచు దేశవాసుల కన్నివిధముల సౌఖ్యము గూర్చునదిగానుండెను. అందుచేత నిందలి జనులు మిగుల స్వేచ్ఛావిహారులై నిర్మలహృదయములతోనుండి యేవిచారములేనివారై భగవంతునిగూర్చి తపస్సుచేసికొనుచు మోక్షచింతనాపరత్వమునుండి మానవాతీతమైన శక్తులను గడించియుండిరి. ఇతరదేశములన్నియో యందుండుజనులకు పనికివచ్చు నాహారసంబంధమైన పంటలుపండు భూములుగాని, పాడినిచ్చు తగినన్నియావులు గేదెలు మొదలగు పశుసంతతిగాని లేక ఇనుము, బొగ్గు మొదలగు నుద్భిజ్జపదార్థములతో నిండియుండి తన్నివాసులకు సౌఖ్యము లేకయుండెను. అందుచే నక్కడిజనులు తమసంఖ్య వృద్ధియైనకొలది తమకందరకు సరిపడునన్ని వస్త్రములుగాని, తమకందరకు నివాసమునకు సరిపడు ప్రదేశములుగాని స్వదేశమున లేనివారై వాటికొఱకు వెదకికొనుచు నితరదేశములకు వలసబోవలసినవారైరి. పరదేశములకు వెళ్లినప్పు డాయాచోట్ల లౌకికసంబంధమైన చిక్కులనేకములు కలుగుచుండెను. ఆకారణమున సంసారసంబంధమగు జీవయాత్రకు కావలసిన

సాధనములు సంపాదించుకొనుటయందును, నా ప్రయత్నమునందు వారికి గలుగుచుండెడి యాటంకములు నివారించుకొనుటకు తగినపరికరములను నిర్మించుకొనుట మొదలగు భౌతికవిషయములయందును మాత్రమే వారిబుద్ధి పనిసేయవలసివచ్చెను. ఇప్పటికి క్రమక్రమముగా నట్టిదేశములు చాలవరకు స్థిరపడి మంచిస్థితిలో నున్నప్పటికిని యాధ్యాత్మికవిషయమైన పరిశ్రమయందు పాశ్చాత్యదేశములు మనదేశమునకు చాల వెనుకబడియున్నది.

పైనచెప్పిన విషయములనుబట్టి చూడఁగా మనదేశపు సంఘజీవనమునకును, పాశ్చాత్యదేశముల సంఘజీవనమునకునుఁగూడ జాలతారతమ్యముండగలదనుమాట ప్రతివారికిని తోచకమానదు. నిజముగా నట్టితారతమ్యమునుగలదు. అది సహజమును నగును. సంఘజీవనము స్త్రీపురుషులకుగల పరస్పరసంబంధముపైనను వారి ప్రవర్తనపైనను ముఖ్యముగా నాధారపడియుండును. సంసారమునందు సుఖదుఃఖములకుఁగూడ నవియే కారణములు. కావున వారిప్రవర్తనల నేర్పరించి సరిచేయుపద్ధతులను వారివారిస్వభావములకుతగినట్లుగా నిర్మాణముచేసి నడిపించునెడల సంఘౌన్నత్యము కల్గును. మనపూర్వుల కీసంగతులన్నియుఁ గరతలామలకములు. వారెఱుంగనిది భూతభవిష్యద్వర్తమానముల యందు లేదు. కావున స్త్రీపురుషులకు వారివలన విధింపఁబడిన ముఖ్యధర్మము లేవియో అవి యెట్లుచితములో యూహింతము. స్త్రీలకు పాతివ్రత్యము, గృహకృత్యము మొదలగునవియును బురుషునకు వేదాధ్యయనము, తపస్సు కృషి మొదలగునవియును ధర్మములుగా విధింపబడినవి. ప్రతివారును సత్ప్రవర్తనముగలిగియోగ్యతతో నడచుకొనవలయుననునది సర్వసాధారణముగా నందరకు విధింపబడియున్నది. ప్రపంచకమునందు జనసంఖ్య పెరిగినకొలఁదిని, కాల క్రమమున వర్తకవ్యాపారము విజృంభించి యన్యదేశ సంపర్క మధికమగుటవలనను, సత్యదూరములు, వ్యసనావిశిష్టములునగు విషయము లనేకములై మనలు సన్మార్గమునుండి తొలఁగి నడచుట కవకాశము లేర్పడినవి. మంచిచెడ్డల తారతమ్యమరసి సన్మార్గమున నడుచుకొనుటకు తగిన విజ్ఞానమునిచ్చునది విద్య కావున నట్టివిద్య ప్రతివారికి నవసరమైయున్నది. ప్రపంచవ్యవహారమున కావశ్యకమగు ధనమును సంపాదించుటకుఁగూడ విద్య కావలెను. విద్య యనేక విధములై యున్నది. వేదవిద్య, రాజనీతి, కృషి, వాణిజ్యము, శాస్త్రములు మొదలగున వనేకములు గలవు. ఒక్కడొక్క విద్యను సంపూర్ణముగా నేర్చికొనవలయునన్న జీవితమంతయు ధారపోసినను పరిపూర్ణత్వమును గాంచుట దుస్సాధ్యము. ఇట్టియెడఁ బ్రతివారును నన్నివిద్యలు నేర్చుకొనలేరుగదా! అయితే లోక ప్రవృత్తికావిద్య లన్నిటివలనఁ బ్రయోజనముకలదు. కావున వృత్తిభేదమునుబట్టియు, వ్యక్తులస్వభావభేదమునుబట్టియు తత్తదనుగుణములగువిద్యలనభ్యసించిన లాభముగలుగును. మనపూర్వులారీతి నేవర్ణము లేర్పరించి వారివారివిద్యలు నిర్ణయించిరి. స్త్రీలకు పాతివ్రత్యము, శిశుపోషణ, గృహకృత్యము మొదలగునవి ధర్మములని చెప్పియుంటిమిగదా! పురుషధర్మములు వేదాధ్యయనము.కృషి మొదలగునవి యనికూడ నుడివియుంటిమి. స్త్రీలకు ప్రతినిత్యము గృహవర్తనమే ముఖ్యముగను, బురుషునికికృష్యాదులనిమిత్తము బాహ్యప్రపంచకమున వర్తించు టావశ్యకముగను వారివారిధర్మములవలన విధింపబడుచున్నది. అయితే స్త్రీయెల్లప్పుడు యింటి లోపలనేయుండి యెన్నడును పైకిరాకూడదని యభిప్రాయముగాదు. ఆమె తనధర్మముల నతిక్రమించనంతవర కవసరమునుబట్టి స్వేచ్ఛగా విహరించుచునే యున్నది. వివాహాదిశుభకార్యములయందును, బంధుసందర్శననిమిత్తమును, యాత్రాసందర్శములందును మొదలగుసమయములలో స్త్రీయు బురుషునితోపాటు సమానముగా సంచరించుచున్నది. స్త్రీలకు మనవారలొసంగినగౌరవము, ప్రేమ, సంఘమునందామె

కొసంగబడిన మాతృభావము, పూజ్యత యే నాగరకత గల్గిన దేశములలోను నొసంగబడియుండలేదు. ఈసంగతి తెలిసియుఁగూడఁ బాశ్చాత్యవ్యామోహములోఁబడిన మనలో కొందరు స్త్రీ గృహమునందే యుండవలసివచ్చుట యామె స్వాతంత్ర్యమునకు భంగకరమని వాదింతురు. పైగా స్త్రీయుఁ బురుషుని వలె నిత్యము నిరాఘాటముగా ప్రపంచవేదికలపై బహిరంగముగా సంచరింపవలయుననియుఁ బురుషు డాచరించుపనులన్నియు నిర్వహించి పురుషునితోపాటు సమానత్వము వహింపవలెననియు, గృహములు పాడు పెట్టి స్వేచ్ఛావిహారిణులై యుండవలెననియు, నట్టి సమానత్వము స్త్రీపురుషులకు గలిగినగాని దేశముయొక్క నాగరకతకు బరిపూర్ణముత్వము గలుగనేరదనియు మొదలగు విస్సారమైనవాదము లెన్నియో చేయుచున్నారు. ఈవాదము కేవలము వారి భ్రాంతిని మాత్రము వెల్లడిచేయును. ప్రపంచమునకు స్త్రీపురుషు లిరువురును సమానకారణములు. వార లవినాభావసంబంధముకలవారై సమానభాగస్థులై యున్నారు. కాని వారివారి ప్రత్యేకస్వభావములబట్టి వారల కృత్యములును ధర్మములును మార్పుచెందినవి. స్త్రీపురుషులస్వభావములు పరస్పరవిరుద్ధములని చెప్పవచ్చును. ఈ వైరుధ్యము లయకారిగాక సృష్టికి కారణభూతమగుచున్నది. పరస్పరవిరుద్ధములగు విద్యుత్ప్రవాహములు రెండుకలసి యెట్లఖండమైన విద్యుత్కాంతిని జనింపజేయునో యట్లే స్త్రీపురుషులును నిర్మలులై తమతమ నియమితవృత్తులు మానక సంచరించుచు నేకీభవించునెడల మహత్తరమైన సృష్టికి సమర్థులగుదురు. అంతియకాని స్త్రీగృహకృత్యములు నిర్వహించుకొనుచు నింటిలో నుండవలయుననునది యామె స్వేచ్ఛకు నిర్బంధమని యెంచరాదు. పాశ్చాత్యులలో స్త్రీలు విచ్చలవిడిగా విహరించు నాచారముండిన యుండవచ్చును. అంతమాత్రమున మణకది యాచరణీయమని యెంచుట పొరబాటు. కొన్ని వ్యాపారవిషయములలో మనము వారివద్దనుండి నేర్చుకొనవలసిన విషయములున్నను మననాగరకతయే ప్రాచీనమగుటచే మననుండి నేర్చుకొనవలసిన గొప్ప విషయములు వారలు గ్రహించి యాచరించుకొన బ్రయత్నించుచుండుట నిజము. అట్టియెడ మనము మనదేశముయొక్క ప్రాచీనౌన్నత్యమును మఱచి యితరుల ననుకరింపఁబూనుట హాస్యాస్పదము. మనము భారతీయులమయ్యును మన పూర్వులగు వీరులు, ఋషులు, మహారాజులు మొదలగువారికిగల శక్తిసామర్థ్యములుగాని, స్వతంత్రశక్తిగాని యిప్పుడు లేనివారమై పరాధీనులముగా నుండుటఁబట్టి యుక్తాయుక్తవిచక్షణలేనివారమై వికారస్వరూపములయిన పరపద్ధతుల నవలంబింప నమకట్టుచున్నామని తెలిసికొని యికనైనను మేల్కొని తమ్ముఁదామెఱింగికొనచో దాముచేయబూనునది తమ కనర్థదాయకమనియు నార్యధర్మములే శ్రేష్ఠములనియు స్పష్టమగును. మనపూర్వులు భారతవాసినులకెట్టి గౌరవము, పూజ్యతగలస్థానమును సంఘమందొసంగిరో సువ్యక్తమగును. ఇంకను స్త్రీలు సుకుమారులు, వీరమాతలునగుట వారికే హెచ్చుహక్కులుగూడ నీయబడియున్నవి. యే శుభకార్యముగాని ధర్మకార్యముగాని చేయునప్పుడు పురుషుడు ధర్మపత్ని సన్నిధానముననే చేయవలయును. యెట్టిసుఖదుఃఖములయందును స్త్రీపురుషులు సమానబాధ్యతగలవారై యున్నారు. పురుషుడుచేయు పుణ్యములో సగము తన ధర్మపత్నికిచెందును. ధర్మపత్ని యాచరించు ధర్మములో పురుషునకు భాగములేదు. ఏ సత్యనారాయణవ్రతమునందైనను తనపత్ని తనతో సమానముగ పీఠము నలంకరించినగాని యది నెరవేర్పవీలులేదు. తుదకు బ్రాహ్మణార్థముచేయుటకైనను భార్యలేనివాడు పనికిరాడు. ఇట్లే అనేకవిధముల స్త్రీలకు సంపూర్ణములైన హక్కులు హిందూశాస్త్రములు ప్రసాదించుచున్నవి. ఈ మర్మము గుర్తెరుంగక నుభయభ్రష్టులగువారు కొందఱు ఆర్యధర్మములను దూషింతురు.........................సింహము మత్తగజ

కుంభస్థలస్థమగు మస్తిష్కముసే గ్రసించునట్లు ప్రాజ్ఞులెప్పు డున్నతవిషయములె గ్రహించి యాచరింతురు. పురుషుడు వీధిలో కష్టపడి సంపాదించును. స్త్రీ గృహమునందుండి కావలసినపనులు నెరవేర్చుకొనును. ఇంతకంటె స్వేచ్ఛయనగా నేమి? స్త్రీలు తమ యిచ్ఛవచ్చినట్లు గృహమునువీడి సంచరించి వచ్చుటయా? అది స్త్రీప్రకృతికి తగినధర్మమా? ఇప్పుడు పాశ్చాత్యదేశములలోఁ గూడ స్త్రీకి గృహకృత్యము, శిశుపోషణ చాలముఖ్యమనియు, పాతివ్రత్యము ధర్మమనియుఁ దెలిపికొని యార్యధర్మములను అనుసరించువారు కూడగలరు. దేశములో మహావీరులు, దేశనాయకులు, మేధావంతులు చిన్నతనమున స్త్రీవలననే పెరిగి పెంపొందవలసివారనియు, స్త్రీ యపవిత్రయైనచో నామె సంతతియు గొప్పదికానేరదనియుఁ దెలిపికొని జర్మనీదేశములో నిప్పటికి స్త్రీ లార్యధర్మములనే పాటించుచున్నట్లు మనము వినుటలేదా? యేది యెట్లున్నను స్వధర్మప్రాశస్త్యమును గ్రహించుటయే యుత్తమకృత్యము. స్త్రీపురుషులు విరుద్ధప్రకృతులని నుడివియుంటిమి. అది యెట్లోకొంచెము విచారింతము. అనగా నిద్దరికిని శరీరధర్మములయందును, స్వభావములందునుగల తారతమ్యమును సంక్షేపముగా గమనింతము. స్త్రీ సహజకోమలగాత్ర. పురుషుడు దృఢకాయుడు. స్త్రీ సౌందర్యలావణ్యశాలిని. పురుషుడు సహజగంభీరుడు. స్త్రీ స్వభావముచే క్రీడావతి. పురుషుడు ధీరస్వభావముగలవాడు. స్త్రీ ఋతుమతి. పురుషుడు నిత్యపవిత్రుడు. స్త్రీ గర్భధారణాకలిత, పురుషుడు గర్భాధానకర్తుఁడు. కావున స్త్రీ గుణస్వభావములనుబట్టి యామె పురుషునివలె నిరంతరము బాహ్యప్రపంచమున సంచరించుచు నుండుగల కష్టనిష్ఠురముల కోర్చుకొనుటకును, యామెకు స్వాభావికమైన గర్భధరణమునకులోనై శిశుపోషణ మొదలగు కృత్యములను నెరవేర్చుకొనుటకునవకాశముండునా? లేక వారికృత్యములు పురుషుడే సవరించుకొనుటకు సమర్థుఁడగునా? రెండును నసమంజసములే, నసంభవములేయగును. కావున సత్యముగా నిష్పక్షపాతబుద్ధితోఁ జూడ స్త్రీ గృహలక్ష్మియై, తన పవిత్రశీలముచేత లోకమును పవిత్రముచేయగలదు. పాతివ్రత్యముచేతఁ గీర్తివడసి సత్పుత్రులచే నానందించి మోక్షమును పొందగలదు. పురుషుడును పట్టిపతివ్రతయు, సాధువర్తనయునగు భార్యవలనను, తత్పుత్రాదులవలనను సుఖించి తరింపఁగలడు. కావున స్త్రీకి తనవిధ్యుక్తధర్మములను బోధించి యవి చక్కగ నెరవేర్చుకొనగల్గు జ్ఞానమును వృద్ధిచేయఁగల విద్యనుబోధించు టత్యవసరము. వారికంతుల కనుకూలములగు విద్యావిధానమును తయారుచేయించి ప్రత్యేకపాఠశాలలు నిర్మించవలెను. ప్రస్తుతపు విద్యావిధానము ననుసరించిన విద్య వారికంతమాత్రము తగియుండలేదు. సంస్కృతవాఙ్మయములోగల ధర్మశాస్త్రములలోను పురాణములలోనుగల స్త్రీధర్మములను, సదాచారసంపత్తిని, విజ్ఞానవైభవమును బోధించుచు నావిధముగ నాచరింపఁజేయవలయును. ఆచరణహీనమగు కళాశాలలవిద్య యవిద్యయనియె చెప్పవలయును. ఈసంగతులు గమనించి యట్లు స్త్రీలకు తగినవిద్య లభింపఁజేయుచో వారి యౌన్నత్యమునకును తద్ద్వారా దేశకల్యాణమునకును కారణమగునని ప్రాజ్ఞులెల్లరును గ్రహించి తమకర్తవ్యమును నెరవేర్తురుగాక.

పూలమాల — విపంచి

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

వర్తమానకాలమున నాంధ్ర వాఙ్మయమున వెలువడుచున్న నవీనరచనలలో ఖండకావ్యము లొకటి. ఇవి భాషాసతికి నవీనులు గూర్చుచున్న నూత్నాలంకారములు. ఏదే నొకవిషయమును కావ్యవస్తువుగా, జేకొని పద్యగద్యములతో గ్రంథములను విరచించుట పూర్వకావ్యముల పద్ధతి. కవి తాను చూచినట్టిగాని, వినినట్టిగాని చదివినట్టిగాని విషయమును తలచి తలంచి పులకితుడై యా తన్మయావస్థలో పసిడితునకలవంటి పద్యముల నే దైదాఱో విరచించుటయు నట్టి వివిధవిషయములను గూర్చిన పద్యముల సంపుటములుగా బ్రచురించుటయు నిప్పటి కవికుమారుల పద్ధతి. వీనికే ఖండకావ్యములని పేరు.

కవిత బంగారము. కవులు స్వర్ణకారులు. కావ్యము లా స్వర్ణకారులచే చేయబడిన యలంకారములు. అద్యతనులౌ భావకవులు విరచించెడి ఖండకావ్యము లా బంగారు కట్టుబడితో జేయబడిన రత్నాభరణములు.

అమూల్యములగు నిట్టి రత్నాభరణములతో రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు, దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు, అబ్బూరి రామకృష్ణారావుగారు, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి గారు మున్నగు నాధునికకవి వరేణ్యు లాంధ్ర భారతిని గై సేసియున్నారు. అటులనే పూలమాల గ్రంథకర్త్రియు విపంచి కావ్య నిర్మాతయు మఱిరెండు క్రొత్తసొమ్ములు తెలుగుతల్లికి సమర్పించి ధన్యులైరి.

పూలమాల

పూలమాలవలెనే సుకుమారముగను, సుందరముగను, సుసౌరభ భరితముగను నున్న యొకమృదుమధుర ఖండకావ్యము. ఈ కావ్యరచయిత శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు. ఇటీవ లాంధ్రవాఙ్మయమున కవిత్వపద్ధతులు పెక్కురీతుల మార్పునొందినవి. కాలభేదమునుబట్టియు రుచిభేదమును బట్టియు తీరుతీరు కవితలు బయలువెడలినవి. కాని యీమార్పులన్నియు కవికుమారులనే గాని కవయిత్రుల నాకర్షింపలేదు. ఆంధ్ర నారీలోకమున గూడ చక్కని కవిత్వము చెప్పగలవా రున్నను వా రింతవఱకు ప్రాత పద్ధతినే తమ కావ్యముల నడిపించుచున్నారు గాని క్రొత్తతీరుల చేపట్టుటలేదు. ఇయ్యది స్త్రీలరచనలకు కొఱంతగానే యున్నది. నేడాంధ్రవాఙ్మయరంగమున నూత్నముగా ప్రవేశము గల్పించుకొనిన యువకవయిత్రి యగు శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగా రీ కొఱతనుదీర్చి యాంధ్రకవయిత్రులకు మార్గదర్శకులైరి.

రుక్మిణమ్మగారు 'పూలమాల'యం దేర్చి కూర్చిన పూవులన్నియు వివిధ పరిమళ భరితములై ఒకపూవుతావికన్న నొకపూవుతావి మనోరంజకమై యింపుగూర్చుచున్నది.

'శ్రీమదోంకార పంజరాసీన శుకము
ప్రాంచదుపనిషదుద్యాన పరిభృతమ్ము
ఆగమారణ్యవీథీ మహామయూర
మైన కాత్యాయనీదేవి నాత్మదలతు'

అని సర్వమంగళదాయినియగు సర్వమంగళను స్మరించుటనెడి యాద్యసుమముతో రుక్మిణమ్మగారు పూలనుగట్టుట కారంభించిరి. తదుపరి శ్రీమతి రుక్మిణమ్మగారు 'చాటింపు' నందు గావించిన హెచ్చరికలు ఐహికవిషయానురక్తులగు ప్రతివారును సర్వదామననము చేయుదగినవిగానున్నవి. ఈ ప్రపంచము నందలి సమస్తమునకును శాశ్వతశోభాయశస్సులను గూర్చెడివారము మేమని యీ కవయిత్రీమణి కవులందరి పక్షమునను సగర్వముగ బలుకుచున్నది. ఇందు సత్య మెంతేని గలదు. ప్రభువుల ప్రాభవమేమి, మహాత్ముల మహాత్మ్యమేమి, శూరుల శౌర్యమేమి, పడతుల పాతివ్రత్యమేమి, ఒకటేమి, యే గొప్పతనమైనను కవిసార్వభౌముల నిర్వ్యాజ కరుణకు పాత్రముగాదేని ప్రపంచములో నది నిలిచియుండుట కవకాశమే లేదుగదా.

ఈ కవయిత్రికి స్వజాత్యభిమానము మెండు. కావుననే పురుషులలో నెందఱో మహాకవులుండ వారినెల్లర విడిచి

'మొల్ల తరిగొండ వెంగమ్మ ముద్దుపళని
అచ్చమాంబయు మొదలుగా నాంధ్రమహిళ
లమిత విఖ్యాతిగాంచు టీయవనిలోన
క్రమకవితామృతాస్వాదకలన గాదె'

అని ఆంధ్రకవయిత్రుల ప్రశంసించి యెంత కొంచెమైనను సొంతమనిన నెంతతీపియో విశదీకరించిరి.

మఱియు నీమెకు స్వజాత్యభిమాన మెంత ప్రీతియో శౌర్యరసమన్న నంతప్రీతి. ఈచిన్ని ఖండకావ్యములో ఝాన్సీ లక్ష్మిబాయి, కుంతి, పాంచాలి, అను ముప్వురు వీరవనితల జేర్కొని వారిచే శౌర్య ముట్టిపడుపల్కుల పల్కించినారు. ఇంతియేగాదు. ఆంధ్ర లోకమంతయు శౌర్యనిలయమై పోవలయునని యీమె కోరిక. కావుననే

'ఎంద ఱెందఱో రుధిరనిష్యంది లేఖి
నుల తెనుగువీరు యోధసంకలితమనుచు
వ్రాసిరేకాని చేసిరి వ్యర్థమయ్యె
వీరు డొకండును గనరాని కారణమున'

అని నేటి ఆంధ్రులభీరుత్వమును నధిక్షేపించుచు వీరులుగండని హెచ్చరించుచున్నది. వైరాగ్యభావనా కలితయయ్యు, శౌర్యరస ప్రియయయ్యు స్వజాత్యభిమాన నిరతయయ్యు రుక్మిణమ్మగారు భారతమహిళల కుత్తమాలంకారమగు విమల పాతివ్రత్య ధర్మమును విస్మరింపలేదు. 'సుమన—శాండిలి' యను సంభాషణయందు పాతివ్రత్యప్రభావముచే స్త్రీలకు పడయరాని ఫలములేదనియు,

'సరమరసంధతీ ముఖపుణ్య సాధ్వీతలమి
నిట్టిధర్మంబె పాలించి యింపుగులుక
నమరపథ మాక్రమించి'రనియు స్త్రీల కిది ధర్మమనియు, సీమె చెప్పుచున్నది. కావ్య వస్తువు నెన్నుకొనుటయందే గాక వానిని విశదపఱచుటయందును రుక్మిణమ్మగారు చక్కని స్త్రీత్వమును ప్రకటించినారు. సహజ సిద్ధమగు నీ లక్షణము గ్రంథమునకు వన్నె దెచ్చినది.

రుక్మిణమ్మగారిది వాఁడిమియు వేఁడిమియుగల చక్కని ప్రౌఢకవిత; అయినను మిక్కిలి ధారాళముగనుండి చదువుటకు కుతూహలము గొల్పును. వీనికి దోడు నీతి, భక్తి, వైరాగ్యము, వాత్సల్యము, శౌర్యము, దేశాభిమానము నాదిగాగల విషయము లిందు పొందింపబడియుండుటచే బంగారమునకు తావియబ్బినట్లు కమనీయమైయున్నది.

రుక్మిణమ్మగారేరుకొనినగాథలు పెక్కులు పౌరాణికములగుటచే క్రొత్తగిన్నెలో ప్రాతమధువునే నింపి యొసగినారని కొందఱు తలంపవచ్చును. కాని మంచివస్తువునకు ప్రాతగిలుట యనునది లేదు. అయ్యది సర్వదా కాలభేదములేక సేవ్యము, సంభావనీయము స్మరణీయము. కాన విజాతీయ భావవికారములచే కల్లోలముజెందుచున్న యాధునిక నరనారీసముదాయమున కివి పునఃపునః పఠనీయములై యొప్పారుచున్నవని నా యభిప్రాయము.

'విపంచి' మధురాతిమధురమగు ఖండకావ్యము. ఈ కావ్యరచయిత బొడ్డు బాపిరాజుగారు. ఈ మనోహరగీతికాస్తోమము విశ్వవిపంచి మున్నాలపించుకొన్నదే. అయిననేమి? శ్రవణసుఖంబుగల్గించెడి గీతము నెన్నిమాఱు లాలకించినను, నేత్రపర్వమొసర్చు చిత్రము నెన్నిమాఱులు తిలకించినను, మనోహ్లాదకరమగు కావ్యము నెన్నిమాఱులు పఠించినను వెక్కసమగునా? వెగటుగొల్పునా? మధురము, మనోజ్ఞము, లాలిత్యము, నెద్దానియందుగలదో దానికి పునరుక్తిదోషములేదు. మధుమాసము ప్రతి సంవత్సరము వచ్చునదికాదా? కోయిల గానము ప్రతివత్సరము వినుచున్నదికాదా? అయినను నేయేటికాయేడె నవనవమై నవ్యరాగోదయము గల్గించుటలేదా? చవిగలవస్తువు లేగదా మరల మరల తినవలయునని మక్కువగొల్పెడిది? ఒకమాఱు చవిజూడగనే యిక చాలుననిపించునది యరుచికరములగు వస్తువులయెడగాని రుచ్యపదార్థములందు కాదుగదా. కాన మనోజ్ఞమగు నీ గీతికాస్తోమము మరల చవులుగొల్పుచున్నది.

ఉదయించెడి సూర్యుడు, వికసించెడి తామర, విరఁబూచిన తరువు, వెన్నెలలు చిందెడి జాబిల్లి, యిత్యాదిమనోహర దృశ్యము లెట్టి జడప్రకృతిగల మానవునకైన మనోల్లాసము గల్పించును. అందును యీ కవి "ప్రకృతి శోభావిలాసలాలసుడు" కావున సూర్యుడు చంద్రుడు, నక్షత్రము, ఉఱుము, మెఱుపు, మేఘము, ఇంద్రధనుస్సు సంజప్రొద్దు, సరిత్తు, సాగరము, చెట్టు, పుట్ట

కీ॥ శే॥ శ్రీసమయమంతుల మాణిక్యంగారు
శ్రీ నాగేశ్వరరావుపంతులుగారి "సార్థకధర్మపత్ని"

'పనసపండులాంటి బిడ్డ'

విద్వత్కుటుంబము

యున్నియు నాతని నాకర్షించినవి. ఈభౌతిక ప్రపంచములో నీ శోభాయుతప్రకృతిలో నాతని నాకర్షింపని పదార్థ మొక్కటియు లేదు.

కవిదృష్టి వేరు. ఇతరమర్త్య దృష్టి వేరు. సామాన్యమానవదృష్టికి జడమై కనుపించెడి భౌతికప్రపంచమంతయు నాతనికి చేతనా విలసితము. సౌందర్యప్రపూర్ణము. ఆనందమయము. కవిప్రకృతులకుగల సంబంధము అచ్ఛేద్యము, అనూహ్యము, అన్యోన్యాశ్రితము.

'ఐహిక మోహబంధనములందు
దగుల్కొని యున్నవారికే
యూహలుదెచ్చి యాకతమయున్కిదె
చూపనిముగ్ధ మోహన
స్నేహమయమ్ములైన జడచేతనము'లు కవితో

భాషించును. అతనికి

మెల్లగా సాగిపోయెడి మేఘశకల
మింత కలదని పర్వతశృంగసీమ
నిలబడివచ్చు నాసెలయేటి నురుగు
భువనమోహన సందేశములను దెచ్చు'ను.

మబ్బు లుద్యానవనములు, చుక్కలు పేరటాండ్రు, యింద్రధనుస్సులోని చాళ్లు ఉయ్యాలచేరులు, మెఱపు

చెలువారన్ మరపెల్లరాగడప
కుర్చీలందు గొల్పుండబల్
మెలపుల్ మైజిగి సొంపుజూపి
వారిన్ రక్తిగట్టించు నర్తకి

*   *   *

ఈకవి సహజముగా ప్రకృతి శోభావిలాస లాలసుడై నను మర్త్యప్రపంచమును వీడలేదు మాతృభూమిని మఱవలేదు. 'కాపువడుచు' లోని తొయ్యలినిగూర్చియు, మూగమోములోని బాలికనుగూర్చియు వీరు వ్రాసిన పద్యము లత్యంత సహజములై రమణీయములై మర్యాదాబద్ధములై యున్నవి. మఱియు నాధునికకవికుమారులలో పెక్కుమందివలె నీకావ్యకర్త ప్రణయినీ మోహపంక నిమగ్నుడు కాకుండుట ప్రశంసనీయమగు విషయము. "నమస్తే అస్మదాంధ్రావనీ" యని నిజదేశజనని కంజలి గావించుటతో నీకావ్యము ముగింపబడుటచే గ్రంథగౌరవము కవిగౌరవముగూడ నినుమడించినదని చెప్పవచ్చును.

నిజముగా 'విపంచి' దివ్యవిపంచి. మము బోంట్లు దాని బాగోగులు పరీక్షింప దొరకొనుట తలకుమించిన పని; కాన దీనిని నేను విమర్శించుటలేదు. బాగుగానున్నదని చెప్పుటమాత్రమే నాయుద్దేశము. విలువ యెక్కువైన పైరెండు పొత్తములు (పూలమాల, విపంచి) వెలతక్కువై యుండుట మఱియొక గుణవిశేషము. పూలమాల వెల ఆరణాలు, విపంచివెల నాల్గణాలు, మొదటిది విశాఖపట్నము మెయినురోడ్డునందును, రెండవది ఆదివారపుపేట యేలూరునందును, గ్రంథకర్తలవద్ద లభించును. స్వల్పమగు మూల్యముగలిగి యెల్లర కందుబాటులో నున్న నీయుత్తమఖండకావ్యముల నాంధ్ర సోదర సోదరీమణులెల్లరు కొని చదివి యానందింతురుగాక యని కోరుచున్నాను.

జండుగారి బాలషూలార్క

బిడ్డలు కలుగగల బాధలను తెలియపరచుటకు శక్తిలేక ఎక్కువగా ఏడ్చుచున్నారు. సాధారణముగ బాధలేక బిడ్డలు ఏడ్చుట లేదు. బిడ్డలు సాధారణముగా అజీర్ణము, ఉబ్బసము, ఈడ్పు, మొదలగు వ్యాధులతో బాధపడుచున్నారు. పండ్లు మొలచుటకు ప్రారంభించునపుడు, విరేచనములు, కడుపునొప్పి, మొదలయిన వ్యాధులు కలుగుచున్నవి. ఈబాధ లన్నిటికిని జండుగారి బాలషూలార్క మిక్కిలి యుపయోగకరమైనది. ప్రతియింటియందును ముఖ్యముగా యుండదగిన ఔషధము.

ధర బుడ్డి 1-కి 0-13-0

జండుఫార్మశ్యూటికల్ వర్క్సు, లిమిటెడ్,
బొంబాయి 23.

మదరాసు రాజధాని ఏజంట్లు
దామోదర్ అండు కంపెనీ, 78 చైనాబజారురోడ్డు,
మద్రాసు.

N. B. జండుగారి ఔషధములు, మా ఏజంట్లవద్దనున్న, ఇతరఔషధశాలలందును దొరుకును.

సయింటిఫిక్ బంగారు ఆభరణములు

హైకోర్టుజడ్జీలు, ప్రభుత్వమంత్రులు, కాంగ్రెసు ప్రెసిడెంట్లు, శాసనసభ్యులు మొదలగు గొప్పవారిచే ప్రశంసింపబడి, ఈ కంపెనీ గవర్నమెంటులో రిజిస్టరు చేయబడినది. పూర్తి కేటలాగు ఉచితము.

ది సైంటిఫిక్
గోల్డుబాంగిల్సు కంపెనీ లిమిటెడ్
బ్రాంచి:—104, చైనాబజారు రోడ్డు,
హెడ్డాఫీసు:—43, బైరాగిమఠం వీధి, మద్రాసు.

ఒడలు నిగనిగ లాడుటకు

సుప్రసిద్ధమైన

కేరళ సబ్బులు

ఉపయోగింపుడు.

విల్లింగ్డన్, చందన, వేప, మల్లె

మొదలైనవి.

కేరళ సోప్ ఇన్స్టిట్యూట్

కలికట్.

"దీనస్వర్గవీ భార్గవీ!"

శ్రీమతి సోమరాజు ఇందుమతీదేవిగారు

హరికిననుంగు దేవివయి యర్థుల కామ్యములెల్లదీర్చి చం
దురునకుతోడబుట్టుట మధున్ వెదజల్లెడిచూడ్కులొప్పగన్
గిరిసుతయబ్జజాంగనయు కీర్తనసేయ సరోరుహైక మం
దిరమున పెంపుగన్ కొలువు దీర్చెడియమ్మరో ప్రోవు భార్గవీ!

నిలిపెదనిన్ను నాయెడద నిశ్చలభక్తిని నీదుపూజనల్
సలిపెద కుంకుమ ప్రసవచందనచర్చల యర్పణంబులన్
తలచెద చారునీల జలదప్రతిభాసిత శంపనా మహా
జ్వలహరిబాహుపీఠనివసచ్ఛుభమూర్తిని నిన్ను భార్గవీ!

దారువినిర్మితంబయి నితాంతము భాసిలుమంటపంబు సిం
గారము జేసి పత్రసుమకంబుల శ్రీతులసీదళంబులం
గూరిచి శుక్రవారమున కోరిభజించి సహస్రనామపూ
జారమణీయవై ననిను సంతతమున్ తలపోతు భార్గవీ!

అచ్చపుబత్తి కుంకుమసమంచితమైన శిరంబువంచి నీ
పచ్చనిపాదపద్మములపైబడి మ్రొక్కెద కుంకుమాంకమం
దచ్చుపడం దయారసగృహాంబగు చిత్తముచెమ్మగిల్ల న
న్విచ్చిసువాసినీత్వము వివృద్ధినొసర్పవె తల్లి! భార్గవీ!

చందురువంటిమోము సుమసాయకువిండ్లన భ్రూయుగంబు సొం
పుం దులకింపజేయునగు మోమున కుంకుమబొట్టు పుష్పలిట్
బృందముక్రిందు సేయు ముఖబింబము గ్రమ్ముకురుల్ జెలంగ నీ
సుందరవిగ్రహంబు సొగసుందనమున్ దలపోతు భార్గవీ!

గృహలక్ష్మి

కట్టినపట్టుసేలనునుకాంతులు నల్దెసలావరింప హాళాం
బట్టుజరీననుం రవి కబాహువులం జిగిగూర్ప విష్ణుకేల్
పట్టి బగత్త్రయంబున శుభంబొనగూర్చెడు నిన్నుకన్నులన్
గట్టినయట్టుగా గని శుభంబుల బొందెదనమ్మ భార్గవీ !

నినుపూజించితి ధ్యానపూర్వకముగా నిన్నే మదిన్నిల్పితిన్
నిను నామాతగ నిన్నె ప్రభ్వీణిగ నిన్నే దేవిగాబ్రోవుమం
చని ప్రార్థించితి నన్ను బ్రోచుటకునై యాలస్యమున్ జేయగా
చనునే కన్పడకుంటి వేలనె జగత్సంధాత్రివై భార్గవీ !

తగవున్ జేసెద నీదుపైగిని పెదన్ తల్లీ సుతన్ సుమ్మునా
పగపెల్లన్ దిగజేయరాదె యిక నావాంఛాళి పూరింపుమా
తగునా పూసగనిర్దయత్వము మదిన్ ధర్మంబు నూహింపవా
నగరే పుత్రిని బ్రోవకున్న ధర దీనస్వర్గవీ ! భార్గవీ !

హెచ్చరిక

శ్రీమతి కోకాహనుమాయమ్మగారు

సీ॥ ఆరోహణావరోహంబులహస్తంబు వల్లకీ మెట్లలో పరలుచుండ
అంగుళీ పటిమచే నందఱు హాయన సలలితగతిఁబల్క సరణిదోప
తాళంబు గతియుసమ్మేళంబు జేసెడి వివిధవర్ణంబులు విల్ల సిల్ల
కలకల మ్రోగెడి కలకంఠనాదంబు దివ్యతరంబుగ దిశలబర్వ

అధిక శ్రద్ధను బంధువుల లపనటుల
నేడె విద్యను బడయుచు నేర్పుమీర
సోదరీ, మృధుమధుర నినాదమైన
వీణ జేపట్టి గానప్రవీణ వగుము.

రోఁత వ్రాఁతలు

దొరికిన వ్యాసములు

గృహలక్ష్మిపత్రికాధిపతులకు వందనములు.

నేను నవంబరు 2 వ తేదీ మాయూరినుండి బయలుదేరి సామర్లకోట స్టేషనువద్ద కలకత్తా మెయిలు నెక్కి ప్రయాణముచేయుట తటస్థించెను. అప్పుడు నేను స్త్రీలపెట్టె నెక్కుచుండగా యిద్దఱు స్త్రీలు సామానుదింపించుకొనుచు కాకినాడబండి నెక్కవలయునను తొందరచే గాఁబోలు నాదిక్కుగ వెడలిపోయిరి. తరువాత బండికదలునంతవఱకు వా రెవ్వరై యుందురని నే నాలోచించుటయే జరుగలేదు. అక్కడ ప్లాటుఫారమున నున్నంతవఱకు నేను మాయన్నగారితో నేవో సంగతులు మాట్లాడుచు నుండిపోయితిని. బండికదలుట కారంభింపగనే నేనెక్కియున్న పెట్టె నలువంకలనుచూడగా అక్కడనొక కూర్చుండుబల్లపై నొక కాగితములకట్ట యుండెను. అప్పు డాబండియందు మ రెవ్వరును లేరు. నేను మొదట చూచిన యువతీమణులు ప్రమాదవశమున వానినచ్చట మఱచిపోయియుందురని భావించితిని. పరీక్షించిచూడగా అవేవో పత్రికలకు పంపుకొనవలెనని యుద్దేశింపఁబడి కొందరు విదుషీమణులచేత రచింపఁబడిన వ్యాసరాజములగుట తెలిసికొంటిని. వానిపై వారివిలాసము లేవియు లేవు.

వానియందు 'రోఁతవ్రాఁతలు'అను నొకవ్యాసమును 'ఆర్యాదేవి'అను నామె వ్రాసినట్లున్న ప్రసంగములును ఉన్నవి. 'ఆర్యాదేవి' యందలి మొదటిప్రసంగమునుబట్టి ఈ 'రోఁతవ్రాఁతల'ను వ్రాసిన యామె డి. సరస్వతీదేవియనియు, ఆమెయొక మహిళాసంఘమునకు కార్యదర్శినియనియు గ్రహింపఁగలిగితిని. మఱియు నా 'ఆర్యాదేవి'యందే ఈ 'రోఁతవ్రాఁతల'ను పేరుతోనున్న వ్యాసము 'గృహలక్ష్మి'కిఁ బంపుకొనవలసియున్నదనియు, అది ఈ డిసెంబరు నెలయందుఁ బ్రకటింపఁబడవచ్చుననియు వ్రాసియున్న వాక్యములనుజూచి యీ వ్యాసము మీపత్రికయందు ప్రకటనార్థమై రచింపబడినదే కావున మీకుపంపిన, ఆవ్యాసకర్త్రి యభీష్టము తీరుటయేగాక వ్యాసము తనగమ్యస్థానమునకు చేరగలదని భావించుచు దీనిని మీకు పంపుకొనుచున్నాను. కాని యీవ్యాసములఁ బోగొట్టుకొన్న యామె డి. సరస్వతియో, కాక అందుచెప్పఁబడిన ఆర్యాదేవియో, కాక ఆయుభయులునో నేను తెలిసికొనలేకుండ నున్నాను. 'ఆర్యాదేవి'—అను పేరు పెట్టుకొన్న పేరని ఆవ్యాసమందేయున్నది, ఆమెయొక మహిళాసంఘమున కధ్యక్షురాలని అందున్నది. తమకుఁ గృతపరిచితురాలని భావించుచు ఆమె యెవతెయో నాకు తెలుపఁదగినయెడల తెలియఁజేయ వేడుకొనుచున్నాను. ఆమె వ్రాసినదానినిబట్టి ఆమె చాల పేరెన్నికఁగన్న విదుషీమణియైయుండవలెను. ఉత్తరదేశములలో నివసించుచున్న నాకు సుప్రసిద్ధనామలగు నాంధ్రమహిళామణులతో నంతగ పరిచయముండుట కవకాశములేకుండనున్నది. అయినను అట్లప్రయత్నముగ రయిలుబండియందు చూచిన విదుషీమణులెవ్వరో తమ పత్రికాముఖమున ప్రశ్నించుకొన్న నాకు తెలియకుండనుండదనియు, వారు లేఖాముఖమున నాకువ్రాయుట కవకాశముండుననియు భావించుచు మీకు తెల్పుకొనుచున్నాను. ఇట్లు రైళ్లలోదొరికిన యుపవ్యాసములను, వ్యాసములను కొందఱానడుమ భారతిలో ప్రచురింపించిరఁట. మీకును తెలిసియుండుననుకొనుచున్నాను. నాకుదొరకిన 'ఆర్యాదేవి' యను కథావ్యాసమును వినోదినీపత్రికకు ప్రకటనార్థమని పైనవ్రాసియుండుటచేత దానిని దానికి పంపుకొంటినని మనవిచేయుచున్నాను.

దివాకర్ల శారదామణిదేవి—10-11-35

నేడు హాస్యపత్రికలని యివి యొకటి వచ్చినవి. ఎక్కడ జూచినను హాస్యపత్రికలు! వింతపత్రికలు! వినోదపత్రికలు! నవ్వను పేర, హాస్యమనుపేర, శృంగారమనుపేర నివి వారమునకు పక్షమునకు మాసమునకు నసంఖ్యాకముగఁ బయలుదేరుచు సాంఘిక వృక్షమును చీడపురుగులవలె బాధించుచున్నవి. యీ యిరువదవ శతాబ్దమున నజస్రసహస్ర ముఖముల వర్ధిల్లవలసియున్న మనజాతిని — అందును ముఖ్యముగ బాలురను, స్త్రీలను బాడుచేయుచు నివి దుర్నీతిని బోధించుచున్నవి. హాస్యరసమను పేర దేశద్రోహమును జగద్ద్రోహమును, లోకవంచనమును జేయుచున్నవి. వీనినెంత సత్వరముగ హతమొనర్చిన — నెంతశీఘ్రముగ వీధులలో — సట్టపడివీధులలో — బజారులలో — చతుష్పథములలో బ్రోవులు వెట్టి నిప్పులు వెట్టి పరశురామ ప్రీతియగునట్లు చేసిన మనదేశమునకును జాతికినికూడ నంతశ్రేయస్కరమని నేడాంధ్రదేశమున గొప్ప కలకల ముదయించినది.

గొప్ప చదువులఁజదువుకొని ఉత్తమాశయ ప్రచారకులై యుండవలసిన పత్రికా విలేఖకులే నేఁడింత పేలవతా దూషితమైన రోఁతమాటలఁ జెప్పుకొనుచు పరమ పవిత్రమగు సాంఘికసౌధమునకు నాల్గుమూరు లంటించి దగ్గపటల మొనర్పఁబద్ధకంకణులై యుండగ దేశహితకాముకులగు సుత్తమ స్వాంతుల కెంత యమర్షమైన నుదయింప వలసినదే! ఉపేక్షాపరులై యూరకుండక ఎంత తీవ్రతరమైన యాందోళన మొనర్చి హాస్యరసమనువంకతో మనజాతి కెక్కింపఁ బడుచున్న విష మెంతశీఘ్రముగ వదల్చుకొన్న మన కంత మేలని తలంపవలసియున్నది

తప్పెవరిది?

అయిననిందు తప్పెవరిది?—నిర్వాహకులదా, లేక విలేఖకులదా?

దేవతలందఱొక్కసారిగ నొకచోట గుమిగూడి—"ఇప్పుడు మానవలోకమున పాపము హెచ్చిపోయినది. మన మెప్పుడును కనియు వినియు నుండని మహాపాపములను మనుష్యు లిప్పుడవలీలగాఁ జేసివేయుచున్నారు. అన్ని విధములఁ జెడిపోవుచు ధర్మద్రోహములు బంధుద్రోహములు, జగద్ద్రోహములు జేసివేయుచున్నారు. మాతృభక్తిలేక పితృభక్తిలేక, గురుభక్తిలేక దుర్నీతిపారంగతులయి లోకవంచనమే జీవిత పరమావధిగ ఇహలోకజన్మ వ్రతముగ భావించుచు మన తలపులకందని చేయరాని చెప్పరాని మహాపాపము,లవ్యాహతముగ జేసివేయుచున్నారు. సర్వప్రాణి నాశకరముగఁదనువులఁ జెల్లించుకొనుచు — సకలలోకసంత్రాసకరముగ సర్వ జీవజంతువులను తమ పొట్టలబెట్టికొనుటయేకాక తమ్ముదాము జంపుకొనుటకు గూడ చిత్రవిచిత్రములగు మారణ యంత్రములఁ [బాంబులు, ఏయిర్ క్రాఫ్ట్‌లు, మెషీన్ గన్‌లు, డైనమైట్లు] గల్పించుకొనుచు పరస్పరహననపరాయణులై పూర్వదేవతలు అనగా రాక్షసులు కూడ తలవంచుకొనునట్టి

మనుజభోజనలాలసత్వమున నెంత తుచ్ఛ కృత్యములనైన వెల్లడించుకొనుచు యుద్ధము లొనర్చి గ్రామములఁ బాడుచేసి పట్టణములఁ గాల్చి దేశములఁ బీనుగుపెంటలుగఁ జేసికొనుచున్నారు. పరమేష్ఠి తొలుత మనుజజాతిని సృష్టించుటచేతనేకదా లోకమున కింతచేటు వాటిల్లినది! కావున సర్వభూత భయంకరంబైన యీమనుజజాతి నొక్కమారుగ భస్మమొనర్చి వేయుదమా?"—అని తీర్మానింపఁ జర్చించిరనుకొందు.

వింటిరా? ఇది దేవతల వైఖరియైనయెడల మీ రెంద ఱట్టితీర్మానమున కామోద మొసంగగలరో సెలవిత్తురా?

పాఠకులారా! మిమ్ము దేవతలయొద్దకు దోడ్కొనిపోయి మనలగూర్చి వారు చేసికొను చర్చల నొకింతఁజవిచూపి తిరుగ యథాస్థానమున నుంచివేసితినని భావించుచుంటిరా? శ్రమ యిచ్చినందులకు మన్నించి ఆస్వర్గమే మన భూమియనుకొనుఁడు. ఆదేవతలే హాస్యపత్రికలలోని రోఁతవ్రాఁతల కేవగించుకొను మనదేశీయు లనుకొనుఁడు. సత్యమదియే కాదా?

హాస్యపత్రిక లుండుటవలననే అవినీతి కాటపట్టగు రచనము లాంధ్రభూమియం దుదయించుచున్నవనుట మానవులను హారీ భూమిపై నుండుటవలననే క్రొవ్వి వారిన్ని చేయరానిపనులఁ జేయుచున్నారని తలంచుట వంటిదగుచున్నది.

ఆ.వె. వార్తయందుజగము వర్ధిల్లుచున్నది
యదియు లేనినాఁడ యఖిలజనులు
నంధకారమగ్నులగుదురు కావున
వార్త నిర్వహింపవలయుఁబతికి

అని సర్వసాధారణముగ మనము పత్రికల యొక్క ప్రయోజనమును నిర్వచించుకొనవచ్చును. విజ్ఞానచంద్రికా నిర్వాహకులగు కె.వి. లక్ష్మణరావు, ఎం.ఏ. గారును ఆచంట లక్ష్మీపతి, బి. యే. యమ్. బి. సి. యమ్. గారును

"దేశములోని గ్రంథ సంగ్రహంబును, వార్తాపత్రికలును నేదోయొక దైవికకారణముచే నేను లేకుండనయ్యెనేని ఆదేశము తన యాదిమయుగములోని యనాగరికతకు దిగునని చెప్పుట అతిశయోక్తి గానేరదు. దేశమునందలి వాఙ్మయము ఆదేశమునకు మేలుగాని కీడుగాని కలుగఁజేయఁగల యొక నిరంకుశాధికారి యని చెప్పవచ్చును."

అని మిగుల యుక్తియుక్తముగఁ దేజస్వంతములగు నక్షరములఁ జెప్పియేయుండిరి.

పత్రికాప్రయోజన మీవిధముగ మన మంగీకరించినయెడల నిఁక హాస్యపత్రికల వలన మనకేమైన వినియోగమున్నదాయని తర్కింపవలసియున్నది.

శృంగారాదినవరసములలో హాస్యమునకు మనవారు శృంగారమునకుఁ దరువాతిస్థాన మిచ్చి దాని మహత్త్వమును వశీకరణశక్తియుఁ బూర్తిగ నంగీకరించియేయున్నారు. తదితర రసముల కంతగ లేని యాకర్షణశక్తి హాస్య

రసమున కున్నది. పిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంత మును ప్రాణికోటులకు శృంగారరస మనుభవ మునకు వచ్చుచున్నదని నిరాక్షేపముగ మన మొప్పుకొనవచ్చును కాని ఈ హాస్యరస మనునది మనుజప్రకృతియందే యనుభ వింపఁదగిన లోకోత్తరరసమని భావింపవలసి వచ్చుచున్నది. ఒకవేళ కోతులయందీరస మొకింతయైన లేదాయని యెవ్వరైన నడుగ వచ్చును. లేకేమి! హాస్యమున అధమాధమ మని లక్షణవేత్తలుగ్గడించు నపహాసిత తత్త్వమునకు అనగ వెక్కిరింతలకు, కోతులు మనుజులనుండి యేమియు నేర్చుకొన నక్కఱ లేదు. అది వానికి ప్రకృతిసిద్ధమైన స్వభావ మని పసిబాలురకుఁగూడ తెలిసియేయున్నది.

కాని సర్వతోముఖముగు హాస్యప్రకృతుల నవలంబించుటయందును, ఆనందించుట యందును మనుజుల కనిర్వచనీయమగు నుత్సాహమును, ఆనందమును, చిత్తవికాస మును ఏర్పడుచున్నవని చెప్పవలసియున్నది. అయినను సకలవిద్యా పారంగతులయి విజ్ఞా నాధికులమని విఱ్ఱవీగుమనుజులు కొందఱు హాస్యమనునది కేవల మొక హీనప్రకృతికి చేరినరసముగ భావించి అది చపలాంతః కరణమునకు ద్రోవదీయునని కాఁబోలు దాని నెంతమాత్రము తమ హృదయముల మొల కెత్తనీయకుండ మాడ్చివేయుచుందురు. తమ యంతరంగమునఁ దామెట్లున్నను పైకి మాత్రము తాము మహాపవిత్రులవలె ప్రవర్తించుచునుల్లాసరసపంకమునదగుల్కొని తదితరులను కేవల పతితులనియు భ్రష్టు లనియు నోటికి వచ్చినట్లాడుకొనుటయు జరుగుచున్నది.

ఇట్లు మడిగట్టుకొన్న వారితోఁ బోరాడుట వలన మనకెట్టి ప్రయోజనమును లేదు. అది పూర్వాచారములను దైవదత్తములుగఁ దలపోయు పరమ ఛాందసులకు సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వ మువన్యసించి వారి నంత్యకుల ములవాండ్రపంక్తులను గూర్చుండబెట్టి కుడువఁజేయుటవంటిది.

తమ ఘనతను కష్టపెట్టికొననేరక— హాస్యరస మేమాత్రము తమ దరిఁజేరనిచ్చి నను అది కొంపదీసివేయునను భ్రాంతితో నుండు విజ్ఞానాధికులమాట యటుండనిచ్చి తదితరులలో హాస్యరస మేమిచేయఁగలదో కొంచమూహింతము.

హాస్య మేమిచేయఁగలదు?

ఉత్తమము, ఉన్నతము, పరిశుద్ధమునగు హాస్యరసము మనుజుల నుత్సాహవంతులుగఁ జేయఁగలదు. హృదయసౌఖ్యావహ మొనర్చి విచారముల రూపుమాపఁగలదు. హాస్య రసమువలె చిత్తవికాసమొనర్చురస మిం కొకటిలేదని చెప్పినను చెప్పుకొనవచ్చును.

ఉత్తమ జ్ఞానవృద్ధులగు పెద్దలకంటె బాలురు స్త్రీలును హాస్యరసైకలోలురని చెప్పవలసియున్నది. చేతనైనయెడల యుల్లాస మాడుటకుఁగాని యొకరాడినదానిని వినుటకుఁగాని పామరులును బాలురును స్త్రీలును గూడ ముచ్చట పడుచుందురని నిశ్చయముగఁ జెప్పవచ్చును.

కావున నవి చమత్కారములు గానిండు, ప్రహసనములు కానిండు వినోదములు కానిండు! మీ రేయే పేరుల నీరచనల నిర్వచించినను అవి నిరంతరమును హాస్యరసైకలోలురగు చిరుతవాండ్రకును, అట్టి ప్రకృతి యందే మెలంగుచుండు స్త్రీలకును ఆకర్షణీయములుగఁ బ్రబలిపోవుచుండునని మనము గుర్తింపవలసియున్నది.

హాస్యరసమున కింతవశీకరణశక్తి యుంట చేతనే దానిని లక్షణవంతముగ సంస్కరించి పరిశుద్ధముగ, తేజోవంతముగ, విజ్ఞానప్రదముగఁ జేసికొనుట కవకాశమున్నదని నే నూహించుచున్నాను. అట్టి బాధ్యత పత్రికానిర్వాహకులయం దెంతయుండునో విలేఖకులందు గూడ నంతేయుండునని చెప్పవలసియున్నది.

అయినను హాస్యపత్రికలనగ రోఁతవ్రాఁతలకాలవాలమగు తుచ్ఛపత్రికలని చెప్పుకొనుటకు విలేఖకు లింతవఱకుఁ జేయుచున్న యవివేకపు కల్పనలే మూలమని యొప్పుకొనవలసియున్నది.

రోఁతవ్రాఁతలను చమత్కారపు కల్పనములుగఁదలంచుదశ లన్ని వాఙ్మయములందును ప్రత్యక్షమగుచుండునని మనము చెప్పుకొనవచ్చును.

బహువిధ కావ్యకల్పనాధురీణులయి మనభాషయందు హృదయంగమమగు హాస్యరసమునకు దావలములగు పెక్కు గ్రంథముల రచించియున్న శ్రీ పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు 'విమర్శాదర్శ'విమర్శాదర్శమను గ్రంథమున ప్రభువుల కవితాభిరుచులనుబట్టి భావసంపదలేని యపాత్రపు గ్రంథము లాంధ్రభాషయం దుదయించెనను వాదమునుగూర్చి వ్రాయుచు నిట్లనిరి.

"ఆకాలపుసాంప్రదాయ మది: ప్రభుసాంప్రదాయ మది: కవిసాంప్రదాయ మది: ఒక్క మనదేశమునకే యీసన్నివేశమా? ఆంగ్లేయదేశమున 'రెండవఛార్లెస్' రాజుగానున్నపు డేమయినది? రాజభవనములందు, దైవనిలయములందు, గృహస్థుల గృహములందు ధర్మశాలలయందుఁ, బుణ్యప్రదేశములందుఁ బూర్వమునఁదిరిగిన పరిశుద్ధకవిత సానివీధులలో నాడలు బజాలుసేయు సనర్హవస్త్రములతోఁ దిరుగలేదా? చేతఁబ్రాందిబుడ్డి పట్టుకొని తెయితెక్కలాడలేదా? సంసారిగృహములలో మంచముక్రింద డాఁగలేదా? గట్టిగ నోరెత్తినపుడు కాలితాఁపులఁ బడలేదా? ఆకాలపు నాటకకవులు భర్తల పరువులు తీసివైపలేదా? సంసారిణుల సానుల జేయలేదా? గృహచ్ఛిద్రముల వీథినిబెట్టలేదా? ఉదరాది పరాయణులగు పందలను నాటకప్రధానపురుషులుగఁ జేయలేదా? పాతివ్రత్యము నీతి పనికిరానివని వానిని నాటకరంగమునుండి బహిష్కరింపలేదా? మగను దేవానాంప్రియుఁడు, భార్య పరమదౌర్భాగ్యశిరోమణియగు నెఱజాణ, ఉపపతి సర్వలక్షణ సర్వకళా సర్వసౌభాగ్యసంపన్నుఁడు!! ఇదుగో! వీరు పాత్రములు; వీరి కుపపాత్రములు త్రాగుఁబోతులు, తార్పుడు

కాండ్రము; కల్లుదుకాణమో, కాఫీసత్రమో, దేవాలయమో రంగము; భర్తృపరాభవమే భరతవాక్యము; నీతిసంహారమే నీతిబోధము!! మూఁడువందల సంవత్సరముల క్రిందటి యాంగ్లేయకవిత్వపురం గిది!! కవులు తెలివి తక్కువవారా? 'షెరిడన్' వంటివాఁ డిట్టి గ్రంథములు వ్రాసినాఁడు. కారణము సింహాసనస్థుఁడగు కాంతాలోలునిలో నున్నది. ఈ సన్నివేశము నుజూచి చెడినకాలములోనైన మనకవిత యింత చెడియుండలేదని సంతోషింపవలసియున్నది. గ్రంథములలో రసపోషణ లేకపోయినఁబోనిండు; వ్యభిచారాదిప్రచారములేదు. శబ్దములతోఁ బోట్లాటయైన బోనిండు; వింతపడ్డకునితోఁ బోరాడి చెప్పుదెబ్బలు తినుటలేదు! నీతిలేకపోయినఁ బోనిండు; దుర్నీతిలేదు."

1915 వ సంవత్సరమున అనఁగ నిరువదేండ్ల క్రిందట వా రీవిధముగ వ్రాసిరి. అప్పటివఱకు మన భాషయం దుదయించి యున్న గ్రంథములలో దుర్నీతి ప్రోత్సాహకములగు గ్రంథములేవియుఁ బుట్టియుండలేదని సంతోషింపవలసియున్న దని ధ్వని వచ్చునట్లు వా రిట్లువ్రాసిరి. మఱియు నప్పుడు భాషయం దగుచున్న సర్వతోముఖమగు నభివృద్ధుల నుగ్గడించుచు నప్పటి వాఙ్మయస్థితి నీ క్రింది విధముగ కొనియాడిరి.

"నలుబది యేబది సంవత్సరములనుండి మఱింత నిరోగస్థితిచే విరాజిల్లుచున్నదే! దేహదార్ఢ్యముకలిగి, 'హృదయోల్లాసము కలిగి చకచకలాడుచు నెక్కడఁ జూచినఁ దానయై ప్రకాశించుచున్నది కదా? మునుపటి తట్టరాగిడులతో బుట్టకొప్పులతో వెక్కి సింగారించుకొనుటమాని నూతన నాగరికత కర్హములైన యొకటి రెండు భూషణములు మాత్రమే ధరించి ముసిముసినగవుల మిసమిసలతోఁ బుగ్గగులాబుల బుగబుగలతోఁ గన్నులపండువు సేయుచున్నదే! ప్రస్తుత కాలానుసారముగ, ప్రస్తుత జనచిత్తరంజకముగఁ బ్రాచీన బడబడాయమానశబ్దాడంబరములు, సందిగ్ధ సంభాషణములు, వివిధాభిప్రాయప్రకాశ వచోవైఖరులు, నాంతరంగ కాఠిన్యమును వదలుకొని పువ్వులవలె నవ్వులవలె మృదులములైన ముద్దుముద్దు పలుకులతో స్పష్టములైన స్వచ్ఛములైన, దాపరికములేని విడివిడిపలుకులతో— నేకాభిప్రాయ బోధకములగు టక్కుటక్కు మను సూటిపలుకులతో— ననంటిపండొలిచి చేతఁ బెట్టినట్లు కులుకుచుఁ గులుకుచుఁ బలుకుచున్నదికదా! కొందఱను తనచుట్టును బెట్టుకొని వారికిఁ జిత్రచిత్ర గల్పనలుఁగల స్వకపోలకల్పిత కథలను—నేవేని పరభాషా కథలను—సరసముగ, సమంజసముగ, సందర్భముగఁ జెప్పి హృదయరంజన మొనర్చుచున్నదే!"

ఇరువదేండ్లక్రింద చిత్ర చిత్రములగు చమత్కారపు కథల కథకులు చెప్పుచుండి నందుల కానందించి శ్రీనరసింహారావుపంతులు గారు 'కులుకుచుఁ గులుకుచు' పై విధముగ నుగ్గడించిరి కాని ఇప్పుడా విధముగ మనము

కథకుల నభినందింపఁజాలము. ఏల? — మూఁడు సంవత్సరముల క్రిందట నెద్ది 'ఆంగ్లేయ సారస్వతపురం' గని వారు వర్ణించిరో ఆ అంకుపురాణములే కథకుల కితివృత్తము లగుటవలన వారు మనభాషయందు లేవని— లేనికారణమున మనభాషను మనలను అభినందించికొనవలసి యున్నదని చెప్పియున్న ఆ ద్రాక్షారస సేవలు—వ్యభిచార ప్రచారములు — గృహచ్ఛిద్రములు బహుముఖములఁ బ్రబలిపోవుటయే కాక 'దేవానాం ప్రియులగు భర్తలతో' 'నెఱజాణలగు భార్యలతో' 'సర్వలక్షణ సర్వకళా సర్వసౌభాగ్య సంపన్నులగు సుపతులతో' మనవారు అంకుకథలనే సంఘటించి, కల్లుదుకాణములను, 'కాఫీ' సత్రములను, దేవాలయములను రంగములుగఁ జేసి త్రాగుబోతులతో తార్పుడుకాంద్రతో భర్తృపరాభవముల నొడఁగూర్చి నీతిసంహారమే నీతిబోధముగ నుగ్గడించుచున్నారని పలుకవలసి యున్నది.

ప్రజలయభిరుచు లిట్లున్నవా?

ప్రజల యభిరుచు లిప్పుడిట్లున్నవి గావున మేమిట్లు వ్రాయుచుంటిమని కాని, ప్రజల నడవడు లిప్పుడిట్లుండుటవలన నీరీతిని చిత్రింపవలసి వచ్చుచున్నదని కాని కథకులు దాటికొనిపోవుట కవకాశము లేదు.

సర్వకాలములయందు, సర్వదేశముల యందు మనుజు లెక్కడనున్నను అక్కడ నేదోవిధమగు అవినీతి — దుండగము — దురాచారము జరుగుచునే యుండును. తప్పు చేయుట మనుజులలో సర్వసాధారణమగు నైసర్గికగుణము (To err is human) అని మన మొప్పుకొనవచ్చును. అంతమాత్రమున మన మవినీతుల, దుండగముల, దుశ్చారిత్రముల, మహాపాపముల నుగ్గడించుకొనుచు ప్రజలను పట్టుపగ్గములు లేకుండ స్వేచ్ఛాసక్తచిత్తులయి, భ్రష్టులయిపోవునట్లు రెచ్చఁగొట్టవలసినదా? అట్లుచేసినయెడల పరమపవిత్రములగు సంసారిక సంబంధములు — మాతాపితృ సంబంధములు — గురుశిష్యసంబంధములు—భార్యాభర్తృ సంబంధములు— సోదర సోదరీ సంబంధములు కేవల మన సంఘసౌధమునకే గాక సర్వ జగజ్జీవనమునకు బునాదులని చెప్పఁదగిన స్నేహానుబంధ బాంధవ్యములు అన్నియు మూలమట్టముగ గ్రుంగిపోయి మనుజజాతి కెంతటి యుపద్రవమైన కలుగుననుట కేమైన నాశ్చర్యముండునా? కావున మన సంఘసీమలలో నుత్పాతములఁ బుట్టించి మనవారు — బీహార్ — క్వెట్టా మున్నగుచోట్ల నుదయించిన భూకంపములను మించిన యుపద్రవములను కలుగఁజేయరాదని స్పష్టముగఁ దెలిసికొనవలసి యున్నది.

కావున ప్రజ లవినీతియం దాసక్తి కలుగుటవలన మేమిట్టి కల్పనలఁ జేయుచుంటిమనియు — సంఘ మీవిధముగ పతితమై యున్నది కావుననే మే మీకథల సాంఘిక వృత్తములకుఁ బ్రతిబింబములుగ వ్రాయుచుంటిమనియు — అట్లు వ్రాయుటయే ప్రతిభయు, ప్రజ్ఞయు, పండితలక్షణమునగు ననియు ననుట కెంతమాత్రము పొసఁగదని చెప్పఁగలను.

జారత్వ మొక పౌరుషలక్షణముగ మహాకవులు సహిత ముగ్గడించియుండిన దుర్గతి ఆంధ్ర సారస్వతము నొకప్పు డావహించెను కాని అది రావుబహదూర్ కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారి రాకతోఁ దొలఁగిపోయినదని చెప్పవచ్చును. పంతులవారు సమకాలమునందలి విటపురుష దుర్వర్తనముల ప్రతిఘటించుటకై యట్టివారితో కొన్ని సంవత్సరములు హోరాహోరిగాఁ బోరాడి యట్టివారికి నలుఁగురియందును సంఘదూషణ (Social odium) కవకాశమేర్పడునట్టి పరిస్థితులఁ గల్పించుటచేత నేడు విద్యాధికుల యం దీమాత్రమైన నీతివర్తనముండుట కవకాశమేర్పడినది. సంఘమున దుర్ణయ ప్రోత్సాహకరముగ యవినీతి వర్ధకముగ నుండు పూర్వకవీంద్రుల పద్యములసహ్యించుకొనుచు వీరేశలింగము పంతులుగారు వ్రాసియున్న యీక్రింది వాక్యములు విద్యాధికులు సర్వదా జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలసి యున్నది. జారత్వమహత్వము నుగ్గడించుచు శ్రీనాథుఁడు వ్రాసియున్న పద్యముల నుదహరించుచు వారిట్లు వ్రాసిరి.

"ఈ మహిమ శ్రీనాథునికాలమునకే తగినది. ఆకాలమునందు జారత్వము తప్పుగా గణింపఁబడకపోవుటయేగాక యది కలిగియుండుటయే ప్రతిష్ఠావహముగాను పురుషులకది వర్ణనీయమైన గుణవిశేషముగా తలంపఁబడినట్లు శ్రీనాథుఁడు కథారంభమునకు ముందు భీమఖండమునందు ద్రాక్షారామపుర వర్ణనముచేయుచు నాపురములో సానులు తప్ప బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రులెవ్వరును లేనట్లుగా నొక్కసానులను మాత్రమే యత్యధికముగా బహుపద్యములలో నభివర్ణించెను—ఇందుఁ జేర్కొనఁబడిన "గంధర్వాప్సరోవధూటులు" సానివారు. వారి నెప్పుడు వర్ణించినను శ్రీనాథుఁడు వారి గౌరవమునకు గొఱంతరాకుండునట్లుగా సాధారణముగా నిటువంటిపదములనే వారియెడ బ్రయోగించుచుండును."

అవసానదశయందు శ్రీనాథుఁడు బహువిధములయిన బాధలనుబొంది తుదకు మిక్కిలి బీదతన మనుభవించెనని వ్రాయుచు వారీక్రిందిగీతమున్న సీసపద్యము నుదహరించుచు నిట్లు చెప్పిరి.

కలియుగంబున నిఁకనుండ గష్టమనుచు
దివిజకవివరుగుండియల్ దిగ్గురనఁగ
నరుగుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డమరపురికి

"అవసానదశయం దిట్టి కష్టములకెల్లను గారణము యౌవనదశయందుఁ గామవశముచేత స్వేచ్ఛగా విహరించి దేహమును ధనమును జెడఁగొట్టుకొన్న పాపఫలముతక్క వేఱొక్కటి గానరాదు."

"శ్రీనాథునిపై మోపఁబడినదోషము (అనగాపంతులవారు మోపియున్నదోషము) స్త్రీవర్ణనములు వెల్లడించినందునకునుగాదు. (అట్టి దుర్వర్తనములను పంతులవారు తమ ప్రహసనములందు విశదీకరించిరి) స్త్రీలోలుఁడయి వయఃకాలమున విచ్చలవిడిగాఁ దిరిగి కాయమును ధననికాయమును జెడఁగొట్టు

కొని కష్టపడవలసిన వృద్ధదశను దెచ్చుకొన్నందుకు శ్రీనాథుఁడు వేశ్యాప్రియుండని యాతనిని గూర్చి వ్రాసిన వారందఱును నైకకంఠ్యమునఁ జెప్పుచున్నారు. వేశ్యల పొందు ధనైకలభ్యమని యెల్లవాఱును నెఱుంగుదురు. శ్రీనాథుఁడు మహారాజుల యొద్ద నాస్థానకవియయి యపరిమితధనము నార్జించుటయేగాక వివిధదేశాధీశుల సభల కరిగి కనకాభిషేకాదులను బొందిన మహానుభావుఁడు! రసికశిఖామణియయిన కవి కియ్యఁబడిన యటువంటి ధనరాశి వేశ్యల వలలలోఁ దగులుకొన్నప్పు డల్పకాలములో నదృశ్యమగుట వింతకాదు. వేశ్యల యింటి బంటులైన లక్షాధికారులు నిమిషములో భిక్షాధికారులగుచుండుట మనము లోకములో నాలోకించుచుండ లేదా? పండితుఁడు చేసినను పామరుఁడు చేసినను దోషము దోషమే! పండితుఁడు చేసినది యొప్పిదమును పామరుఁడు చేసినది తప్పిదమును గానేరదు. శ్రీనాథుని కవితా చమత్కారమును ఆంధ్ర సారస్వతమునకుఁ జేసిన మహోపకారమును మెచ్చి యానందించు వారిలో నెవ్వరికిని నేను దీసిపోవువాఁడనుకాను; అయినను సత్యము నపేక్షించియు, యువజనాభివృద్ధిని గాంక్షించియు నిష్టములేకయే పెద్దలను గూర్చిన యప్రియమైన సత్యమును బలుకవలసినవాఁడనైతిని. విద్యావివేక సంపన్నులైనవారు నన్ను మన్నింతురుగాక!"

శ్రీనాథుఁ డెంతపచ్చిగ పద్యముల వ్రాసియున్నను మనమతని కవితా చమత్కారమునకును అందు మూలముగ ఆంధ్ర సారస్వతమునకుఁ జేసియున్న మేలును ఉగ్గడించుచు కొంత సంతోషింపవచ్చును కాని ఇప్పు డీ రోఁతవ్రాఁతగాండ్ర భావకుగాని, వారి శైలికిఁగాని మనమట్లు సంతోషింపఁ జాలము కద! వారు 'మాభావమున నెట్లు పుట్టిన—మానోట నెట్లుబలికిన—మా చేతి కెట్లువచ్చిన ఆవిధమున వ్రాతు'మని నియమశూన్యముగ, సర్థశూన్యముగ వ్రాసివేయుచున్నారు. మూతివంకరలో నత్తి సౌభాగ్యమన్నట్లు రోఁతబుట్టించు వారిభావములను పాడుభాషయందే ప్రదర్శించుకొనుట జరుగుచున్నది.

అమావాస్యాంధకారమున నాకాశము మేఘచ్ఛన్నముకూడ నైనయెడల నెట్లుండునో వారిశైలియం దసన్వయాదిదోషములతో బాధపడుచుండునప్పుడు పదములు వట్టి యడవిగనుండిపోవుట జరుగుచున్నది.

మనకండ్లయెదుట సమకాలీనులగు విద్యార్థికు లవినీతికరముగఁ బ్రవర్తించుచున్నారని యెవరైన నిరాఘాటముగఁ జెప్పకొనఁగలిగినను మనమిట్టి దుర్ణయ ప్రతిబింబితములైన కథలనే జెప్పికొనుచు సామాన్యజనుల జారత్వకథాలోలుపత్వమభివృద్ధియగునట్లుచేసివేయరాదని ముఖ్యముగ నేటి కథకులకుఁ దెలియవలసియున్నది. సంతాపకరమగు నిట్టి సందిగ్ధసమయమున నాంధ్రలోకమున 'జ్వాల'యను కొఱకం చొకటి పుట్టి నిలిచియున్న నభిమాన మేమాత్రమైననుండు సర్వమానవులకు ముఖ్యముగ

సంసారిణులకు భీతావహముగ విజృంభించి పోవుచున్నది. చంద్రమతి నక్షత్రకునిపై కన్ను వేసినదని, సావిత్రి యముని దైహికముగ మోహింపఁజేసి యభీష్టములఁ దీర్చుకొన్నదని, హరిశ్చంద్రుఁడొకరీతి తుచ్ఛప్రకృతిని బహుపోకడలఁబోయిన మానవాధముఁడని—శాంతమ్ పాపమ్, శాంతమ్ పాపమ్ — ఇట్టి రీతికల్పనల నవ్యాహతముగఁజేయు విలేఖకుల యాగడముల నెంతఁ దడవినను వారి యవాచ్యరచనల వైఖరులొక సహస్రాంశమైనను వానిని చూచియుండిన వారికి గ్రహించుట కవకాశముండునని బలుకవలసియున్నది.

ఏహ్యాకరమగు నిట్టి కల్పనల జేయుట వలన కేవల పుస్తకముల మాత్రము చేతఁబట్టఁగల సామాన్యజనులెంత యధఃపతితులగుట కవకాశమున్నదో విలేఖరులూహింపకుండుట శోచనీయముగనున్నది. కావున 'జ్వాల'వలె నాంధ్రలోకమున నీతిని మాడ్చివేయుచున్న యిట్టి పత్రికలను డాక్టర్ అంబేద్కరుగారిని పురస్కరించుకొని నేఁడు బొంబాయినగరమున హరిజనయువకులు భారతభూమియందు వారికి తలవంపులుగ నుదయించియుండిన స్మృతిశాస్త్రముల కగ్గి పెట్టుచున్నట్లు, అఖిలమానవులకుఁదలవంపని చెప్పఁదగిన యిట్టి 'జ్వాల'లను ప్రోవులు వెట్టి పరశురామప్రీతి యగునట్లు తుదముట్టింపవలయునను నాందోళన మొకదుదయించినను ఆశ్చర్యముండదని భావించుచున్నాను.

ఆంగ్లవిద్యోపార్జనమొనర్చిన మహామహులే ముఖ్యముగ నిట్టికథల కల్పించి పత్రికలు నింపివేయుచున్నారనుట గమనింపఁదగిన విషయము వారాంగ్లభాషయందలి 'రెయినాల్డ్స్' అను వాని నవలలాదర్శముగఁ బరిగ్రహించి 'జారిణీమయ మిదమ్ జగత్'అను భ్రాంతిని బుట్టించు రోఁతకల్పనలఁజేతురో యేమో నేను తెలిసికొనఁజాలకుండనున్నాను. అయినను ఆయాంగ్ల నవలాకారున కాంగ్లభాషయందెట్టి స్థానమున్నదో మనకథకులు రవంత యోచింపవలదా? 'రెయినాల్డ్' ఆంగ్లసంఘము (English Social life) ఎట్లుండునో ఉన్నదున్నట్లు చిత్రించిన నవలాకారుఁడని కొందఱభినివేశమునఁ జెప్పినను చెప్పవచ్చును. అంతమాత్రమున నాతని కాంగ్లవాఙ్మయమున నొక తృణమైన ఘనత యేర్పడియున్నదా? లేకపోవుటయే కాదు: వారతని నొక గ్రంథకారునిగనైన బరిగణింపరుకద! ఏల?—వారి సంఘమునకు తలవంపగు కల్పనలఁజేసియుండుటచేతనే కద!

కావున కీర్తియందాసకలిగి వివేకవంతులగు విలేఖకు లింకనైన కన్నులఁదెఱచి అవినీతి కాటపట్టగు 'కొఱకంచుల'ను దయారుచేసి ఆంధ్రభాషావధూటిపై వాతల వేయుచు గూర్చున్నయెడల శాశ్వతమగు దుష్కీర్తియుండి పోవుటయేగాక వారిజీవితకాలమునందే సంఘబహిష్కరణములకు బాత్రులయి నీతియన్న నేమాత్రమైన నభిమానముండు జనులందఱిచేతను తిట్లు దినవలసియుండు నాపదకు గురియగుదురని గ్రహింపవలసియున్నది.

వనితా ప్రభావము

బులుసు వేంకటేశ్వరకవిగారు

నగరమున నెటఁగాంచినను దుఃఖాగ్ని ప్రజ్వరిల్లుచుండెను. శోకవ్యాకులచిత్తులై మగవారు మగటిమిం గోల్పోయి పిరికిపందలవోలె వంటయింట దాగిరి. శత్రుసైన్యము నగరగృహంబులఁ జొరఁబడి యిచ్చ వచ్చినరీతిఁ జరించుచుండెను. దయాదాక్షిణ్యములు లేక ప్రజల ధనరాశులఁ దోచుకొనుచుండ ఆర్తజన విలాపంబు లాకసము నంటుచుండెను. కఠినశిలలనైనఁ గరఁగింపఁజాలు నా విలాపానలము వారి హృదయమునుఁ గరఁగింపఁ జాలకుండెను.

ఇది యానగర మప్పుడున్నస్థితి

మగటిమిం గోల్పోయిన మగవారిన్నమ్మి గృహమున నెట్లు బాధపడఁగల రా నగరమునఁ గల మగువలు? మగవారి మగతనము నంటఁగలిపి నాడువారి యాలోచనాశక్తి యేదబోవును? స్త్రీలలోఁగల మేధాశక్తి పురుషులకుంబాప, స్వదేశోద్ధరణకై పోర, నాడువారు వంటయింటనే యుండవలె నన్న పురుషులకు బుద్ధిఁజెప్పఁ

గొందఱు యోషారత్నము లా శత్రురాజుం జేరిరి

ఏటికి? ప్రాణంబులఁ గాపాడుమని ప్రార్థించుటకా? పరిచారికలుగఁ జేరదీయుమని ప్రతిమాలుటకా? కాదు. భారతనారీమణు లనన్యసామాన్యశేముషీ మతులనియు, స్వదేశోద్ధరణ కార్య ధురీణలనియు నొక్కింత శత్రురాజన్యునకు బోధించుటకు మాత్రమే యటకేగిరి!! ఏగి వజ్రప్రతాపముం జూపిరా? లేక దానమిచ్చిరా? లేక దండించిరా? లేదు. సామదానభేద దండోపాయములఁ బ్రయత్నించిరి. తుద కసామాన్యశేముషీకతంబున

కృతకృత్యలైరి

"మరుచటిదిన ముదయమగుసరికి ప్రతిస్త్రీవ్యక్తియుఁ దాను మోయఁగల్గినంత బరువుం దీసికొని పో నాజ్ఞనొసంగితిని. లేనిచో మరునటిదిన మంతమగుసరికి వారిమాన ప్రాణంబులు దక్కవు."

ఇది రాజాజ్ఞ

మరునాఁ డుదయమున నొకయువతీజన సమూహము రాచబాటంబడఁ గాంచినాఁడు శత్రురాజు. ప్రతి స్త్రీయు నామెయనర్గళ పాతివ్రత్య ముట్టిపడ తన నిజభర్తను భుజముపై నెక్కించికొని బయలుదేరుట గాంచి నాడు రాజు. గుండెపగిలి బద్ధలైన దానికి. తత్క్షణము పాడుపడిననగరము యథాప్రకారము చేయబడి తిరిగి పూర్వపురాజున కొసంగఁబడియెను. రాజాజ్ఞపై రాజు స్వయముగా నాపతివ్రతల పాదములఁబడి క్షమార్పణ గోరినాడు. ఇది వారలశక్తి—

ఆహా! కాంచితిరా వనితా ప్రభావము!!

ఉవిదలా ఉక్కుతునుకలా?

చదువుల రామచంద్రయ్యగారు

ఎతియోపియా దేశపు వనితలు గృహమందేయుండి తమ సంతానమును భర్తను గుఱించి శ్రద్ధగైకొనుటతో తృప్తి బొంది యుందురు. ఇపుడు తమ స్వాతంత్ర్యమున కపాయము వాటిల్లనున్నది; దేశముపై శత్రువులు దాడివెడలుచున్నారు. కావుననే వారిపుడు వీరయోధలై విజృంభించిరి. వీరిలో ముఖ్యురాలగు 'ఓట్టీరో ఉరానెకీ' యను యిరువదియేడు సంవత్సరముల ప్రాయముగల వీరవనిత అంకోబార్ అను స్థలమునుండి అడీస్‌అబాబాకు తన పరివారముతో కంచరగాడిదలపై జనుదెంచి రాజాజ్ఞబడసి తనభర్త వాల్‌వాల్ యుద్ధరంగమునందుండ నాతని గలసికొనబోయినదట! ఆమె యాతని ప్రక్కనే పాదరక్షలు గూడ లేక తన దేశాచారమగు వస్త్రములనే ధరించి శాత్రవులతో పోరనున్నదట. రాజ్యకాంక్షచే నిరాయుధులపై నన్యాయముగ కత్తిగట్టి నాగరికులమని యనుకొనుచున్న మానవరూపులగు రక్కసులనుగాంచి ఉడుకురక్తము గలయే యువిదయైన యూరకుండగలదా?

ఇదియేగాక "స్వదేశాక్రమణమునకు శత్రువులగు నిటాలియనులు గడంగుచో తమ పురుషులతో బాటు స్త్రీసైన్యములెల్ల వారిని ప్రతియంగుళమును అరికట్టి పోరాడెద"మని అబిసీనియా మహిళా సంఘాధ్యక్షురాలగు 'అబిజెక్' గావించిన గంభీర ప్రకటన గతించిన ప్రతియుద్ధమునందును వీరవనిత లుండిరను సంగతిని జ్ఞాపకమునకు దెచ్చునుగదా! ఈ విషయమై 'టైమ్సు ఆఫ్ ఇండియా' యందు హెచ్: హార్వేడే యనువారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

స్త్రీలు సహజముగ హింసాస్వభావులు గారు; కాని సమయమరుదెంచి యుద్రిక్తలైనచో కాళికామూర్తులై మానవునకందని ప్రజ్ఞను గనబరచుచు ఉత్సాహముచే విజృంభించి నెంతటి యపాయములనైన తృణీకరింతురు. 'వీరమాత' యని పేరు గడించిన 'ప్రారెగులా ఎగ్లీ' యను జర్మని దేశపువనితచరిత్ర, యిందుల కుదాహరణమై విచిత్రమును గల్గించుచున్నది. బెర్లిన్ నగరమున జనియించి యీమె ఫ్రెంచి సైనికోద్యోగిని వివాహమాడి భర్త సామీప్యమున నుండుటకై నెపోలియన్ సైన్యమున జేరెను!

అక్కాలమున జరిగిన యుద్ధములందు వరుసగా ముప్పదియొక సంవత్సరములు పాల్గొని పదునాలుగుమారులు గాయముల బొందుటేగాక, "యుద్ధభూమియందు గన్పరచిన" వీరత్వమునకై సైనికోద్యోగిగా నియమింపబడినది. నమ్ముట కసాధ్యముగా గన్పడుచున్నను, యీ కాలములో నామె యిరువదియొక పుత్రుని గనినది! ఆమె సైన్యములతో గూడి సంచారము గావించు

కాలమున పది వివిధ దేశములందు పుత్రులను ప్రసవించినది. ఆమె భర్తయు పదునెనిమిది ప్రియ పుత్రులును యుద్ధభూమియందే వీరస్వర్గ మలంకరించిరి. కష్టములుగాని గాయములుగాని వజ్రశరీరమును జెనకజాలవని నిదర్శనము జూపుటకువలె యామె యిన్నిటికోర్చి తొంబదిరెండు సంవత్సరములు జీవించినది.

పూర్వకాలమున వనిత లెంతమందియో సైన్యమున సాధారణ సైనికులుగా జేరి తమ్మితరులు గుర్తింపకుండ సంవత్సరములు గడపినవారు గలరు. గత యూరపు మహాసంగ్రామరంగమున స్త్రీలే అందరకు దెలిసియే సైనికులతో గలసి పోరిరి. "విక్టోరియాసావ్స్"అను పదునారుసంవత్సరముల యువతి సైన్యమున జేరి యిటలీ సరిహద్దులందు బలమగు గాయములొంది తన వీరత్వమునకై రజితపతకమును బడసినది. ఆస్ట్రియా దేశము ప్రక్కన బోరాడిన స్త్రీమూర్తి యామె యొక్కతెయే! ఐననేమి యామె యదృష్టము బాగుండలేదు. గాయములవలన నొక కాలు ఖండింపబడి యుద్ధానంతరము దక్షిణ టైరాలు దేశమునందు నివసింప వెళ్ళినది. తమ విరోధులను గూడి తమతో పోరాడినందున ఇటలీ దేశస్థులామెకు సాయమొనరింప నిరాకరించిరి; ఆమె ఇటలీదేశపు స్త్రీయైనందున ఆస్ట్రియా దేశీయులేమియు జేయజాలక యూరకుండిరి. అంతటామె 'ఇన్సుబ్రక్' నకు వెళ్లగా నచట పౌరులామె త్యాగమును వీరత్వమును గుర్తించి యాదరించిరి.

'డోరతి లారెన్సు' అను ఇంగ్లీషుయువతి 1915 సంవత్సరమున మహాయుద్ధరంగమున ముందున్న సైన్యమును జేరుటకు తనశక్తి కొలది ప్రయత్నించెను గాని పదిదినములు సొరంగములు త్రవ్వుపటాలముతోనున్నంతట కనుగొనబడి వెనుకకు పంపబడియెను. ఫ్లోరా శాండిస్ అను మరియొక యింగ్లీషు యువతీమణి తనసాహస కార్యములందుజయశీలయై సర్వియా యందంతటను గొప్ప పేరు గడించెను.

ఆమె 1914 సంవత్సరమున నర్సుగా నింగ్లండు దేశమును వీడి యుద్ధరంగమునకు వెళ్లెను. ఘోరమగు పోరాటముల మధ్య జిక్కి శత్రువుల దెబ్బలకు గురియయ్యెను. వెంటనే ప్రక్కనబడియున్న సైనికుని తుపాకిని గైకొని సాధారణ సైనికుని జీవితము నారంభించెను. కొన్ని మాసములు యితరులతోపాటు ఘోరముగ పోరిన తరువాతనే ఆమెసేవ గుర్తింప బడియెనట!

సైన్యమామెను విజయదేవతగా నెంచి యామెకై ప్రాణముల ధారపోయుటకు సిద్ధమగుచుండెనట. ఆమెవలననే సర్వియాకు విజయము చేకూరుచున్నదని వారు నమ్మిరి. సర్వజనప్రియయై యంత ప్రాముఖ్యతను బడసియు, నామె సాధారణ సైనికులకంటె యెక్కువ గౌరవమును నిరాకరించెను. ఒకమారొక ఘోరమగు సంఘర్షణయందామెకు నిరువదినాల్గుపర్యాయములు గాయములు దగిలెను ; కుడిచేయి ఛిన్నాభిన్నములయ్యెను. వీనినుండి తేరుకొన్న

తరువాత నామె కధికారులు సులభమైన యున్నతోద్యోగ మివ్వగా వలదని తన పూర్వపుమిత్రులగు సైనికులతోనే యుండ గోరెనట! క్రమక్రమముగ నీ నారీమణి తన వీరత్వముచేతను సాహసకృత్యములచేతను సైన్యమునందొక సహాయ సైన్యాధికారమును, సర్వియాదేశ సైన్యమునందత్యంత గౌరవనీయముగు 'కరాజార్జిస్టార్'ను బడయ గల్గెను.

ఆమె యిప్పటికిని సైన్యముననున్నట్లే యెంచబడినదట! 1926 వ సంవత్సరమున రాజామెను మూల బలోద్యోగులపై యుద్యోగినిగా నియమింప నాజ్ఞ యిచ్చెను. మరికొందరు:—

ఇంగ్లండు దేశచరిత్రయందు పెక్కుమంది స్త్రీయోధులను గాననగును. ప్రతివారి చరిత్రయు వారెపుడును పురుషునికి భయపడలేదనియు, పురుషులుమాత్రము వారిని మృత్యుదేవతా స్వరూపములుగా నెంచి సమీపింప వెరచుచుండిరనియు దెలుపుచున్నది. వారి కాగ్రహమువచ్చెనా ఈనిన బెబ్బులులవలెపోరాడెదరు. వారి భయంకర కోపమునకెదుట నేదియు నిలువజాలకుండెను. వారి స్థైర్యము కష్టము లనుభవింప గల యోర్పు అనన్యసామాన్యములు.

హెన్నాస్నెల్ పై జెప్పిన జాతిలో నాలుగాకు లెక్కనజదివినది. ఒకమారామెకు తన విధుల నిర్లక్ష్యము జేసినందులకై అరువందల కొరడాదెబ్బలశిక్ష విధింపబడినది. ఆమె తా స్త్రీనని తెలుపుకొనకుండ ఐదువందల కొరడాదెబ్బల భరించినది! తాను స్త్రీనని యధికారులకు దెలుపుకొనియే యుండినచో ఆ శిక్షయే విధింపబడునదికాదు. ఏలయన ఆకాలమునకూడ స్త్రీల కట్టిదండనలు లేకుండెను.

ఆమె భారతదేశమున కంపబడెను. అపుడామె పోర్చుగీసువారితో పుదుచ్చేరియందు ఇంగ్లీషు సైన్యముతోగలసి యతిఘోరముగ బోరాడెను. ఆయుద్ధమున నొక కాలి కారుగాయములును మరొకదానికైదుదెబ్బలును తగిలెను. నడుమునందుగూడ నొక గొప్పగాయమయ్యెను. కాళ్లయందు దగిలిన గాయములకు మాత్రము వైద్య సాహాయ్యమపేక్షించి తన స్త్రీత్వమును మరుగుపరచుటకై నడుమునందున్న గాయమును బయలుబెట్టదయ్యెను. అచట ఔషధములు మొదలగు కావలసినవానిని డాక్టరు పెట్టెనుండి సంగ్రహింప సామర్థ్యముగల యొక స్త్రీకి కొంచెము ధనాశజూపి కావలసిన ఔషధములను కట్టుగట్టుటకు గుడ్డలు మొదలగువానిని దెప్పించుకొనియెను. పిమ్మట నడుమునందున్న గాయమున తుపాకిగుండును చూపుడువ్రేలితోడనే వెదకి వ్రేళ్లతోడనే అందున్న గుండును బయటికిదీసివేసెను! తాను స్త్రీయను సమాచారమును బైటబెట్టగూడదను నిర్ణయమునకై యామె యాసమయమున నెంత ఓర్పుగల్గియుండెనో యది సాధారణ మానవుని యూహకు గూడ నతీతమైనది!

ఆమె తన జీవితాంతమును ధనలోపము లేమిచే శాంతియుతముగ గడపెననుట చాల సంతోషకరమగు విషయమే. ఇంగ్లాండు ప్రభు వామెకు గొప్ప బహుమతి నిచ్చెను. ప్రభుత్వమువారుగూడ సంవత్సరమునకు ముప్పదిపౌనుల ఉపకార వేతనమిచ్చి గౌరవించిరి.

ఈనాడట్టి యేకాంతముగా సాహస కృత్యము లొనరించు వనితలకన్న స్త్రీసైన్యముల కెక్కువ ప్రాముఖ్యతగల్గినదని చెప్పవలసియున్నది. రష్యాదేశమున గల్గిన విప్లవమున యొక మహిళాసైన్యము ప్రభుత్వపు సైన్యము నెదుర్కొని పోరాడుటయేగాక వారిని కండతుండెములుగ ఖండించివైచి, భయముచే బారిపోవుచున్న సైన్యమును తిరిగి తమ నెలవుల జేరునట్లు గావించెను. చైనా దేశమునందు 'విడోచంగ్'యను వీర వనిత, మూడువేలమంది స్త్రీదళమును జేర్చి మంచూరియానంతయు గడగడలాడించెను. ఇపుడు ఇటలీదేశపు స్త్రీలుగూడ యుద్ధమున ఇటలీ సైన్యమునకు సాయపడెదమని బాస జేసియున్నారు. వారే అబిసీనియా వీర వనితలను యుద్ధమునందు ఢీకొను చో మనము పురాణములందు వినుచుండునట్టి యుద్ధము జరుగక మానదు. అది యిదివఱకు పురుషులచే నొనరింపబడిన యుద్ధదీప్తిని ప్రచ్ఛన్నముగా జేయక మానదు!

ఇట్టి యుక్కుతునుకలు, సంగరక్షోణిని ఖడ్గమును చేబూని విరోధులను చించి చెండాడి యెంతటికష్టములనైన నోర్చి స్వాతంత్ర్యరక్షణాకై ప్రాణముంగూడ నవ లీలగా యాహుతిచేసిన వీరనారీమణుల విశాల భారతదేశమందు పెక్కుమంది గలరు; కాని వారిచరిత్ర కాలప్రవాహమున గలసిపోయినది. భారతీయు లట్టివారి జీవితచారిత్ర లామూలాగ్రముగా వ్రాయకుండు టెంతయు శోచనీయము. ఇది యట్లుండ స్వాతంత్ర్య సంపాదనమునకై మహాత్ములపద్ధతియగు నహింసా సూత్ర మవలంబించి పశుబలమును ఆత్మబలముచే నిరోధించి, గాయములైన, కండలూడిన ముఖములో భాధయను భావమును జూపెట్టక తమ యౌర్మికి సర్వప్రపంచము దిగ్భ్రమజెంద ప్రవర్తించిన శాంతిసమరమునందలి వీరవనితల వృత్తాంతముగూడ సక్రమమును సమూలాగ్రమును వగు చరిత్రయను ధృఢమగు శిలకు బంధింపనిచో కాలప్రవాహమున గలసిపోవునేమో?

బాలవిజ్ఞానశాఖ

పాట

పండ్లగంప — పిల్లలకొఱకే యిది!

భరతమాతనుబోలు — పనసపం డిదుగోండి ।
ధర పూర్వమునకంటె — తగ్గ ననుకోకండి ॥
సీతమ్మకతలోన — సీరామునటుదక్క — ।
యీతీపితొనలోన — నిమిడియున్నదిపిక్క — ॥
పాతకాలమునాటి — ప్రభువులంతాదీని ।
ప్రీతితోఁగొన్నారు — భేషుభే షన్నారు ।

విన్నారు నామాట
తిన్నారు సుఖముగా
నున్నారు స్వర్గాన
నెన్నటికి మరిరారు ॥

తాతా మనవలు

తాత — యేంవేఁ అవ్వా, యేంబిఁరా తాతా, యిలారండీ —

యిద్దరు — యెందుకు తాతా?

తాత — వోరే-తాతా, అడిగావ్రా మీ తెనుగుపండితుడుగార్ని...శుక్లాంబరధరం...

వెంకటి — అడిగాన్ తాతా —

తాత — యేంవీఁటన్నాడు?

పార్వతి — జిల్లా లెక్టరుగార్ని ధ్యానించాలట తాతా!

వెంకటి — వుండే! -- అదికాద్ తాతా, శుక్లా...ధరం = యెప్పుడూ తెల్లనిబట్టలు కట్టుకునేవాళ్లూ: విష్ణుం — లోకంఅంతా వ్యాపించినవాళ్లూ: శశివర్ణం = చంద్రబింబంలాంటి మొగాలుగలవాళ్లూ: చతుర్భుజం = లోపల కమేజూ పైన కోటూ తొడుక్కోడంవల్ల నాలుగుచేతులు గలవాళ్లూ: ప్రసన్నవదనం = యెప్పుడూ కూడా కలకలలాడుతూవుండేవాళ్లూ ఐనటువంటి జిల్లాకలక్టరుగార్ని మనకేదైనా పనికావలిస్తే: ధ్యాయేత్ = ధ్యానంచేయాలి అని చెప్పారు తాతా.

తాత — చబాసురానాయనా!!...నువ్వడిగావే పార్వతీ...

పార్వ — అడిగాన్ తాతా - 'ఐదు పదిచేసి'రంటే ఐదులో మరోఐదుకలపడం 'ఆరు మూడైం'దంటే ఆరులో మూడుతీసేడంవుఁన్నా అనిచెప్పారు మా తెలుగమ్మవారు.

వెంక — 'టుపుక్కు — జరజర — దబుక్కు - మేఁ'అంటే చెప్తానన్నావ్ చెప్పవుతాతా!

తాత — ఆఁ - జ్ఞాపకంవుండిరా బడవా ?! మరిచిపోయాననుకున్నా - విను:—

ఒకడూ యింటిమీద పుల్లగుమ్మిడిపా దెక్కించాడు. అది బాగా కాచింది. వోనాడూ కాయ 'టుపుక్కున తెగింది - జరజరమని దొర్లింది - దబుక్కున ఆ పంచకింద పడున్న మేకపిల్లమీద పడ్డాది. ఆమేక మేఁఅన్నాది. విన్నావా? యింతే. ఇది భావకవిత్వం అంటా రీనాడు.

వెంక — తాతా, కథచెప్పవూ

తాత — వోరే, యిదిచూడూ - నీవంటికుఱ్ఱాడే వొకడు వ్రాశాడీకథ.

దురాశ దుఃఖమునకు చేటు

నాకు రాత్రి నిద్రపట్టలేదు. మా ముసలమ్మను ఒక కథచెప్పమని అడిగినాను. మాముసలమ్మ నిద్రకళ్లు నలుపుకొనుచు ఈ కథచెప్పెను. నేను ఈకథ మీకు చెప్పుచున్నాను. వినండి.

అనగాఅనగా ఒకముసలమ్మ ఒక ఊరిలోఉండేది. దానికి పిల్లలులేరు. అందుచేత రెండుచేపలను ముద్దుగా పెంచెను. పెద్దదానికి పెద్దచేపఅని చిన్నదానిని చిన్న చేప అని పిలుచుచుండెడిది. పిల్లలు లేకపోవుటచే ముసలమ్మకు ఆచేపలంటే చాలాముద్దు.ముద్దు ఎక్కువ చేత వాట్లకి ముక్కుచెవులు కుట్టించి అందముగా వాటిరెండిటిని అలంకరించి, చాలా గారాబముతో పెంచుచుండెను.

ఒకనాడు ముసలమ్మ తనబంధువులఇంటికి వెళ్లి చూచుటకై పొరుగూరికివెళ్లెను. తనప్రియమైనచేపలను పొరుగింటి పుల్లమ్మకు, శ్రద్ధగా చూడమనిచెప్పి వెళ్లి పోయెను. పుల్లమ్మ ఇంటికి బంధువులువచ్చిరి. కూరలు ఏమియు లేకపోవుటచే ఆరెండుచేపలను తరిగి కూర వండెను. మరునాడు ముసలమ్మ ఇంటికివచ్చి, పెద్ద చేపా, చిన్న చేపా, అని పిలిచెను. కాని అనిపలక లేదు. ముసలమ్మకు ఆకలి ఎక్కువగుటచే, తరువాత వాట్ల గురించి చూచెదనని అనుకొని వంటవండెను. కూరలు ఇంట్లో లేకపోవుటచే పొరుగింటికెళ్లి వండిన కూర అడిగెను. వాళ్లువండిన చేపకూర ఇచ్చిరి. ముసలమ్మ ఆహారను తీసుకొని తనఇంటికివెళ్లి భోజనము చేయు చుండెను. అందుమధ్యను తనుచేపలకు కుట్టించిపెట్టిన దుద్దులుకనబడెను. కోపముతోలేచి, పొరుగింటి ఆ విడదగ్గరకువెళ్లి, నాచేపలను ఇచ్చెదరా, లేక మీ మేకపోతును ఇచ్చెదరా అని అడిగెను. అంత పుల్లమ్మ భయపడి, తన మేకపోతును ఇచ్చెను. ముసలమ్మ ముద్దుతో మేకను తీసుకొనిపోయి చెవులుముక్కు కుట్టించి, చాలాప్రియముతో పెంచుచుండెను. ఒక నాడు ఆవూరిలో ఒకజాతరఅయినది. చూచుటకు వెళ్ళెదనని మేక ముసలమ్మను అల్లరపెట్టెను. ముసలమ్మ మేకకు ఒకదమ్మిడీఇచ్చి జాగ్రత్తగా రమ్మని చెప్పి మేకనుపంపెను. మేక జాతరకువెళ్ళి, తనకు ముసలమ్మఇచ్చిన దమ్మిడీతో సెనగలుకొనెను. ఇంతట్లో చీకటిపడెను. మేకకు భయముకలిగెను. అందుచేత, వజ్రములు, కెంపులు, బంగారము అమ్ము చున్న ఒక వర్తకునిదగ్గరకుపోయి, ఆరాత్రి పడుకొ

నుటకై ఒకగదిని ఇమ్మనిఅడిగెను. ఆవర్తకుడు ఒక గదినిచూపించి దానిలో ఉండమనిచెప్పెను. మధ్య రాత్రి అప్పుడు, మేకకు ఆకలివేసెను. ఏమీ లేక పోవుటచేత, ఆగదిఅంతయు వెదికి పక్కగదికివెళ్ళెను. పక్కగదియందు కెంపులు వజ్రములు చూచి, ఆకలి ఎక్కువగుటచే వాట్లనుతినెను. కడుపునిండిన తరువాత తిరిగి తనగదికివచ్చి నిద్రపోయెను. తెల్లవారగనే లేచి, వర్తకునితో వెళ్ళెదననిచెప్పి, తనఇంటికి వెళ్లి పోయెను.

మేక రాత్రి రాకపోవుటచే, ముసలమ్మ ఎక్కువ భయముతో ఊరంతయు వెదికెను. నౌకరులచేత రాత్రిఅంతయు వెదికించెను. నౌకర్లు మేకను తెల్లవారి ఇంటికివచ్చుచుండుట చూచి, ముసలమ్మ తనకోసము బెంగపెట్టుకున్నదని చెప్పిరి. మేక, వాళ్లను పసుపు కోకళ్లు సిద్ధముగాఉంచమని ముసలమ్మతో చెప్పుమని, వాళ్ళను వేగిరము వెళ్లుమనెను. మేక ఇంటికివెళ్లేసరికి పసుపుకోకళ్లు సిద్ధముగాఉండెను. తనకు కడుపునొప్పి ఎక్కువగా ఉన్నదనిచెప్పి, ముసలమ్మను కోకళ్లతో తనపక్కను పొడవమనెను. ముసలమ్మ ఒకపక్క పొడవగా కెంపులును, మరియొకపక్క పొడవగా వజ్రములును మేక క్రక్కెను. ముసలమ్మ సంతోషము మేరలేదు. వజ్రములు కెంపులు ఎక్కువగానుండుటచే పుల్లమ్మఇంటికిపోయి వాళ్ల తవ్వఇవ్వమని అడిగెను. ముసలమ్మ బీదదికదా దానికి తవ్వఎందుకు? అని అనుకొని తవ్వలోపల అంబలిరాసిఇచ్చెను. ముసలమ్మ, వరహాలు కెంపులు కొలుచుకొని తిరిగి పుల్లమ్మకు తవ్వ ఇచ్చెను. కాని పాపము తవ్వకు వజ్రము అంటుకొని పోవుట చూడలేదు. పుల్లమ్మ అదిచూచి ముసలమ్మ దగ్గరకుపోయి; "నీకు వజ్రములు ఎట్లువచ్చినవి. చెప్పకపోయిన పోలీసువాళ్లతో చెప్పి నిన్ను జెయిలుకు పంపెదను," అని అనగానే ముసలమ్మ భయపడి జరిగినదంతయు చెప్పెను. అంత పుల్లమ్మ వెళ్ళి పోయెను.

పుల్లమ్మకు వజ్రములుఅన్న ఎక్కువప్రియము. అందుచేత ముసలమ్మమేకలాగ వజ్రములు తెచ్చునని, తనరెండుకుక్కలను ఊళ్లోతిరగమని చెప్పి పంపెను. కుక్కలు రెండును ఊరంతయుతిరిగి, ఎముకలును, తోలుముక్కలును కడుపునిండా తిని ఇంటికి వచ్చినవి. పుల్లమ్మ అవిరాకముందే పసుపులను. కోకళ్లను, సిద్ధముచేసెను. కుక్కలురాగానే వాట్లని పడుకొనమనిచెప్పి కోకళ్లతో పొడిచెను. ఒకపక్క పొడవగా కుక్కలనోట్లోంచి ఎముకలుపడెను. మరియొకపక్క పొడవగా, చిరిగిపోయిన చెప్పులు, తోలుముక్కలుపడెను. అంత పుల్లమ్మకు ఎక్కువగా కోపము వచ్చి, తన నౌకర్లకు కుక్కలను కొట్టుమనిచెప్పెను. అంత నౌకర్లు కుక్కలను గట్టిగాకొట్టగా రెండూ చచ్చి పోయెను. పుల్లమ్మ తనకు వజ్రములు రాకపోవుటయే గాక, తన రెండుకుక్కలు చచ్చిపోవుటచూచి, తన పేరాసయే కారణమనుకొని, చాలా విచారించెను,

మారెళ్ల వెంకటగంగరాజు.

తారతమ్యము

'కృష్ణవేణమ్మ'

సీ॥ అతఁడు మహాభోగి యితఁడు మహాత్యాగి యెన్న నతనికంటె నితఁడె ఘనుఁడు
అతఁడు చక్రాయుధుఁ డితఁడు ధర్మాయుధుఁ డెన్న నతనికంటె నితఁడె ఘనుఁడు
అతఁ డరిభీభత్సుఁ డితఁ డజాతవిరోధి యెన్న నతనికంటె నితఁడె ఘనుఁడు
అతఁడు హైందవపూజ్యుఁ డితఁ డెల్లరికిఁ బూజ్యుఁడెంచ నతనికంటె నితఁడె ఘనుఁడు॥
గీ॥ అతఁడు పురాణ పూరుషుఁ డీతఁడట్లుగాక ప్రత్యక్షదైవము గాన ఘనుఁడు
అతఁ డితఁడును జనితులు విష్ణ్వంశయందు దీనఁ దారతమ్యంబుల గానవచ్చు.

గృహలక్ష్మియే భారతయుద్ధమునకు కారణము

రాజసూయమున కరుదెంచిన దుర్యోధన చక్రవర్తికి మయసభలో కలిగిన
అవమానమునకు పాండవ గృహలక్ష్మి నవ్వినది.

ఆ అవమానమును కౌరవసభలో వస్త్రాపహరణరూపమున
కౌరవులు కడిగివైచుకొన్నారు.

ఈ వివరములు

బెజవాడ
సరస్వతీ టాకీస్ వారు

తమ మొదటి తెలుగుటాకీ

ద్రౌపదీ
వస్త్రాపహరణము

లో దివ్యతరముగా ప్రదర్శింపనున్నారు

నటులందరు ఆంధ్రుల
అభిమానము
నాకట్టుకొన్నవారు

పాత్రధారులు

యడవల్లి	సి. యస్. ఆర్
గగ్గయ్య	నాగరాజరావు
దొమ్మేటి	చొప్పల్లి
కన్నాంబ	రామతిలకం

నగరాజకుమారి

For Booking apply to
SARASWATI TALKIES, Ltd.,
Camp: Palace Theatre
Buildings, Kolhapur.
'Grams: "SARASWATI," Kolhapur

స్త్రీల వ్యవస్థ

మహిళా సభలు

భారతదేశమున స్త్రీల కాదినుండియు సంఘమున నున్న గౌరవము పవిత్రస్థానము ఎప్పటినుండినిరోధింప బడెనో ఆనాటినుండియే భారతజాతీయాభివృద్ధి కాటంకము గల్గెననుటలో సందియము లేదు. దీనినిపుడు భారతీయులు గుర్తించియుండుట శ్రేయోదాయకమే. కాని, తగినకృషి లేకున్నందువలన నా పూర్వస్థానము గల్గించుట కింకను కొంతకాలము బట్టునేమో? కాని యిప్పటి నారీమణుల కార్యక్రమములు, సభలు పరికించినచో నదియు నత్యంతత్వరలో నగునని నమ్మెదము. ఇంతవర కీవిషయమై యెక్కువగా సామాన్య ప్రజలే శ్రద్ధదీసుకొనుచుండిరి. ఇపుడన్ననో అసూర్యంపశ్యలగు కాంతాజనములుగూడ భారతనారీమణుల పరిస్థితులు బాగుజేయుటకై పాటుపడ ప్రయత్నించుట సంతోషదాయకము. వీరి ప్రయత్నములఫలముననే హైదరాబాదు సంస్థానమున స్త్రీలపరిస్థితులు చాల యభివృద్ధి జెందినవి. ఇటీవల హైదరాబాదులో జరిగిన మహిళాసమావేశమున కధ్యక్షురాలై వచించిన శ్రీ వనపర్తి రాణిగారి విషయము లెంతయు గమనింప దగియున్నవి. వారు స్త్రీలయభివృద్ధికై జాతిమత భేదములు లేక యైకమత్యముతో పాటుపడవలయునని వచించుచు కావలసిన సంస్కారములను ప్రతిస్త్రీయు నింటనుండియే ప్రారంభింపవచ్చుననియు, పరదావెనుక నుండియుగూడ పాటుబడవచ్చుననియు వచించిరి. సంస్కారములన్నియు ప్రతియింటినుండి ప్రారంభింప వలసిన విషయము చాల ముఖ్యమైనది. పరదావెనుక నుండిచేయు పనులకన్న పరదాను వీడిన యెక్కువ సులభముగా కార్యములు జేయగలరని మాతలంపు.

హైద్రాబాదురాజ్యమున యెక్కువ శుద్ధాంత కాంతాజనంబులవలెనే తిరువాంకూరు మైసూరు రాజ్యములందుగూడ రాణులు స్త్రీలయభివృద్ధియందు పాల్గొనుచుండుట శ్రేయోదాయకమే. తిరువాంకూరు రాణిగారు మహిళాభివృద్ధికై చేయుచున్న సేవ కరతలామలకమే. ఇపుడు మైసూరు యువరాణిగారు గూడ నిట్టి విషయముల పాల్గొనుచుండుటకు వారినభినందించు చున్నాము.

మైసూరు దివానుగారి పత్నియు నిందులో చాల శ్రద్ధగైకొనుచున్నది. వీరి యాజమాన్యమున బెంగుళూరునందు జరిగిన సభలో పెక్కుతీర్మానములు గావించిరి. వానిలో ముఖ్యముగ, స్త్రీలవిద్యకై ప్రభుత్వమువారు చాల శ్రద్ధవహింపవలయుననియు, మగవాలలగు స్త్రీలు వేరొకరిని వివాహమాడుచో వారి కట్టి శిక్షవిధింపబడునో, భార్యలుండియు వేరు స్త్రీల వివాహమాడు భర్తలకుగూడ నట్టిశిక్షయే వలయునను తీర్మానములు ముఖ్యములు. కొంచె మెచ్చుతక్కువగా నందిగామలోగూడిన మహిళా సభయు నిట్టి తీర్మానములనే యొనరించెను; అహమ్మదాబాదునందు గూడిన అఖిలభారతమహిళా సంఘశాఖ బరోడా సంస్థానమందున్నట్టి విడాకులచట్ట మవశ్యకమనియు, సంతాననిరోధ వైద్యశాలానిర్మాణము, స్త్రీలకు వోటింగుహక్కు యింకను విస్తరింపజేయుటయు, త్వరలో జరుగవలయు నని తీర్మానించిరి. ఫరీద్పూరునం దిటీవల గూడిన మహిళాసభయందు 45 సం. పైబడ్డ పురుషులు కన్యల వివాహమాడిన శిక్షింపబడునట్లును, 30 సంవత్సరములు పైబడిన వితంతువులనే వివాహమాడునట్లును నొక చట్ట మావశ్యకమని తీర్మానించిరి. పైతీర్మానములందు విడాకుల చట్టమొకటి విమర్శింపదగియున్నది. గాని మిగిలిన యితర తీర్మానములన్నియు చట్టమూలమున

ప్రచురణలోనికివచ్చిన అచిరకాలములో స్త్రీలకు సంఘమున మునుపున్న స్థానము గలిగి సంఘ మభివృద్ధి బొందునని నా యాశయము.

స్త్రీ సంస్థలు

ఏలూరు పట్టణములో జరిగిన విద్యావారములో 16-10-35 ఉదయము 8-30 గంటలకు ఏలూరు రామచంద్రరావుపేటలో తమ గృహమున పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా పెన్షను జడ్జి మ-రా-రా-శ్రీ వి. రాజగోపాలాచారిగారి అధ్యక్షత క్రింద శ్రీమతి శృంగార కవి లక్ష్మీనరసమ్మగారిచే "మహిళా విద్యాలయము" స్థాపింపబడెను.

సుమారు 16 గురు అన్నివర్ణముల విద్యరాని ప్రౌఢ స్త్రీ విద్యార్థినులు విచ్చేసిరి. వారికి శ్రీలక్ష్మీనరసమ్మగారు ఓం నమశ్శివాయ మంత్రపురస్సరముగ అక్షరాభ్యాసము గావించిరి.

శ్రీమతి లక్ష్మీనరసమ్మగారిట్లు చెప్పి సభ్యుల నమందానంద కందళిత హృదయుల గావించెను.

మహాజనులారా!

ఇది ఉపన్యాసముల కాలముగాదు. ఎవరికితోచిన మట్టుకు వారివారి శక్త్యనుసారముగా దేశహితకార్యములను జేయవలసిన మహాసమయము.

పూర్వకాలమున విద్యలకాలవాలమైన భారత దేశమున నేడు నూటికి 1 కంటె నెక్కువగా విద్య వచ్చిన స్త్రీలు లేరని చెప్పుటకు చాలవిచారముగా నున్నది.

విద్యనేర్చిన తల్లి తనపిల్లలకేగాదు తనయింటికి వచ్చు పిల్లలందరికి మంచి సంగతులను జెప్పును. పిల్లలను పెంచుట తల్లిపనియే. విద్యయేగాదు—తల్లి జెప్పు బుద్ధులే పిల్లల యభివృద్ధికి కారణము కావున పిల్లల తల్లిని విద్యావతినిజేయు భారము తండ్రియందున్నది. పతికి పత్ని విద్యావతిగా, వివేకవతిగా నుండుట కుటుంబమునకు మేలుగదా!

రాబోవు సంస్కరణములలో స్త్రీ ఓటరుగా పరిగణింపబడునని తెలిపియున్నారు. నూటికి సుమారు 40 మంది ఓటర్లగుటకు సావకాశము గలదని నూతన సంస్కరణ ప్రణాళిక తెలుపుచున్నది. ఈ సమయమున చదువను వ్రాయను నేర్చిన స్త్రీలున్నచో వారందరు ఓటర్లగుదురు. అప్పుడు స్త్రీలకు ప్రాతినిధ్యము, స్త్రీల హక్కులను సంరక్షించుకొనుటకు శాసనములు, స్త్రీ స్వాతంత్ర్య నిర్వహణమునకు వలయు సాధనములను నిర్మించి స్త్రీ జీవనమునకౌన్నత్యము గలిగించుటకు మంచి అవకాశమేర్పడ వచ్చును. ఎటుచూచినను ప్రౌఢ స్త్రీవిద్య ఆవశ్యకముగానే గానుపించుచున్నది.

ఇప్పుడు, స్థానికసంస్థలును, మిషనెరీలును, ఇతరులును బాలికా పాఠశాలలను స్థాపించి చాలభాగము విద్యాప్రదానము గావించుచున్నారు. శ్లాఘనీయమే గాని యిప్పుడు 20 ఏండ్లకుపైగా విద్యావిహీనలగు స్త్రీలు విద్యావతులైనగాని మనదేశము జనాభా లెక్కలలో విద్యరానిదేశమనియే పేరుపొందు చుండును.

ఇప్పటి చదువురాని ప్రౌఢస్త్రీలు వృద్ధులగుదాక మనదేశము చదువురానిదేశముగా నుంచవలసినదేనా? గవర్నమెంటువారుగాని, స్థానిక సంస్థలుగాని బాల విద్యావ్యాప్తికే కృషిసల్పుచున్నారుగాని ప్రౌఢస్త్రీ పురుషుల విద్యావ్యాప్తికి కృషిసల్పుటలేదు.

కావున నాకుగల యల్పశక్తిని గణింపక దైవము మీద భారము వేసి నేడు ప్రౌఢస్త్రీల విద్యావ్యాప్తికై యీ మహిళాలయమును, పెద్దల యనుగ్రహమువలన స్థాపించగలిగినందుకు భగవంతుని కొనియాడుచున్నాను. ప్రపంచము బహుళము. విద్యరాని ప్రౌఢస్త్రీలా కోట్లకొలది!! నే నెందరివిద్యావతుల గావింపగలను!! విద్యావిహీన మహా సముద్రమునా నే చేయుకృషి పరమాణుప్రాయమని నాకు తెలియును కాని నే జేసిన యీ చిన్నపనినిజూచి, బహు కొంద్ర

దేశమందలి ధర్మాత్ములు, విద్యావంతులు, ఉదారులు వీధివీధికి యిట్టి విద్యాలయములను స్థాపించి అచిర కాలమున భారతదేశ స్త్రీలు విద్యావతులను ప్రతిష్ఠ తెప్పింతురను కొండంత యాశతో నీ యుద్యమమును ప్రారంభించితిని. దీనిని నిర్వహించుభారము భారత దేశ కార్యనిర్వాహకుల అధీనము. అటుపై భగవంతుని యాశీర్వచనము. నన్నుగూర్చి యేమేమో చెప్పిన విద్యాభిమానులకు నే నల్పజ్ఞను అబలను ఆశీఃపాత్రురాలను గాని స్తుతిపాత్రురాలను గానని విన్నవించు దానను.

కె. యస్. రత్నమ్మ,
కార్యదర్శిని.

నందిగామ తాలూకా ప్రథమ మహిళాజనసభ

తొమ్మిదవ ఆంధ్రరాష్ట్రీయ మహిళాజనసభ కనుబంధముగ తాలూకా మహిళాజనసభ ఈ నెల 11 వ తేదీ సాయంత్రము 5 గం॥ శ్రీ బెజవాడ సబ్ కలెక్టరు వారి సతీమణియగు కళ్యాణీదేవిగారి అధ్యక్షతక్రింద సమావేశమైనది శ్రీ అధ్యక్షురాలుగారు స్త్రీ విద్యను గురించి తమప్రారంభోపన్యాసము గంభీరముగ నొసంగిరి. తరువాత సంఘకష్టములను గురించి శ్రీమతి అయ్యదేవర బాలాత్రిపుర సుందరమ్మ, ద్రోణంరాజు మహాలక్ష్మమ్మ కె. హేమలత, శిత మహాలక్ష్మమ్మ వెంకమాంబ శ్రీ తేకీడాక్టరు వగైరాలు చక్కగ నుపన్యసించిరి. బాలికలచే శ్రీ వారి గారవార్థము కుశలవ నాటకము ప్రదర్శింపబడెను. కార్యదర్శి వందనములతో సభ ముగింపబడెను.

మండలిస్థాపన (పాలకవర్గము)

పేరు శ్రీ మహాలక్ష్మి మహిళామండలి.

ప్రెసిడెంటు ద్రోణంరాజు మహాలక్ష్మమ్మగారు (తహస్సీల్దారువారి సతి)

వైసు ప్రెసిడెంటు కఠారి లక్ష్మీకాంతమ్మగారు (సిరస్తాదారువారి సతి)

సెక్రటరి ట్రెజరరు అయ్యదేవర బాలా త్రిపుర సుందరమ్మ ఉపాధ్యాయు.

జాయింటు సెక్రటరి యమ్, లక్ష్మీబాయిగారు (సాల్టు సబ్ యిన్ స్పెక్టరువారి సతి)

నందిగామ తాలూకా మహిళామండలి తీర్మానములు

నిస్సంతులైన హిందూ వితంతువులకు భర్తల ఆస్తిని, వారసత్వపుహక్కు "తొలగించి" సంక్రమించు ఏర్పాటుగల చట్టమును చేయించగలందులకు ఈ సభ వారు శ్రీ ప్రభుత్వమువారిని కోరుచున్నారు.

పురుషులతోపాటు స్త్రీలకుకూడ పుట్టింటిఆస్తిలో భాగము వచ్చుచట్టము నేర్పాటు చేయించమని ఈ మహిళా మండలివారు శ్రీ గవర్నమెంటువారిని కోరుచున్నారు.

భర్తయున్న స్త్రీని పెండ్లాడిన పురుషుల కెట్టి శిక్షగలదో, స్త్రీయున్న పురుషు డింకొక స్త్రీని పెండ్లాడిన నట్టిశిక్షకే పాత్రుడగునట్లు, చట్టము నేర్పాటు చేయించమనిన్నీ సభవారు శ్రీ ప్రభుత్వము వారిని కోరుచున్నారు.

"శ్రీమతి కమలానెహ్రూగారి యారోగ్యము
దినదినాభివృద్ధి నొందుచున్నది"

దినపత్రికలు

పుష్పచయము

ఇంగ్లండు దేశపు స్త్రీలు

శ్రీయుత బి. యెస్. టర్ఖడ్, గారు "వీక్లీ బొంబే"యందు "తన యింగ్లండుయాత్ర యందలి మరువరానిభావము"లను శీర్షికతో నచటి స్త్రీలనుగురించి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ఇంగ్లండు నన్నుద్దేశించి "స్త్రీల కున్నతస్థానమిచ్చు దేశ మౌన్నత్యము గాంచును; స్త్రీలను నీచముగాజూచు నట్టిజాతి యధోగతిపాలగు"నను సందేశమును మీమాతృదేశమునకు, స్ఫుటముగ నివ్వమనినది. దీనియందలి మహోద్దేశ్యము నెట్లు వివరింపవలయునో తెలియకున్నది, ఇయ్యది అగాధమై, విశాలమై అత్యంతముఖ్యమై యుండుటచే, భావరూపముననేగాని వాగ్రూపమున వెల్లడింప నసాధ్యము. నా మిత్రు డొకప్పుడు "ఇంగ్లండు స్త్రీలదేశ"మని చెప్పియుండెను. దానిని నత్యేతరమనుటకు సాధ్యముగాదు. ఏలన అది యదార్థముగ స్త్రీల దేశమే. స్త్రీలకు గౌరవస్థానమందలి హక్కు, యదార్థమగు సానుభూతి, రక్షకసంఘమునం దౌన్నత్యము, ఇంగ్లండునం దెక్కువగా గుర్తింపబడినది. ఈ నాడింగ్లీషువనితలు పురుషునితో సమానమగు సర్వానుకూలములు బొందుటయేగాక, తమ కార్యజాలములందు పురుషునకుగూడ లేని రక్షణను గల్గియున్నారు. సంఘమున స్త్రీకిగల అత్యుత్తమస్థానమును గల్గించుటలో నేడు ఇంగ్లండువంటి పాశ్చాత్యదేశ మింకొకటి లేదనవచ్చును. యోగ్యత, శక్తి, పరిజ్ఞానములందు యింగ్లీషుస్త్రీ పురుషునికి నూతనోజ్జీవనముగల్గించి సాంఘికజీవనమును శోభాయమానముగా సంతోషయుతముగా జేయుచున్నది. ఈ వనితలు వారిపురుషులవలెనే స్వాతంత్ర్యమును చాల నిచ్చగింతురు. గతించిన అరశతాబ్దమునుండియు, తమ జ్ఞానశక్తి సామర్థ్యములను స్వాతంత్ర్యమూలమున చాలవఱ కభివృద్ధిగావించుకొనిరి. ఇటీవలవారిలో చాలమంది రాజకీయములందుగూడ పాల్గొన నిచ్చగించుచున్నారు. కాని యీకోర్కె యింకను వ్యాపించుటలేదు. వ్యాపించిన న.ద రద్దాని సఫలత జేకూర్చుకొని విజయముపొందగలరు. స్త్రీ పురుషుని హృదయపీఠము నాక్రమించియుండుటచే ఇంగ్లీషువారు స్త్రీలకోర్కెలను నిరాకరింపరు. ఈ యౌదార్యగుణమే యొక జాతిజీవితమున కత్యంతౌన్నత్యము గల్గింపగలదు."

వధువుల సంత

ఈసంత, పశ్చిమరుమేనియాలోని పురుషపర్వతముపై అడవిలో ప్రత్యేకముగ నిందుకొరకు చదునుచేయబడిన ప్రదేశమందు ప్రతివత్సరముజరుగుట ఆచారము, ఇప్పటి నవయుగమందు సయితమిది అంతర్థానముకాలేదు.

అందుచేత చాల శతాబ్దములక్రిందట ప్రతిపాలుర ఈ వధువులసంతజరుపు నేర్పాటుచేయపడినది. సెయింటు పీటర్పాల్ దినములువెళ్లిన రెండవ ఆదివారమువాడు ఈసంత ఇప్పటికిని విధిగాజరుగుచుండును.

పురుషపర్వతముమీద నీవిచిత్రాచారముద్వారా మనుములనుకుదుర్చుకొనుట, పెళ్ళిళ్లుజరుగుట మొదలగు పనులు పెద్దతడంగము లేమియు లేకుండ సులువుగజరుగును. సంతలో ప్రతివధువును ఆకర్షణీయములగు మంచి

దుస్తులనుధరించి, తమసొత్తులనన్నిటిని — అనగా బట్టలు, అలంకారములు మొదలగువానిని చుట్టునుపరచుకొని కూర్చుండును. మెడలో కట్నముగా నొసగదలచిన బంగారునాణెములు బంగారుత్రాటిని దండగా గ్రుచ్చబడియుండును. కన్యలందరు ఈవిధముగ బారులుతీరి కూర్చుందురు. ఆ ప్రాంతమందలి గ్రామములవారెల్లరు అసంఖ్యాకముగ నచటికి వచ్చివారిని చూచెదరు. వారిలో యౌవనపురుషులు తమకా వధూసంఘమున ఎవరైన నచ్చుదురేమో చూచుకొందురు.

ఏ యువకుడైన తనకునచ్చిన కన్యయున్నచో వరుడు తలనూపి సన్న చేయును. ఆకన్యకూడ తలనూపినచో పరస్పరాంగీకారమైనట్లే. అపుడు సదరు కన్య మునివ్రేళ్లతో తనసొత్తులనన్నిటిని బట్టుకొని తనవరుని ననుసరించును. వధూవరు లిద్దరుకలిసి అడవిమరుగునకుబోవుదురు. అక్కడ సిద్ధముగ నేయుండు పౌరోహితుడు ఇద్దరి చేతులనుగలిపి, వివాహవిధిని ముగించును. ఇట్లు అతిసులభముగ వీరి పెండ్లిండ్లు ముగిసిపోవుచుండును. కాని ఇటీవల ఆధునికశాసనములు వ్యాపించుచు కొన్నికొన్ని ఇబ్బందులు ఇచట తటస్థపడుచున్నట్లు తెలియుచున్నది.

ఈ సంవత్సరము జరిగిన సంతలో 6 గురుకన్యలు వరులకై యెదురుచూచుచు కూర్చుండిరి. అసంఖ్యాకులుగ వ్యవసాయయువకులు సంతె కరుదెంచిరి గాని, ఒక్కకన్యగూడ నెవరు ఏర్పుకొనలేదు. కనుక పాప మీసారి సంతకువచ్చిన కన్యలందరు ఆశాభంగము పొందవలసివచ్చెను. (సమదర్శిని)

సాంఘిక శత్రువులు

(1) ఇతరులకేమైన వుపయోగకరమైన వార్తల చెప్పదలచుకొన్నవారికి అవకాశమివ్వక వున్నంత కాలము సారాంశమేమియు లేకనే బిగ్గరగా ఎలుగెత్తి మాట్లాడెడి స్త్రీ.

(2) అవివేకపు సుఖరహిత సంసారమున దూరి తానుపడు కష్టముల వ్యాఖ్యానము చేసుకొని, మొదటి సారి జన్మమందు పెండ్లిచేసుకోవలయునను తలంపు అంకురింప అందుపై తీవ్రముగా వాలోచించుచుండు యౌవనులను ఆశాభంగులుగ జేయు వ్యక్తి.

(3) సినిమా ప్రదర్శనములలో మాటలాడుటకు దబ్బిచ్చుటకైనను సంసిద్ధుడయియుండు మనిషి.

(4) వీధులలో నడుస్తూ పొగత్రాగెడి స్త్రీ.

(5) క్రొత్తతావులనుండి వచ్చెడి లేఖలచివర విశదపడని చిరునామా వేయు మనిషి.

(6) తన రాబడి హెచ్చిన సంగతి తనభార్య కెరిగింపనివాడు నీచమైన విరోధి; సంఘమునకు ప్రబలవైరి.

(7) అమ్మా! నను పాఠములు ఒప్పచెప్పమందువాయని అర్థసాయంసమయముగాక ముందే ప్రశ్నించెడి బిడ్డ,

(8) సంభాషణయందు ప్రీతి పుట్టించవలయునంటే ఒక ప్రశ్నయందలి మంచిచెడుగుల పరిశీలింప వలయుననెడి దురభిప్రాయముకల్గి ఒక ప్రశ్నయొక్క ఎదుటిప్రక్క నవలంబించెడి వ్యక్తి.

(9) తనబిడ్డలే లోకమునందు అద్భుతమైన బిడ్డలనుకొని, దారిని పోవువారికెల్ల ఆపిల్లల ఛాయాపటముల తీయుమని వారికాలము వృథాగా వెచ్చపెట్టింపచేయు స్త్రీ.

(10) బాల్యచేష్టల అయిష్టతచే ఇది, అది, ఏదీ తినని మనిషి.

(ప్రజామిత్ర)

సులభమైన తేలుమందు, మహాత్ముని సిఫారసు

కొలది వారములక్రిందట నేనొకగోపాయిని కలిసికొంటిని. అతడొక సులభమైన చిట్కా-వైద్యమును నాకుచెప్పి నా మనోవేదనను తీర్చెను. అతడు తేలుబాధకు యిచ్చిన ఔషధమును నాకుచెప్పెను. మామూలు ఉప్పును ఒకసీసాలోవేసి కొలదిగా నీళ్లుపోసి అందులో కరగిపోవునట్లు సీసాను ఆడించవలెను. ఆనీళ్లలో ఎంత ఉప్పు కరిగిపోగలదో అంత ఉప్పును కరగించి చక్కని ద్రావకముగా తయారుచేయవలెను. ఆ సీసాను కదలకుండా ఒకచోట ఒకరోజంతా ఉంచవలెను. తేటనీరు పైకి తేరుకొనును. తేటనీటిని వేరొకసీసాలో పోయవలెను. ఈక్షారోదకమును రెండుకండ్లలో రెండుచుక్కలను తేలుకుట్టినవానికి పోయగానే బాధ నివారణమయ్యెను. ఈ ప్రతిక్రియను 4 మాసములనుండియు వాడుచున్నాను. 276 మంది తేలుకుట్టినవారు నావద్దకు వచ్చిరి. వీరిలో 276 మందికి బాధ నివృత్తియయ్యెను. బాధ వెంటనే నివారణమగుచువచ్చెను. మిగిలిన 6 గురి విషయములో మాత్రము బాధ చాలవరకు తగ్గెను. పూర్తిగా బాధ తగ్గిపోవలెనంటే యీరీతిగా క్షారోదకబిందువులను ముమ్మారు రెండుకండ్లలో వేయవలెను. ఈక్షారోదక ప్రభావమును పరీక్షించి పలువురకు ప్రయోగించిన పిమ్మటనే మీకు (గాంధిగారికి) తెలియజేయవలెనని వేచియుంటిని.

యం. కె. నారాయణన్.

ఈ నారాయణనుగారి సలహా చాలా దివ్యముగా నున్నది. ఆయన తాను సంపాదించి నిల్వచేసిన ద్రవ్యమును తన విరామ కాలమును యావత్తు గ్రామోద్ధరణార్థమై వినియోగించి మహోపకారము చేయుచున్నారు. ఆయన స్వానుభవపరీక్షవల్ల తెలియజేసిన దబ్బుఖర్చులేని యీ సులభౌషధమును లోకమునకు నేను వెల్లడింపకతప్పదు. ఔషధద్రవ్యమును తెలియజేసినందువల్ల దాని మహిమ దాని ప్రభావము తగ్గిపోవునని యెంచి దానిని భైషజమర్మముగా నుంచజాలను. ఈ ప్రక్రియను ప్రయోగించి చూచెడివారు ఇది ఎంతవరకు గుణము నిచ్చుచున్నదో నాకు తెలియజేయగోరెదను.

యం. కె. గాంధి.

మంగళహారతి

భారతమాతా పాలన సేయుమ—అనె వరుసలో పాడవలెను.

మంగళహారతిదే। మామనోహరా! నీకు ॥మంగళ॥
మదనజనక వేగ మము దయజూడవేరా ॥మంగళ॥
కంజనయన! వేగ, కరుణతో గొనవేరా;
కాంతల మిచ్చునట్టి। కర్పూరహారతిదే ॥మంగళ॥
పంకజలోచన రారా। పాపవిమోచనా
మేము। పామరులముగాన। పరిపాలనసేయుమా ॥మంగళ॥
బాలకృష్ణా! చేకోరా। బాలికలము నీదు
భజనసేయుచు చాలా। భక్తితో నిచ్చునట్టి ॥మంగళ॥

శ్రీమతి కందుకూరు అన్నపూర్ణాదేవిగారు

ఎవరు నమ్ముదురు?

పూర్వజన్మస్మృతి:—

ఢిల్లీనగర సమీపమున 'శీరఖానా' యందున్న లాలాజంగ్ బహదూరునకు ఎనిమిదిసంవత్సరములు ప్రాయముగల కుమార్తెగలదు. ఆబాలిక మాటలాడ నేర్చినప్పటినుండియు, తాను పూర్వజన్మమున మధురా పట్టణ మందొకనిభార్యనని చెప్పుచుండెను. ఇటీవల యతని పూర్తిచిరునామా గూడ జెప్పెను. ఈ సమాచారమును తెలిదండ్రులాతనికి తెలియజేయగ, నతడు తన సోదరుని యీ విషయము గనుగొనుటకై పంపెను. ఆసోదరుని ఆబాలిక గుర్తించెను. నవంబరు 15 వ తేది ఆ 'భర్త'యే రాగా బాలిక యతని గుర్తించుటయే గాక, ఆతనికిని, ఆతని ముందుభార్యకును మాత్రమే తెలిసియున్న కొన్ని విషయములనుగూడ జెప్పెను. అంతియగాక తా నేబిడ్డనుగని చని పోయెనో, ఆబిడ్డ వృద్ధిబొందిన తాను సజీవురాలై యున్నపుడొక దేవత కర్పింప నెంచి, పూడ్చిపెట్టబడిన నూరురూపాయలను గురించి గూడ జెప్పెను. ఆమె మరణానంతరము ఆబిడ్డ బ్రతికి యిప్పుడు 11 సంవత్సరముల ప్రాయముగలదై యున్నది. ఈబాలిక తాను ఢిల్లీయందు జన్మింపక ముందు వేరొకచోట జన్మించి యుండెననియు, 2½ సం॥ మాత్రమే జీవించితిననియు జెప్పెను. ఆ 'భర్త' దాచిపెట్టబడిన ధనమును గను గొనుటకై తిరిగిపోయెను.

పూర్వకాలములయందు రాజాన్తఃపురములయందు పెంచబడుచుండిన చిలుకలు, మైనగోరలు హరిణములు శునకములు మొదలగు పక్షులును జంతువులును చేసి యున్న కార్యములను మనమీకాలమున సుళువుగా నమ్మలేము కదా!

బల్గేరియాప్రభువగు బోరిస్‌గారిని కొందరు రాజకీయులు హత్యచేయ నిశ్చయించుకొనిరి. ఈదుర్మార్గులు రాజసౌధమున నొక గదిలో సమావేశులై యీ యాలోచనలు సేయబూనిన పుడచ్చట రాజాగారి పెంపుడు చిలుకయొకటి పంజరములోనుండి యీ దురంతము వినుచుండెను. తదనంతర మాచిలుక "రాజ హత్య, రాజహత్య" యని బిగ్గరగా గూయసాగెను. ఈ కూతనుబట్టి ద్రోహులు బయటబడి సంహరింప బడిరి.

రేడియో మెదడు:—

రిగాయందలి పేదకర్షకుని కుమార్తెయగు ఇల్గాకు 10 సం॥ వయస్సు. ఆమెకు రేడియో మెదడు వుందట! ఆమె చదువజాలదుగాని ప్రక్కగదిలో మనస్సులోనే చదువుచున్న దానిని గట్టిగా వల్లించగలదు. ఆమెకు యేభాష తెలియనప్పటికిని, ఫ్రెంచి, జర్మను, ఇంగ్లీషు భాషల పైప్రకారముగ వల్లింపగలదు. ఆరోగ్యము సరిగాలేదని పరీక్షింప నొకవైద్యుని బలిపింపగా నాతడు తనలోనే జదువుకొన్న బైబిలునందలి విషయము లాబాలిక జెప్పగలిగెను. ఇపుడా బాలికను, గొప్పడాక్టరు పరీక్షించుచున్నారట!

అమెరికాయందు సార్థివోనగరమున బ్రూస్ బేకర్ అను నాతడు చికాగో కన్యనొకర్తను పెండ్లి యాడెను. రెండు దినములకు తరువాత తానామె చిరునామా మరచితినని పోలీసులలో దావాజేసెను. కొంతకాలముతరువాత పోలీసువారికి బేకరు గుడ్డలున్న యొక పెట్టెవచ్చిచేరెను. ఆగుడ్డల వెంబడి పెండ్లి కుమారితవద్దనుండి యొక ఉత్తరముగూడ వచ్చి యుండెను. అందులో "బేకరు గారును నేను సంతోష ముగా నుండుటకు దుస్సాధ్యము. ఈగుడ్డలాతని కిందు నేను విడాకులు పుచ్చుకొందును." అని యుండెను. బ్రూసుగారిదిగని మాయమైరి. పోలీసువారు బ్రూసు గారు తన్నుదాను మరువడని యెంచుచున్నారు.

గ్రంథపరిచయము

విజయ

అక్టోబరు 5 వ తేదినాటికి విజయనగర వాసుదగు 'విజయుని'కి యేడాది వెళ్లి రెండవయేడు వచ్చినది. కాకులపాటి కృష్ణమూర్తిగారి దయవల్ల మల్లాది వారు, వేదూరివారు బుఱ్ఱావారు, యామిజాలవారు మొదలగువారొసంగిన 'తల్లిపాలు' వలన బిడ్డడు బాగా తేరుకొని తొక్కుపలుకులన్నిటిలో పండితుడైనాడు. ఆంధ్రు లిప్పటివలెనే ఆదరించి అన్నప్రాశనంచేసిన యెడల అటుతరువాతి విద్దములుకూడ ప్రదర్శించక మానడు—జనసామాన్యమున 'యేదో ఒకటిచూడాలి, చదవాలి' అనే ఉబలాటపుట్టించిన పత్రికలలో యొకటిగా విజయ యేడాదిలోనే అయింది. దీనికి సాయం పాలుచందా రు. 1 విడిప్రతి అణాసర.

ఉదయలక్ష్మి

మాసపత్రిక. కార్యస్థానం కాకినాడ. సంపాదకుడు మోచెర్ల హనుమంతరావుగారు. అక్టోబరులో మూడవసంచిక ప్రకటితమైనది. ఆంధ్రమాస పత్రికలలో సుప్రసిద్ధ విలేఖరులు అందరును ఇంచుమించుగా దీనికి వ్యాసములు వ్రాయుచున్నారు. కాశీభట్ల సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారి "నవ్యకావ్యాకృతి" ప్రస్తుత పత్రికా రచనములలోని అవినీతిదాయకము లగు లోపములను బహిరంగముగ యెత్తి చూపి ఖండించుచున్నది. మహాంకాళి శ్రీరామమూర్తిగారు రచించిన నాటిక, భావకవి భగవాన్లకును కవితిలక కృష్ణవేణికిని జరిగిన సంభాషణ, కడుపుబ్బ నవ్వించు మితమైన హాస్యముతో కూడినది. విడిప్రతి రెండు అణాలు.

ధృవ

ప్రాతదగు ధృవచరిత్ర 3 రంగములనాటిక. బరంపురం కాంచనపల్లి వేంకటరంగారావుగారి నవ్వుల తీవ అయిదవపువ్వు. క్రొత్తమాటలు నూతన కల్పన. వెల 1 అణా.

సత్యనారాయణ స్తవరాజము

వాజపేయాజుల రామ సుబ్బారాయకవివర్యుని శిష్యులు కృష్ణ కుమార మిత్రులను చతుర్వింశతి వత్సర వయస్కులు అను జంట కవులచే రచింపఁబడిన 25 పద్యములు. ప్రకాశకులు స్నేహలతాకవితా సంఘము వారు, కొల్లాపురము, మొరవకొండపోస్టు, కర్నూలు జిల్లా. గంభీరమగు శైలి, ఉన్నతమగు భావములు, చక్కనిభక్తి. వెల రెండణాలు.

బ్రహ్మపత్రోపాఖ్యానము

స్నేహలతా కవితా సంఘమువారి 36 వ పుష్పము. వాజపేయాజి రామసుబ్బారాయ, వెంకటనారాయణ సోదరకవికృతము. వెల 4 అణాలు. పొగాకునుగూర్చి ఒక నిందాస్తుతి కావ్యము, హాస్యరసప్రధానము. శిశునిపక్షీశము, విష్ణునికాసము, దేవేంద్రుని దంతపీడనమును బాపుటకు పొడుము, చుట్ట, మసాలాలను బ్రహ్మ తయారుచేయబోయి యీ పొగాకును సృష్టించెనట. గోదావరీతీర బ్రాహ్మణుని తపోమహిమవలన యిది భూలోకమునకు దిగి ప్రసిద్ధిగాంచినది. ఈ పద్యములు చదువునప్పుడు ఎట్టి రసికులకునుగూడ దీనిని సేవించి తీరదమా యని నోరూరునంత చక్కనిశైలిలో ఈ పద్యములు వ్రాయబడినవి. అది కవిప్రజ్ఞ, విల్వగిల్వతులవిగిలగి, పారిజాతము గిరిజాతము నై యున్నవారు దేవతలకు పైపాక కొఱగానిదై వారు దీనికి వశంవదులైనారు. మానవమాత్రు లొకలెక్కా! అయినను జాగ్రత!

శ్రీ మొల్లజయన్త్యాహ్వానము – నెల్లూరు

—:o:—

వి జ్ఞ ప్తి

సోదర సోదరీమణులారా,

నెల్లూరు శ్రీ వర్థమాన సమాజమువారి యాదరమున శ్రీ మొల్ల జయన్త్యుత్సవ మీయేడు డిసెంబరు తే 8 దీని, శ్రీమతి కవితిలక కంచనపల్లి కనకమ్మగారి యాధిపత్యమున నెల్లూరు పురమందిరమున సాయంకాలము గం 4 లకు జరుగును. తత్సందర్భమున నెల్లూరు నివాసస్థురాలును కవయిత్రీ మతల్లియునగు శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారిని గృహలక్ష్మి సువర్ణకంకణము సమర్పించి గౌరవించుటయు జరుగును; కాబట్టి యీ మహోత్సవమునకు తాము స్వకుటుంబ బంధుమిత్రులతో దయచేసి కార్యము జయప్రదముగ కొనసాగింతురుగాక యని కోరుచున్నాను.

ఇట్లు

కే. యన్. కేసరి

ఉదయిని (దసరాసంచిక)

కొంపల్లి జనార్దనరావుగారి ఉదయిని ఉదయించి ఒక వత్సరము కావచ్చుచున్నది. నాలుగు సంచికలు వెలువడినవి. కిరణములు సృష్ట్యాదినివలె దుర్నిరీక్ష్యములును తీక్ష్ణతమములునుగాక శాంతములై చల్లనివై పాఠకులకెల్ల రసనాతపస్నానమునోసి ఆరోగ్యవంతులుగా జేయుచున్నవి. ఖండకావ్యములలో కొన్ని అగాధములై అగమ్యగోచరములై కవిజనమాత్రులకు కొలకబడునవేమోయై యున్నను పెక్కు విహారసాధ్యములై అనుభవయోగ్యములై సుందరక్షేయములై కూడ నుండుచుండుట మంచివిశేషము. శైలబాల అరవిజ్యోతి మొదలగు కొన్ని వచనరచనలు, ఏకసామ్రాతులు ముక్కు మూసుకొని మునిగినను క్రిందు అందక మీదుతోచక తల్లడిల్లవలసినంత గంభీరముగనున్నను, నీత ఆ క్షణము యినుపకోటలవలె దుర్భేద్యములు కాక శ్రమపడి చదివినకొలదిని సంతోషప్రదకములై యున్నవి. ఆఖరుకు రాయిపాటి వెంకటరామారావుగారిది పెద్ద 'సమస్య'! సోమశేఖరశర్మగారి '(ప్రాకృతము : నన్నయకు పూర్వపు సాహిత్యము)' వ్యాస మఖండపరిశోధనాఫలితము, అత్యావశ్యక విషయనిర్ణయము, అనుపమ విమర్శనోత్సాహక దోహదము. వాఙ్మయవీధిలోని విమర్శనలు గ్రుడ్డిపొగడికలును, దుడ్డుకొట్టులును గాక, నవీనకవులు పడుచున్న భాషాబాహుళ్యము భావసాదౌర్బల్యము, అర్థానన్వయము మొదలగు ప్రలోభనములకు చల్లని మందలింపులతో కూడియున్నవి. 'మునిమాణిక్యంగారి వంటి కథకులపైనే కొన్ని విసురులు పడుచున్నవి! ఈ శృంగాటకములో నిలచినచో సాహిత్య సంబంధపు మెలపులలోని సమస్త సవ్యాపసవ్యపు పోకడలు స్పష్టముగ కనిపించుతవి. అనగా సంపాదకునిదృష్టి పాక్షికము కాగలదను భయమున కిసుమంతయు తావు గానిచ్చదు. గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారు వ్రాసినట్లు నేటి తెలుగులో నేటి భూలోకము ప్రతిఫలించేటట్లు చేయగల విశిష్టకవులు లేచుచున్నారు, విశిష్ట రచనలును వెలయుచున్నవి గనుక వారిని ప్రకటించుటకు ఉదయినివంటి యిట్టి విశిష్టపత్రిక కెంతో ఆవశ్యకతయున్నది. ఇట్టి ఆవశ్యకతను తీర్చుట బహువ్యయప్రయాస భరితమైనది. సంపాదకుని సమర్థత విశేచనము క్రింద పత్రిక విశిష్టమై పటిష్ఠమై స్థిరతరమగు సూచనలు నిండుగా తోడుగుచున్నది గనుక చందాదారులు హెచ్చుచు శ్రీమంతులు భూరివిరాళవృష్టి గురిపించుచు ఉదయిని ఇతోధిక దేదీప్యమానమై వెలుగునట్లుచేసి ఆంధ్ర యశశ్చంద్రికల నెల్లెడ విరియింతురుగాక !

కాలచక్రము

అక్టోబరులో ఈ మాసపత్రిక యొక్క 3 వ సంచిక ప్రకటింపబడినది. కార్యస్థానమున నత్తారామేశ్వరము, అత్తిలిపోస్టు, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా. సంపాదకుడు శ్రీయుత వి. వీరారెడ్డిగారు. 41 పుటలు చక్కని కథలు, హాస్యములు, లోకప్రసంగములు కలవు. కవికొండల వెంకటరావుగారి 'విమానభూష' యను జానపదగీతము మిగుల మనోహరము. వచ్చే సంచికలలోగూడ అది ప్రకటింపబడును.

వైజయంతి

కర్నూలుజిల్లా మొరవకొండపోస్టు కొల్లాపురంగ్రామం స్నేహలతా కవితా సంఘమునుండి శ్రీమతి చేబ్రోలు సరస్వతీదేవిగారి సంపాదకత్వమున వెలువడిన తృతీయవార్షిక పత్రిక. ఇదివరకు రెండింటివలెనే మిగుల రమణీయము, పండితాభిప్రాయములు శేషాద్రి రమణకవుల ఆత్మకథ పరిపల్లె విశ్వనాథశాస్త్రిగారి దేవ్యపరాధస్తోత్రమునకు తెలుగుపద్యములు, దంఢ్యాల జానకిరామయ్యగారి ప్రతిధ్వని, జనమద్ది కృష్ణమూర్తిగారి కాను, మొదలగు నెన్నో పద్యకావ్యములు మిగుల రసవంతమగునవి కలవు.

సంపాదకీయములు

వర్ధంతిసంచిక

1936 జనవరి సంచికయందు సమగ్రముగు శ్రీ మొల్లజయన్త్యుత్సవ వివరములే గాక మరికొందరు కవయిత్రుల ప్రశంసయుఁ జేయబడియుండును. అపరాసరస్వతియని ఆర్యావర్తమున నెన్నికగన్న శ్రీమతి సరస్వతీబాయిగారి జీవితసారము మనోహరమైన త్రివర్ణచిత్రముతోఁగూడఁ బ్రకటితమగును. ప్రసిద్ధలగు మరికొంద ఱిల్లాండ్రయొక్కయు ఛాయాచిత్రములును జీవితాంశములతోఁ గూడఁ బ్రకటింపఁబడఁగలవు.

కవి సార్వభౌముని కవితిలక సన్మానము

శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాస త్రిలింగమహా విద్యాపీఠమునందు ఏతన్మహా విద్యాపీఠ స్థాపనాచార్యులగు శ్రీమా నమృతానంద స్వాములవారి జన్మదినోత్సవ సందర్భమున నవంబరు యిరువదియవ తేది సాయంకాల మైదు గంటలకు శ్రీవిశ్వదాత దేశోద్ధారక కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావుగారి యాధిపత్యమున నొక సమావేశము జరిగెను. శ్రీమా నమృతానందస్వామి వారి జీవితమును గూర్చియు, మహా విద్యాపీఠ సంస్థాపనోద్దేశ్యమును గూర్చియు నుపన్యాసము లియ్యఁబడినతదుపరి కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారికి పండిత సన్మానము జరిగి, మహా విద్యాపీఠము పక్షమున నూటపదునారులు కవితిలక శ్రీ కంచనపల్లి కనకమ్మగారిచేఁ బండితబహుమానముగా సమర్పింపబడియెను

ఈకాలమున శ్రీకవితిలక కంచనపల్లి కనకాంబగారినిగాని, శ్రీ కవి సార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారిని గాని యెఱుంగని ఆంధ్రు లుండరు. కవి బ్రహ్మలకును, కవయిత్రులకును నెలవై వెలసిన నెల్లూరుపురవాసియై సంస్కృతాంధ్రాంగ్లేయ సాహిత్యములఁ దెనలేని పాండిత్యముగడించి యాంధ్రదేశమునం దతి గౌరవము బడసి, వేదాంత బోధముల వీనులవిందుగ రచియించి మించినవారు కవితిలకగారు. తేనెసోన లొలుక దివ్యముగ రామాయణమును రచించిన మొల్లగారి కన్నివిధముల మెఱుంగుబెట్టి జన్మించినవారు. ఇక కవిసార్వభౌములన్న నెఱుంగనివారెవరు? సంస్కృతాంధ్రసాహిత్య సార్వభౌములై, యనన్య సామాన్య గ్రంథము లాంధ్రమున రచియించి కనకాభిషేకములొంది సార్వభౌమ సంపదలందిన శ్రీనాథ కవితల్లజునికి తరువాత నంతటివారై యసదృశకవియై ఒక్కరే భారతమునంతయు నాంధ్రీకరించి రాణ్మహేంద్రపురవరంబున బుధుల రంజింపజేయుచుండు నేటికవి సార్వభౌముఁడు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు. కవితిలక కవిసార్వభౌముని గౌరవించినది. ఇయ్యది యపూర్వము, అసామాన్యము; అద్వితీయము; ఆదర్శప్రాయము.

ఆంధ్ర వాఙ్మయచరిత్రయందు మాత్రమే గాక, ప్రపంచమునగల సుప్రసిద్ధములగు మరే వాఙ్మయ చరిత్రయందైనను గనపడెడి కవిశేఖరులెల్లరు పెద్దమ్మకు దగ్గరబంధువులై వెలసినవారే. ధనవిహీనులకు తృణమైన సంఘమున గౌరవము మృగ్యమను విషయ మెల్లరకు కరతలామలకమే. కాని కవులది యెంత మాత్రము గమనింపరు. "సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కి"మ్మను నార్యోక్తి దలంచి తమ కవితా సుధారసములో తన్మయులై యుందురేగాని తదితరములకై ప్రాకులాడకుందురు. అట్టి సమయమందు సన్మానముల మాట దలపెట్టనేల? కవితామాధుర్యమును గ్రహించువారు కవులును, రసజ్ఞులును నై యున్నారు. కవు లెపుడు దరిద్రులును కొఁదఱు మత్సరపూర్ణమతులై యుండుటచే వారికితర ప్రసక్తి యక్కరకురాదు. కవితయన్న నేమియో, రసజ్ఞతయన్న నెట్టిదియో కలనైన నెఱుంగని సాధారణ ప్రజలకు కవుల నాదరింప నెపుడును దలంపునకు వచ్చునది గాదు. ధనవంతులు, రాజులు రసజ్ఞులై వెలసి యున్నచో కవులకు సన్మానము ధనలాభము గలుగుచుండెడివి. భాగ్యవశమున నట్టి రసజ్ఞులాంధ్రదేశమున పెక్కుమంది వెలసిన కతంబుననే వాగనుశాసనులు, కవిబ్రహ్మలు, కవిసార్వభౌములు, అష్టదిగ్గజము లాంధ్ర వాఙ్మయ ప్రపంచమున దివ్యదీప్తితో వెలుంగగల్గిరి. ఐననేమి! వీరెంతమంది? దీనివలన నేమి ప్రాముఖ్యము గల్గినది? కవిసార్వభౌముడై కనకాభిషేకము లందిన శ్రీనాథుఁడే "కవితల్ జెప్పినపాడనేర్చిన వృథా కష్టంబె" యని యెందులకు వాపోయెనో, దీనివలన కవి సన్మానము లెంతసామాన్యములో కోవిదు లూహింపఁగలరు.

సాధారణముగా పూర్వమాంధ్రదేశమున కవులు కవులనుగాని, కవయిత్రులనుగాని గారవించుచుండుటగురించి యెక్కడనోగాని వినము. అందులో ముఖ్యముగ ధనవంతులుగాక, స్వసంపాదనపై నాధారపడిన సాధారణమైన కవయిత్రులు కవులను గారవించుట సారస్వత చరిత్రలం దెచటను కాగడాపెట్టి వెదికినను గనపడదు. ఇట్టి గౌరవము శ్రీ కనకాంబగారు గావించిరన్న యందలి ప్రాముఖ్యమును సులభముగ ప్రాజ్ఞులు గ్రహింపఁగలరు.

పండితుల నాహ్వానించి వాదోపవాదములజరిపి జయించినచో బిరుదముల రూపమున ధనమూలమున సత్కరించుచుండెడి విషయము అచటచట యొక్కొక్కప్పుడు గనబడుచున్నది. అదియును ధనవంతులో రాజులో చేసెడువారు గదా! కవులు సన్మానములమాట చాటుననుంచి పైగా మత్సరులై యితరుల గౌరవము నణగద్రొక్క జూచుచుండుటచే గాబోలు పింగళిసూరన "ఏగతిరచియించిరేని సమకాలమువారలు మెచ్చరేగదా" యని యుద్ఘోషించెను. ఇటీవ లాంధ్రలోకము మేల్కొని కవులను కవయిత్రులను గౌరవించుచున్నారు గదాయని యనచ్చును. నిజమే. ఆధుని

కాంధ్రలోకము తమవిధులను గురుతెఱింగి, కవితను గౌరవించుచు వారిజయంతులను జరుపుచుండవచ్చును. ఏన నెంతమంది కవుల జయంతులు జరుగుచున్నవి? ఎంతమంది కవులు కవయిత్రులు సోదరకవులను కవయిత్రులను గౌరవించుచున్నారు?

అశేష కవితావైభవ మొకయెత్తు; మహావిద్యాపీఠసంస్థాన మొకయెత్తు; కవిసార్వభౌములను గౌరవించుట మరియొక యెత్తు. వారిని గురువులని పండిత ప్రకాండులని కవితిలకగారు సాధారణజనులవలె గౌరవించెననుటకంటె, కవిసార్వభౌముని కవితామాధుర్యము నకు జోక్కి గౌరవించె ననుట మంచిది. కవితామాధుర్యమును కవులకంటె, కవయిత్రులకంటె యానందించు వారెవరు; ఆదరించు వారెవరు? కావుననే యిది కవితిలకగారి ఉత్తమగుణజాలమునకు నిదర్శనము. ఇది యసామాన్యమనియు యాదర్శనీయమనియు వచించుటకు కారణ ముగలదు. ఏలయన, నిది మార్గదర్శకముగాగాని యిట్టి సన్మానము లాంధ్రదేశమున కవయిత్రులచే కవులకు, కవులచే కవయిత్రులకు జరుగవలసియున్నవి. ఇవ్విధమున క్రొత్త త్రోవద్రొక్కి మార్గదర్శకురాలైన శ్రీ కవితిలక కంచనపల్లి కనకమ్మగారు చిరకాల మాంధ్రులను తనకవితా సుధారస ధారలచే తన్మయులజేయ సర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుగాక.

ఛాయాచిత్రములు.

గృహలక్ష్మియం దితర రాష్ట్రీ శ్రీ రూపము లెక్కువగను ఆంధ్రరాష్ట్రీ శ్రీ రూపములు చాల తక్కువగను బ్రకటింపఁ బడుటనుగూర్చి యించుక కించనొందుచున్నాము.

కొందరుకొంద ఱువిదలు తమఛాయాపటములను బ్రకటింప నిచ్చుటయందు గేవలము విముఖులై యున్నారు. అయిననొక మాట:—"ఇది ప్రసిద్ధాచారమే కనుక దీనిని దా మనుసరించుటయందుదోషమెంత మాత్రమును లే" దని నచ్చఁజెప్ప బాధ్యత మాయందున్నదికదా యని యీ మాటలు వ్రాయుచున్నాము.

విగ్రహారాధన యేకాలమునఁ బుట్టినదో సరిగా నెవరును నిర్ణయింపలేదు; కాని "యిది వేదకాలమున లేదు; ఉపనిషత్తులందు మాత్రము ప్రతిమార్చనాప్రసంగమున్నది; బౌద్ధయుగారంభమునుండియు దీని ప్రాముఖ్యత ప్రబలినది" యని కొందరు ప్రామాణికులు చెప్పిరి." అది యట్లుండనిండు. ఆగమశాస్త్రవేత్త విగ్రహనిర్మాణ విషయమునఁ జేసియున్న నాలుగు విభాగములలో జిత్రాభాసమనునట్టిది యొకటి. చిత్రాభాసమనఁగా దేవతాస్వరూపములను గాని మానవస్వరూపములఁ గాని, గుడ్డల మీదనో గోడలమీదనో కట్టెపలకల యందో రంగులతోఁ జిత్రింపఁబడిన రూపము. ఇట్టిది రచింపఁబడుటకు మూడే కారణములు — భక్తి, గౌరవము, ప్రేమ.

శ్రీ రామచంద్రుఁ డస్తస్తత్త్వయగు సీతాదేవియొక్క వినోదమునకై తమ

పూర్వచరిత్రమంతయుఁ బటమునఁ జిత్రింపించి యామెకుఁ జూపువిషయము నుత్తర రామచరితమునందుంట మీ కెరుఁగరా?! పురాణేతిహాసములయం దిట్టి వెన్నో యుండును. మరియు నీ చిత్రపట విరచనలం దెక్కువ భాగమును స్త్రీలే నిర్వహించుచుండిరనుటకుఁగూడ నెన్నో ప్రమాణము లున్నవని యెఱుకపఱచుట యప్రస్తుత మన కుండుఁగాక! ఏ కారణము లెట్లున్నను ఈ రూపనిర్మాణ విద్యలవలనఁ జరిత్రలకును దత్సందర్భమునఁ గల్గిన స్త్రీ పురుషులకును ఒకవిధమైన శాశ్వతత్త్వమును ఏర్పడుచున్నవి. పాశ్చాత్యదేశములందు మ్యూజియములలో నేన్నో కోట్లకొలఁది పౌనులను సెలవుచేసి వేలకొలఁది సంవత్సరములకుఁ బూర్వమునఁ బుట్టిగిట్టిన యిల్లాండ్ర యొక్కయు మహాపురుషులయొక్కయు స్వరూపములను సేకరించి వానిని భద్రపఱచి యుంచుచున్నారు. లోకవ్యవహారములయందు దస్తావేజు లెంతపనికివచ్చునో యీ ఛాయాచిత్రములుగూడ సాంఘిక జీవిత చరిత్రములయం దంతపనికివచ్చును. నిజముగా నిపుడు మొల్లమాంబయొక్క రూపపటమే యొకటి చిక్కినదనుకొనుఁడు. మీ కెంతటి యుత్సాహము కలుగును!

మానవునియం దేమాత్రపు గొప్పఁదనమున్నను సరే దానికి వాగ్రూపమునను చిత్రరూపమునను సుస్థిరతఁ జేకూర్చుటకే చరిత్రానిర్మాత సర్వథా యత్నించును. అతని యభిప్రాయమేమి?—యనంతర సంతతులకా కావ్యరూపపటములు రెంటను మార్గదర్శికములై యుండవలెననియే కదా! ఇదియొక లోకకళ్యాణవాంఛయే కదా! పెద్దలు తమ జీవితచరిత్రములను వ్రాసి తమరూపపటములను జిత్రింపించి తమ సన్తానములకు వశముజేయుటకంటె అధికతరమైన సంఘసేవ యేది?

సామాజికస్థితి కిది చేయకుంట యొక్క పెద్దలోపము! ఈ లోపమువల్ల సామాన్యజనసంఘమునందు మహాయోగ్యతగల స్త్రీలు పురుషులుగూడఁ గేవల మనామకులై పోయినారు. ఆంధ్రసంఘచరిత్ర వ్రాయవలెనంటే ఆ చరిత్ర లేవీ?! వారిరూపము లసలే లేవే!! ఇఁక దేనినిఁబెట్టుకొని చరిత్రవ్రాయుటయో?! మొల్లమాంబ వ్రాసిన గద్యను బట్టి ఆతుకూరి కేసయ శెట్టిగారి కూతురను శ్రీకంఠమల్లేశ్వరుని దయవలనఁ గవిత్వశక్తి గలిగినదియునను నిట్టి రెండు మూఁడు విషయములేనా! మరేదియు లేదా?! కవులయొక్క కావ్యములయందుఁగంటె వారి దైనికజీవితములఁగూర్చి చదువుటయందు మానవసమాజమున కెక్కువ ప్రీతియుండుట స్వాభావికమే! దీనికంటెఁ గూడ నధికతర ప్రీతికరము వారిరూపపట సందర్శనమే!! షేక్స్పియరు మహాకవి, అతఁడు పుట్టిన యిల్లు, అతనికుర్చీ, అతఁడు మిత్రులతో మాటాడుచుండుట యీ మొదలైన పటముల నెంతో బ్రహ్మానందమొంది చూచుచున్నామే!!

ఇట్టి యభిప్రాయము పెద్దవారికే యున్నపు డిఁకఁ బిల్లలమాట చెప్పవలెనా! మహాత్ముని పటమొకటి యెదుటఁబెట్టి తచ్చరిత్ర మొక పిల్లవానికిఁ జెప్పిచూడుఁడు; అట్లు పెట్టక మరొకపిల్లవానికా కథచెప్పి చూడుఁడు. పిల్లలకుఁ బెద్దలయందు భక్తి, గౌరవము, ప్రేమ, విశ్వాసము మొదలగు గుణముల గలిగించుట కింతకంటె మార్గమే లేదు — రూపపటముతోఁ గథచెప్పుట.

గృహలక్ష్మికి వ్యాసము లెన్నో వచ్చుచున్నవి. వాటిని వ్రాసినవారి పేర్లు వినుచున్నాము; కాని, 'వారెవ్వరూ యేలాగుంటారూ' అనే సంగతి సందర్భములు మాత్రం తెలియవు!

ఇదియొకలోపమో కాదో తామే యోచించుకొందురుగాక!

పరామర్శ

సోదరీమణి శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మగారికి వచ్చినయాపదకు ఆంధ్రదేశమున విచారింపనివారే లేరు! సర్వసంగపరిత్యాగినియై లోకక్షేమమునకుఁగాను కష్టములు పడిపడి చివికియున్న యీసోదరికి పెద్దకాలమున నిట్టి శోక మెంత దుర్భరముగానుండునో చెప్ప శక్యమా! దురదృష్టవశమున నీమాసమున నిట్టి ఘోరవార్తలు మరి రెండుమూడును బ్రకటింపవలసివచ్చుటకు మే మెంతో విచారించుచున్నాము. స్వకులములకు కీర్తిసంపాదింపగలిగి యుండెడివారు చిన్నతనమునందే కీర్తిశేషురాండ్రగుట ఆంధ్రభూమి కెంతో నష్టము! ఐనను మన మేమిచేయఁగలము ప్రకృతివిలాసమొకప్పు డగ్నిపర్వతమువలె విజృంభించును. అట్టిదాని తత్త్వమెరిగి సాధ్యమైనంతవర కుపశమిల్లుటయే పరమార్థము. కృతార్థజీవులగు వారియాత్మల కీశ్వరుఁడు శాంతినిచ్చుఁగాక!!

రోఁత వ్రాఁతలు

శ్రీమతి దివాకర్ల శారదామణిదేవిగారు తమకు 'దొరికిన వ్యాస'మని మాకు బంపిన దాని నందుకొని యా శ్రీమతియెడ నెంతో కృతజ్ఞతను దెలుపుచున్నాము.

సరే, అదిమాకు విధి: అదియటులుండగా నిక వ్యాస విషయమునుగూర్చియు గొంత చెప్పవలెనని ముచ్చటపడినందుకు మన్నింతురుగాక!

ఈ విషయమునుగూర్చి లోగడ నొకమారు శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు 'మూఁడుతీర్మానము'లను శీర్షికతో 'భారతి' యందు వ్యాసమును వ్రాసిరి. దానికిని బ్రస్తుతపు వ్యాసమునకును హృదయధర్మ మొకటే కాని స్వరూప లేఖావిలాసములు మాత్రము వేరు. నీచకథకు హాస్యమని పేరుపెట్టుట, యెంగిలియాకులో అతిథి కన్నమువడ్డించుట వంటిది. దీనికి నిర్వచన మనవసరము. మన బిడ్డలు, మనతోఁబుట్టువులు, మనయిల్లాండ్రు, మనతల్లులు మొదలగు వారు, నేరిచియో నేరకయో దోషములనే చేయుచున్నా రందఱము: వీరిట్లుచేయుటకు ప్రస్తుత సాంఘిక

సంపాదకీయములు

పరిస్థితులే కారణము లనుకొందము: ఇట్టి దుష్టపరిస్థితులను జక్కఁబెట్టు బాధ్యత నీ కవికుమారులే వహించి రనుకొందము: ఐన స్త్రీలను విగతవస్త్రులజేసి వీధికెక్కించుట సంఘసంస్కరణమార్గమా!! 'దేవదాసీవృత్తి' యేహ్యమని యెఱిఁగి వేశ్యలుగూడ పవిత్ర మగు గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరించు చున్నారే!! ఇట్టియెడ నిండ్లలోనుండి యే కాలకర్మవశముననో కాలుమీఱిపడినవారిపై దయబూని చేతనైన సహాయముజేయుట సరియైనపద్ధతి కాని సంసారములను బయటి కీడ్చుట మంచిదికాదు.

పత్రికాసంపాదకు లట్టి వెంతమాత్రము ప్రకటింపరాదు.

ఈ విషయము సర్వానర్థకరమనుట కేమియు సందేహము లేదు.

మానినీమణు లీ విషయమున నేవో యొకటి రెండువ్యాసములు వ్రాసి వేయుటతో తృప్తినొందియుండక సమగ్రముగా బనిచేసి పవిత్ర మాతృభారతిని 'పండితమాను'ల చురకలనుండి తప్పించి యిహపరానందము లొందుదురు గాక!

కీ. శే. శ్రీమతి సన్నిధి మాణిక్యము తాళ్లపాలెము

16 సంవత్సరముల హరిజనవిదుషి. 1-10-1935 తేదీ రాత్రి సుమారు 2.45 గం॥ లకు తన పుట్టినింట; సర్పదష్టయై భౌతికదేహమును చాలించెను.

శ్రీరామాశ్రమ విద్యార్థినియై గత డిసెంబరుమాసమున, నరసాపురం ఆంధ్రస్త్రీల సారస్వతపోటీపరీక్షయందు ద్వితీయశ్రేణిలో జయముగాంచిన ప్రథమ హరిజనయువతి యీమెయే. హరిజననాయకులగు డాక్టరు టి. జిమ్మ్యూరుదాసుగారి కనిష్ఠసోదరి. గత మే మాసముననే రజస్వలానంతర వివాహము జేసికొనినది. అనతికాలముననే తన వినయ సౌశీల్యాది సద్గుణంబులచేత పరిసరగ్రామ సజ్జనుల యాదరాభిమానంబు లార్జించుకొన్నది. ఆమె యాత్మకు శాంతి నొసంగుగాకయని పరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచు, ఆమె ప్రియబంధు వర్గంబునకెల్ల మా సానుభూతి నిండుమూలముగా దెల్పుచున్నాము.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.

